

Bachelorthesis - leefbaarheid voor kinderen

Onderzoek naar de leefbaarheid voor kinderen in de stad Utrecht waarbij gekeken wordt naar een mogelijk verschil in leefbaarheid binnen een stedelijke wijk en een sub urbane wijk.

Bachelorthesis
Geografie, planologie en milieu (GPM)
Radboud Universiteit Nijmegen

Josh Luijkx
21 juni 2017

Bachelorthesis Geografie, planologie en milieu (GPM)

Onderzoek naar de leefbaarheid voor kinderen in de stad Utrecht waarbij gekeken wordt naar een mogelijk verschil in leefbaarheid binnen een stedelijke wijk en een sub-urbane wijk.

Versie	Definitief
Classificatie	Openbaar
Datum	21 juni 2017
Uitgevoerd door	Josh Luijckx
Universiteit	Radboud Universiteit
	
Faculteit	Managementwetenschappen
Opleiding	Pre-master Planologie
Begeleider	Jackie van de Walle
Informatie	Algemeen adres Comeniuslaan 4 6525 HC Nijmegen
	Postadres Postbus 9102 6500 HC Nijmegen
	Telefoon (024) 361 61 61

VOORWOORD

Deze bachelorthesis is geschreven ter afsluiting van de pre-master Geografie, planologie en milieu (GPM) aan de Radboud Universiteit Nijmegen. De bachelorthesis gaat over de leefbaarheid voor kinderen in de stad. Dit is een planologisch onderwerp en daarmee is het een goede voorbereiding op de master Spatial Planning die ik volgend jaar ga volgen.

Gedurende mijn vorige studie is het thema leefbaarheid vaak aan bod gekomen, vandaar dat dit onderwerp mij aansprak voor mijn bachelorthesis. Tijdens deze Bachorthesis ging het echter specifiek over de leefbaarheid voor kinderen. Op deze manier heb ik mezelf goed kunnen verdiepen in het thema leefbaarheid. Kinderen zijn de meest kwetsbare doelgroep in de stad en een kindvriendelijke buitenruimte is belangrijk voor de lichamelijke, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

Mijn dank gaat uit naar mijn begeleidend docent Jackie van de Walle en de geïnterviewde personen waaronder Jeroen Koning van de Gemeente Utrecht, Simone van der Sluijs sociaal makelaar bij Doenja Dienstverlening en Rene Kronenburg sociaal makelaar bij Me'kaar.

Josh Luijkx
Nijmegen, juni 2017

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	2
Inhoudsopgave.....	3
Samenvatting	4
1. INLEIDING.....	6
1.1 Projectkader.....	6
1.2 Doel- en vraagstelling	8
1.3 Relevantie	8
1.4 Onderzoeksmodel.....	9
1.5 Leeswijzer	10
2. THEORETISCH KADER	11
2.1 Leefbaarheid	11
2.2 Voorzieningen.....	16
2.3 Veiligheid	18
2.4 Veranderingen in woonvoorkeuren.....	19
2.5 Gezinnen in de stad	19
2.6 Conceptueel model.....	21
3. ONDERZOEKSMETHODOLOGIE	22
3.1 Onderzoeksstrategie.....	22
3.2 Dataverzameling	24
3.3 Data-analyse	26
3.4 Beschrijving casus	28
4. RESULTATEN	31
4.1 Welke indicatoren hebben een significante invloed op de leefbaarheid voor kinderen in de wijk West en de wijk Leidsche Rijn?	31
4.2 Welk beleid hanteert de gemeente Utrecht om de leefbaarheid voor kinderen te waarborgen en hoe leefbaar is Utrecht momenteel voor kinderen?	35
4.3 Hoe verhoudt de leefbaarheid voor kinderen zich tussen (zeer) stedelijke wijken en sub urbane wijken?	41
CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	49
REFLECTIE.....	51
Bibliografie	52
Bijlage 1 – Interview guide gemeente Utrecht.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 2 – Interview guide sociaal makelorganisaties	
Bijlage 3 - Enquête leefbaarheid in wijk West	
Bijlage 4 – Enquête leefbaarheid in wijk Leidsche Rijn	
Bijlage 5 – Algemene informatie wijken.....	
Bijlage 6 – SPSS tabellen	

SAMENVATTING

Laatste decennia hebben grotere steden te maken met een toename van het aantal jonge gezinnen in de stad. Naast de toename van het aantal jonge gezinnen heeft er ook een verandering in de woonvoorkeuren van jonge gezinnen plaatsgevonden. Hierdoor kiezen jonge gezinnen steeds vaker voor een (zeer) stedelijke wijk dicht bij de stad dan een sub-urbane wijk. Doordat in de stedelijke wijken er minder (kind) voorzieningen aanwezig zijn, zijn de wijken minder kindvriendelijk dan andere wijken. Voorafgaand aan het onderzoek wordt verondersteld dat dit leidt tot een minder leefbare wijk voor kinderen. Het onderzoek richt zich op een specifieke doelgroep, namelijk kinderen van 4 tot 12 jaar. Op deze leeftijd hebben kinderen het meeste behoefte aan speelvoorzieningen.

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen of de toename van het aantal jonge gezinnen en de veranderende woonvoorkeuren effect hebben gehad op de leefbaarheid voor kinderen in de stad Utrecht en of er een significant verschil is tussen de leefbaarheid voor kinderen in stedelijke wijken en sub-urbane wijken. Dit is in kaart gebracht door het enquêteren van ouders in zowel een stedelijke wijk als een sub-urbane wijk. De centrale vraag van dit onderzoek luidt: *“Welk effect heeft de toename van het aantal jonge gezinnen en de verandering in woonvoorkeuren op de leefbaarheid voor kinderen in een stedelijke wijk en een sub-urbane wijk in Utrecht?”*

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is om te weten te komen of de toename van het aantal jonge gezinnen en het vestigen van jonge gezinnen in stedelijke wijken een negatief effect heeft op de leefbaarheid voor kinderen in de stad. Indien dit klopt, zou het beleid ten behoeve van de leefbaarheid voor kinderen in stedelijke wijken aangepast kunnen worden. De wetenschappelijke relevantie ligt in het feit dat het onderzoek een bijdrage kan leveren aan de kennis over het effect van woonvoorkeuren van jonge gezinnen op de leefbaarheid voor kinderen.

Enkele begrippen die worden gebruikt in dit onderzoek zijn complex en kunnen breed worden opgevat, vandaar dat deze eerst kort worden toegelicht. Allereerst wordt het begrip leefbaarheid gedefinieerd: *“Leefbaarheid is de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld. Het gaat over de voorwaarden waaronder mensen in een bepaalde omgeving kunnen en willen samenleven”* - (Scoop, 2011, p. 7). Naast de definitie van het begrip leefbaarheid is het ook belangrijk om te weten welke indicatoren de leefbaarheid voor kinderen in de stad bepalen, dit zijn; de capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen, de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen, de nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen en de veiligheid (Karsten en Felder, 2016).

Een ander belangrijk begrip is voorzieningen, dit wordt als volgt gedefinieerd: *“Het totaal van middelen en faciliteiten dat mensen ter beschikking staat om deel te nemen aan het maatschappelijk leven”* (Nationaal Netwerk Bevolkingsdaling, 2011, p. 4). Belangrijke voorzieningen in dit onderzoek zijn speelvoorzieningen en basisscholen, dit zijn namelijk belangrijke indicatoren voor de leefbaarheid voor kinderen.

Het laatste begrip dat de nodige aandacht verdient is het begrip veiligheid: *“Veiligheid is de gewenste mate van ordening en rust in het openbare leven en de gewenste mate van bescherming van leven, gezondheid en goederen tegen acute of dreigende aantastingen. Onveiligheid is alles wat daarop inbreuk maakt. Die inbreuken op veiligheid kunnen feitelijke aantastingen van de veiligheidssituaties betreffen zoals diefstal en brand (objectieve onveiligheid), maar kunnen ook veiligheidsrisico's en gevoelens van onveiligheid (subjectieve onveiligheid) betreffen”* (Gemeente Utrecht, 2015, p. 4). Veiligheid is een belangrijke voorwaarde van kinderen aan de leefomgeving en heeft een grote invloed op het buiten spelen van kinderen.

Dit onderzoek betreft een kwantitatief onderzoek, waarbij middels een enquête aan de ouders van kinderen de leefbaarheid voor kinderen in de buurt is gepeild. Om het verschil in leefbaarheid tussen een stedelijke wijk en een sub-urbane wijk aan te tonen zijn de enquêtes in zowel de stedelijke wijk West als de sub-urbane wijk Leidsche Rijn afgenomen.

Met de cijfers uit de enquêtes is met behulp van het statistisch programma SPSS gekeken of de eerder genoemde indicatoren een significant effect hebben op de leefbaarheid voor kinderen in de wijken West en Leidsche Rijn. Hieruit is gebleken dat de 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' geen invloed heeft op de leefbaarheid voor kinderen in beide wijken. De kleine invloed van de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen op de leefbaarheid kan komen doordat dit meer afhankelijk is van de veiligheid in de wijk. Onderzoek heeft namelijk aangetoond dat ouders streven naar meer ruimte om te spelen dicht bij huis, zodat zij hun kind in de gaten kunnen houden. Indien een wijk veiliger is, zijn ouders minder ongerust en mogen kinderen verder weg spelen.

De leefbaarheid voor kinderen is doorgaans goed in Utrecht. Utrecht is zich bewust van de toename van het aantal jonge gezinnen en is druk bezig met het realiseren van de juiste voorzieningen. De capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen in Utrecht goed, in sommige wijken is wel behoefte aan een bepaalde speelvoorziening maar dit is niet noodzakelijk. Bij stedelijke vernieuwing in de toekomst dient op zowel wijk- als buurniveau naar de 3% norm gestreefd te worden. De nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen is goed in de sub-urbane wijken maar dient in de (zeer) stedelijke wijken nog verbeterd te worden in de toekomst. De nabijheid en bereikbaarheid van scholen is goed, nagenoeg elke woning in de stad heeft minimaal 3 basisscholen in een straal van 1000m. De leefbaarheid voor kinderen kan bevordert worden als scholen voorrang gaan geven aan kinderen die in de buurt van de school wonen. De verkeersveiligheid en de sociale veiligheid dient nog verbeterd te worden.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de leefbaarheid voor kinderen in een stedelijke wijk significant beter is dan de leefbaarheid in een sub-urbane wijk. Uit dit onderzoek is gebleken dat bewoners van de stedelijke wijk West de leefbaarheid voor kinderen in hun wijk gemiddeld beoordelen met een 6,8 en bewoners van de sub-urbane wijk Leidsche Rijn met een 7,3. De cijfers uit de enquêtes wijzen uit dat de sub-urbane wijken op nagenoeg elke indicator hoger scoren dan de stedelijke wijken. Enkel de indicator 'veiligheid' is in beide wijken hetzelfde beoordeeld, namelijk met een 6,3. De voornaamste reden dat de leefbaarheid voor kinderen in West slechter is dan in Leidsche Rijn is door het beperkt aantal voorzieningen en de druk op de openbare ruimte waardoor het lastig is voorzieningen te realiseren. Door de aanwezige voorzieningen voor kinderen wel van voldoende kwaliteit te voorzien probeert de gemeente Utrecht de leefbaarheid in stedelijke wijken te waarborgen. Naast het verschil in leefbaarheid tussen de stedelijke wijk West en de sub-urbane wijk Leidsche Rijn is uit het onderzoek gebleken dat er ook een significant verschil in leefbaarheid is tussen de buurten Lombok en Oog in Al in de wijk West. De reden voor het verschil in leefbaarheid is de mate van stedelijkheid en de druk op de openbare ruimte. Dit bevestigt het verband tussen de stedelijkheid en de leefbaarheid voor kinderen in een wijk; gesteld kan worden dat naarmate de stedelijkheid van een buurt toeneemt, de leefbaarheid voor kinderen afneemt.

Dat de leefbaarheid in de stedelijke wijk West minder is dan de sub-urbane wijk Leidsche Rijn wordt door veel mensen erkent in dit onderzoek. Veel ouders geven hierbij aan dat bij de keuze voor een woning er meer factoren van belang zijn dan alleen de leefbaarheid voor het kind.

1. INLEIDING

1.1 Projectkader

Door urbanisatie groeien Nederlandse steden exponentieel. Naast een toename van het bevolkingsaantal is er een verandering in de bevolkingssamenstelling, zo is het aantal jonge gezinnen in steden de afgelopen decennia sterk toegenomen. In de grote steden worden relatief meer kinderen geboren dan in de rest van Nederland, dit komt onder andere doordat er veel twintigers en dertigers wonen die kinderen krijgen. Het aantal jongvolwassenen die vanuit een andere gemeente naar de grote stad trekken neemt jaarlijks nog steeds toe (CBS, 2017). Deze opmars van de jonge gezinshoudens is een globaal verschijnsel, grote steden als Parijs, Londen, Berlijn, Hamburg en Manhattan hebben ook te maken met een opmars van de jonge gezinnen (Boterman & Karsten, 2015). Ondanks het stijgend aantal jonge gezinnen in steden, trekken er jaarlijks ook nog steeds veel jonge gezinnen weg uit de stad. In Amsterdam steeg het percentage vertrekkende jonge gezinnen in 2015 tot boven de 10% (CBS, 2016).

De toename van het aantal jonge gezinnen lijkt op stadsniveau mee te vallen, op buurtniveau zijn de effecten sterker. Dit komt doordat er meer differentiatie in de woonwensen van jonge gezinnen ontstaat. Het zijn de gezinnen met culturele interesses die gebonden zijn aan de stad en er is een grote groep migranten gezinnen die geen of weinig keus hebben waar ze willen wonen (Karsten, 2014)¹. Ook hoogopgeleide professionals blijven na de geboorte van hun kind steeds vaker in de stad wonen. De Yuppies (young urban professionals) van de jaren 90 zijn Yupps (young urban professional parents) geworden. Daarnaast zijn gezinnen waarvan zowel de moeder als de vader een voltijd baan heeft, goed vertegenwoordigd in de stad. Door de toegenomen aanwezigheid van vrouwen op de arbeidsmarkt is het belang van de nabijheid van voorzieningen en werk toegenomen. Op deze manier kunnen vrouwen hun carrière en de zorg voor het gezin goed combineren (Karsten, 2014)². De reden voor jonge gezinnen om in de stad te gaan wonen is vaker door de nabijheid van voorzieningen en werk dan door sociale of symbolische binding (Karsten & Felder, 2016). In het verleden waren de concentraties van gezinnen te vinden aan de randen van de stad, hier bevinden zich de naoorlogse tuinsteden met een sub-urbane uitstraling (Lawton, Murphy, & Redmond, 2013). Hoewel ook de sub-urbane delen in steden nog in trek zijn, bevinden zich tegenwoordig ook substantiële clusters in de meer stedelijke wijken (Boterman & Karsten, 2015) (Boterman, 2012). Volgens Karsten (2014)¹ hebben de toenemende mogelijkheden voor werk, cultuur en consumptie, geleid tot het aantrekkelijker worden van de stad voor de gezinnen die het financieel goed hebben. De andere groep die het financieel minder hebben, zitten noodgedwongen vast aan hun kleine stadswoning. De aanwezigheid van gezinnen heeft de stad opgewaardeerd, maar de stad is daarmee ook duurder geworden en moeilijker toegankelijk voor middenklas gezinnen. Het vestigen van jonge gezinnen in de meer stedelijke wijken vormt een uitdaging voor het beleid met betrekking tot het faciliteren van voorzieningen in de buurt (Karsten, 2014)¹.

Volgens Karsten (2014)¹ drukken steeds meer gezinnen ook hun eigen stempel op hun stedelijke leefomgeving. Gezinnen zijn bijvoorbeeld actief in het uitbreiden van het aanbod van voorzieningen in de buurt. Vaak betreft het een initiatief van een moeder of vader die een bepaalde voorziening miste in hun stedelijke omgeving. Zij kunnen handig gebruik maken van hun netwerk in de omgeving, waardoor het sociaal weefsel in de gezinstad weer enigszins hersteld. Naast de commerciële initiatieven worden ook culturele initiatieven ondernomen om de gezinnen te amuseren. Stedelijke beleidsmakers en ontwerpers dienen ook het publieke domein af te stemmen op kinderen. De aanwezigheid van kinderen stelt namelijk tal van eisen aan de stedelijke leefomgeving, onder andere aan scholen, voorzieningen, woningtypologie, openbaar vervoer en straatprofielen. Een stedelijke portiekwoning vereist improvisatie voor het opbergen van kinderwagens of fietsen. Vooroorlogse wijken met hun smalle straten bieden weinig bewegingsvrijheid om te spelen voor kinderen. Tevens

maakt een minimum aantal kinderen gebruik van het openbaar vervoer in de stad. Hoewel het openbaar vervoer steeds toegankelijker wordt voor kinderen vanaf 6 jaar, is het in de grotere steden een hele opgave om baby's of peuters te vervoeren. Kinderen geven in het onderzoek van Karsten en Felder (2016) aan dat ze het buiten spelen leuker vinden dan binnen spelen, maar juist dat buitenspelen zit in de hedendaagse stad in de verdrukking. Steden kunnen hun trottoirs aanpassen, maar het is niet aannemelijk dat kinderen de straat gaan heroveren van de auto's (Harbers, 2014) (Karsten, 2014)¹.

Recent onderzoek van Karsten en Felder (2016) heeft aangetoond dat naast de toename van het aantal jonge gezinnen in de stad, ook de veranderende woonvoorkeuren van ouders zijn waardoor de leefbaarheid voor kinderen is afgenomen. Jonge gezinnen geven namelijk steeds vaker de voorkeur aan stedelijke wijken in de stad. De ruimte in stedelijke wijken is schaars en hierdoor is de beschikbare speel- en verblijfsruimte voor kinderen minimaal (Groot, Dam, & Amsterdam, 2015). Daarnaast is, door het wegtrekken van jonge gezinnen uit de stad in het verleden, het aantal voorzieningen voor kinderen in de stad afgenomen (Bouw & Karsten, 2004). Naast de voorkeur van ouders om in een stedelijke wijk te gaan wonen, hebben volgens Karsten en Felder (2016) ook andere keuzes van ouders invloed op de leefbaarheid voor hun kind, onder andere naar welke basisschool hun kind gaat en hoever het kind zelfstandig mag spelen. De basisschool is het belangrijkste sociale knooppunt in een wijk voor zowel kinderen als ouders. Veel kinderen wonen in de buurt van hun basisschool, hierdoor hebben de kinderen die verder van hun basisschool vandaan wonen minder contacten in hun eigen buurt. Dus naar mate de afstand tot school groter wordt, hebben kinderen minder contacten in de buurt en spelen kinderen minder buiten. Uit het onderzoek van Karsten en Felder (2016) komt naar voren dat met name de beschikbare ruimte en de voorzieningen voor spelen, nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen, de nabijheid van vriendjes en de veiligheid van de openbare ruimte van invloed zijn op de leefbaarheid voor kinderen. De beschikbare ruimte voor spelen betreft niet de formeel toegewezen speelgelegenheden, maar met name de ruimte rondom het huis, zoals de breedte van het voetpad of de groenstrook aan de overkant van de straat. Sommige ouders geven ook aan dat de buitenruimte niet aantrekkelijk is voor het spelen van kinderen en er meer voorzieningen moeten komen. De veiligheid van de openbare ruimte heeft een groot effect op de zelfstandigheid die kinderen krijgen, zo krijgen kinderen in een buurt met een goede verkeersveiligheid en veilige speelgelegenheden meer zelfstandigheid dan kinderen in een buurt met veel drukke wegen en bijvoorbeeld watergangen of drugsresten in de buurt van speelgelegenheden (Karsten & Felder, 2016).

De leefbaarheid voor kinderen in de grote steden is dus niet optimaal, met name op het gebied van speelvoorzieningen en veiligheid. Door de snelle opmars van jonge gezinnen in de stad is het van groot sociaal en economisch belang dat steden hier adequaat op reageren. In dit onderzoek wordt door middel van een casestudie de leefbaarheid voor kinderen in een stedelijke wijk en sub urbane wijk in Utrecht onderzocht. Hierbij wordt gekeken of er een mogelijk verschil is in leefbaarheid in een stedelijke wijk en een sub urbane wijk. Het gaat in dit onderzoek uitsluitend over hetgeen de gemeente kan doen om de leefbaarheid in steden te bevorderen, keuzes van ouders die de leefbaarheid van het kind beïnvloeden worden buiten beschouwing gelaten. Het landelijke probleem in grote steden wordt in deze stad duidelijk waargenomen. De stad Utrecht is interessant, omdat zich hier de grootste nieuwbouwlocatie (Leidsche Rijn) van Nederland bevindt. Daarnaast zijn voor Amsterdam al dergelijke onderzoeken uitgevoerd betreffende de toename van het aantal kinderen in de stad. Het onderzoek richt zich op een specifieke doelgroep, namelijk kinderen van 4 tot 12 jaar. Voor de leeftijd van 4 jaar zitten kinderen namelijk nog in de baby/peuter fase, wanneer kinderen veelal binnen spelen. Kinderen ouder dan 12 jaar gaan al naar de middelbare school, waardoor de kinderen zelfstandiger worden en een grotere actieradius hebben. Veel factoren die de leefbaarheid beïnvloeden gaan logischerwijs ook andere doelgroepen aan. Gezien dit onderzoek specifiek gaat

over de leefbaarheid voor kinderen, wordt naar de belangrijkste indicatoren voor de leefbaarheid voor kinderen gekeken, dit zijn:

- **Capaciteit, kwaliteit, nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen:** De capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen gaat in op de hoeveelheid ruimte en de kwaliteit van speelplekken. De nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen kijkt naar de ruimtelijke spreiding en bereikbaarheid van speelvoorzieningen, dit is belangrijk voor het zelfstandig mogen spelen van ouders.
- **Nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen:** Basisscholen zijn een sociaal knooppunt voor kinderen en ouders. Naarmate kinderen verder van een basisschool wonen, hebben ze vaak minder vriendjes in de buurt en spelen ze minder buiten.
- **Veiligheid van de openbare ruimte:** Kinderen zijn kwetsbaar, een veilige openbare ruimte is daarom van groot belang. Een veilige openbare ruimte betekent dat kinderen zich vrij kunnen bewegen zonder daarbij op de een of andere manier in gevaar te zijn. Er dient onderscheidt gemaakt te worden tussen verkeersveiligheid, sociale veiligheid en veiligheid door een goede inrichting van de openbare ruimte. Deze laatste omvat bijvoorbeeld de inrichting rondom watergangen (Karsten & Felder, 2016).

1.2 Doel- en vraagstelling

Uit het projectkader kan worden afgeleid dat steden te maken hebben met een toename van het aantal jonge gezinnen en jonge gezinnen steeds vaker de voorkeur geven aan stedelijke wijken boven sub urbane wijken en dit een negatieve invloed heeft op de leefbaarheid voor kinderen in steden. Onderstaande doelstelling geeft aan wat er met dit onderzoek bereikt wil worden:

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen of het toenemen van het aantal jonge gezinnen en de veranderende woonvoorkeuren effect hebben gehad op de leefbaarheid voor kinderen in de stad Utrecht en of er een significant verschil is tussen de leefbaarheid voor kinderen in stedelijke wijken en sub urbane wijken.

Het onderzoek zal praktijkgericht zijn in de vorm van een casestudie. Om bovenstaand doel te bereiken is een duidelijke vraagstelling geformuleerd. Dit onderzoek is gebaseerd op één onderzoeksvraag met een viertal bijbehorende deelvragen, deze luiden:

Welk effect heeft de toename van het aantal jonge gezinnen en de verandering in woonvoorkeuren op de leefbaarheid voor kinderen in een stedelijke wijk en een sub urbane wijk in Utrecht?

1. Welke indicatoren hebben een significante invloed op de leefbaarheid voor kinderen in de wijken West en Leidsche Rijn?
2. Welk beleid hanteert de gemeente Utrecht om de leefbaarheid voor kinderen te waarborgen en hoe leefbaar is Utrecht momenteel voor kinderen?
3. Hoe verhoudt de leefbaarheid voor kinderen zich tussen (zeer) stedelijke wijken en sub urbane wijken?

1.3 Relevantie

Maatschappelijke relevantie

Het onderzoek is maatschappelijk relevant, omdat de toename van het aantal jonge gezinnen en het vestigen van gezinnen in de meer stedelijke wijken een negatief effect kan hebben op de leefbaarheid voor kinderen in de grote steden. In dit onderzoek wordt gekeken of er een verschil in leefbaarheid voor kinderen bestaat tussen een stedelijke wijk en een sub urbane wijk in Utrecht. Het

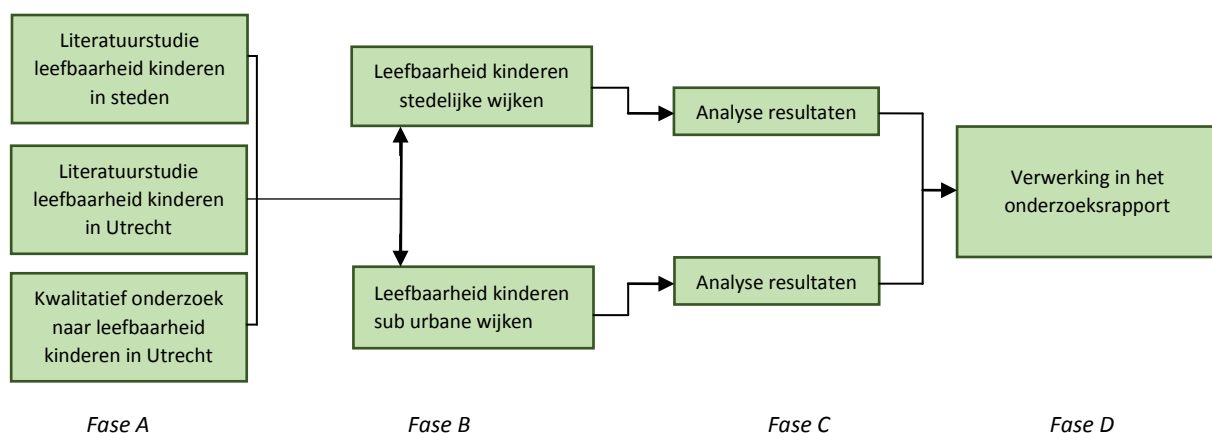
onderzoek is bedoeld om inzicht te geven in de leefbaarheid voor kinderen in verschillende wijken, zodat stedelijke beleidsmakers en ontwerpers hierop kunnen anticiperen met hun plannen. Op deze manier kunnen steden een goede leefbaarheid voor kinderen garanderen. Verder dient het onderzoek ouders te informeren over de gevolgen voor het kind indien ouders besluiten zich te vestigen in een (zeer) stedelijke wijk. Het onderzoek is ook relevant voor de onderzoeksgebieden zelf, aangezien de sterkten en zwakten betreffende de leefbaarheid voor kinderen in kaart worden gebracht per wijk. Gemeente Utrecht kan hier met het beleid op inspelen om zo beide wijken voldoende leefbaar te houden voor kinderen.

Wetenschappelijke relevantie

Uit de literatuur blijkt dat steeds meer jonge gezinnen stedelijk willen gaan wonen in plaats van in de sub-urbane delen van de stad (Groot, Dam, & Amsterdam, 2015). Tegelijkertijd wordt gesteld dat sterk stedelijke gebieden kind onvriendelijker zijn, omdat er minder ruimte is en het onvoldoende veilig is voor kinderen om te verblijven en te spelen (Bouw & Karsten, 2004). In dit onderzoek wordt onderzocht of de toename van het aantal jonge gezinnen in de stad en de veranderende woonvoorkeuren van jonge gezinnen effect heeft gehad op de leefbaarheid voor kinderen in steden en of er een significant verschil bestaat tussen de leefbaarheid voor kinderen in stedelijke wijken en de leefbaarheid in sub-urbane wijken. Dit onderzoek veronderstelt dat de toename van het aantal jonge gezinnen invloed heeft gehad op de leefbaarheid voor kinderen in stedelijke wijken. Door het minimaal aantal jonge gezinnen in stedelijke wijken in het verleden (Bouw & Karsten, 2004), is het aantal (kind) voorzieningen hier sterk afgenomen. Dit heeft zijn invloed gehad op de leefbaarheid voor kinderen in stedelijke wijken. De wetenschappelijke relevantie ligt in het feit dat het onderzoek een bijdrage kan leveren aan de kennis over het effect van de toename van het aantal jonge gezinnen en de woonvoorkeuren van jonge gezinnen op de leefbaarheid voor kinderen. De hoeveelheid onderzoek verricht naar het effect van de toename van het aantal jonge gezinnen en de veranderende woonvoorkeuren op de leefbaarheid voor kinderen is nog beperkt. Hierdoor kan het onderzoek tevens een bijdrage leveren aan de theorievorming op dit gebied.

1.4 Onderzoeksmodel

Voor het uitvoeren van het onderzoek is een onderzoeksmodel opgesteld. Het onderzoeksmodel geeft gestructureerd weer welke achtereenvolgende stappen tijdens het onderzoek worden doorlopen. Het onderzoeksmodel bestaat uit verschillende fasen, deze worden hieronder in figuur 1 toegelicht.

Figuur 1 – Onderzoeksmodel (Eigen model, 2017)

- Fase A:* Bestudering van de (wetenschappelijke) literatuur over het onderwerp “leefbaarheid voor kinderen in steden”, de situatie in Utrecht en exploratief kwalitatief onderzoek.
- Fase B:* De leefbaarheid wordt gepeild in zowel een stedelijke wijk als een sub-urbane wijk. Dit wordt gedaan met behulp van een korte enquête aan ouders van kinderen.
- Fase C:* Het analyseren van de resultaten van beide onderzoeken en trekken van conclusies
- Fase D:* Het verwerken van de onderzoeksresultaten in het onderzoeksrapport. Hierbij zal er antwoord worden gegeven op de centrale vraagstelling.

Dit onderzoek maakt gebruik van kwantitatieve onderzoeksmethode. In het literatuuronderzoek zal onder andere gebruik worden gemaakt van wetenschappelijke artikelen, boeken, artikelen uit vaktijdschriften, proefschriften en krantenartikelen. Na het literatuuronderzoek volgt het kwalitatief onderzoek, dit is exploratief van aard en dient ter verduidelijking van het probleem. Hierbij worden drie interviews afgenomen, namelijk bij de gemeente Utrecht en bij de sociaal makelorganisaties van beide wijken. De kern van het onderzoek betreft een kwantitatief onderzoek, in de vorm van een enquête gericht aan de ouders van kinderen.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt allereerst het theoretisch kader uitgewerkt. Hierin worden de begrippen leefbaarheid, voorzieningen en veiligheid toegelicht. Verder wordt uitgelegd hoe gezinnen gebruik maken van de stad en wat de verandering in de woonvoorkeuren van jonge gezinnen inhoudt. Hierna wordt het theoretisch kader weergegeven in een conceptueel model. In hoofdstuk 3 worden de gebruikte onderzoeksmethode beschreven, dit omvat achtereenvolgend de onderzoeksstrategie, data-verzameling, dataverwerking en de beschrijving van de casus. Uiteindelijk worden in hoofdstuk 4 de resultaten weergegeven. Hoofdstuk 4.1 omvat de eerste deelvraag, hierin wordt bepaald welke indicatoren invloed hebben op de leefbaarheid voor kinderen in de wijk West en de wijk Leidsche Rijn. In de tweede deelvraag (4.2) wordt gepeild hoe de leefbaarheid voor kinderen in Utrecht is en welk beleid de gemeente Utrecht hanteert. In de derde deelvraag (4.3) wordt gekeken naar het verschil in leefbaarheid tussen de stedelijke wijk West en de sub-urbane wijk Leidsche Rijn. Na het beantwoorden van de deelvragen wordt de conclusie met daarin aanbevelingen weergegeven. Tot slot wordt een reflectie op het onderzoek weergegeven.

2. THEORETISCH KADER

In dit hoofdstuk wordt het theoretisch kader van het onderzoek beschreven. In paragraaf 2.1 wordt begonnen met het definiëren van het begrip leefbaarheid en wordt toegelicht welke indicatoren van belang zijn voor de leefbaarheid voor kinderen. Paragraaf 2.2 gaat in op het begrip voorzieningen en het belang hiervan voor een goede leefbaarheid. Paragraaf 2.3 omvat een toelichting van het begrip veiligheid en het belang hiervan voor de leefbaarheid voor kinderen. In paragraaf 2.4 wordt de verandering in woonvoorkeuren van jonge gezinnen beschreven. Paragraaf 2.5 omschrijft de manier waarop gezinnen gebruik maken van de stad. Uiteindelijk wordt in paragraaf 2.6 het conceptueel model weergegeven.

2.1 Leefbaarheid

Dit theoretisch kader richt zich met name op het begrip "leefbaarheid". Leefbaarheid is een complex begrip en wordt in de literatuur op veel verschillende manieren gedefinieerd. Om misverstanden te voorkomen wordt in dit hoofdstuk toegelicht wat er in dit onderzoek onder leefbaarheid wordt verstaan. Allereerst worden enkele definities van het begrip leefbaarheid weergegeven, hierna wordt toegelicht wat in dit onderzoek onder leefbaarheid wordt verstaan. Veenhoven (2000) omschrijft leefbaarheid, in de meest brede zin van het woord, als volgt: *"Leefbaarheid is de mate waarin een leefomgeving aansluit op het adaptief repertoire van een soort"* (p. 6).

Deze definitie van Veenhoven is allesomvattend en blijft daarom zeer oppervlakkig, het kan zowel over mensen als over dieren gaan en betreft zowel voorwaarden als behoeften en amenities. In veel andere onderzoeken wordt het begrip leefbaarheid weer een stuk specifiekier beschreven, zoals bijvoorbeeld in het onderzoek van Mul (2010) waarbij leefbaarheid wordt gedefinieerd als de mate waarin de leefomgeving aansluit bij specifieke voorwaarden en behoeften van de mens. De definitie van Mul (2010) luidt: *"De mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld op het gebied van woningvoorraad, publieke ruimte, voorzieningen, bevolkingssamenstelling (sociaal/economisch), levensopbouw en samenhang van de bevolking en veiligheid"* (p. 16-17).

In deze definities, van Veenhoven (2000) en Mul (2010), ligt de nadruk sterk op de leefomgeving. Maar er zijn ook definities waarin de mens meer centraal staat, zoals in die van Van Mullem (2012) waarin leefbaarheid gedefinieerd wordt als kenmerk van een goede samenleving. Van Mullem (2012) omschrijft het begrip leefbaarheid in haar onderzoek als: *"Leefbaarheid is een kenmerk van een goede samenleving waarin de voorwaarden en behoeften die de mens aan de leefomgeving stelt zo goed mogelijk aansluiten bij de werkelijke leefomgeving. Hierbij wordt voornamelijk gekeken naar de bestaanszekerheid, het woonklimaat, het sociaal klimaat, de verzorgings situatie en het bestuurlijk klimaat"* (p. 9)

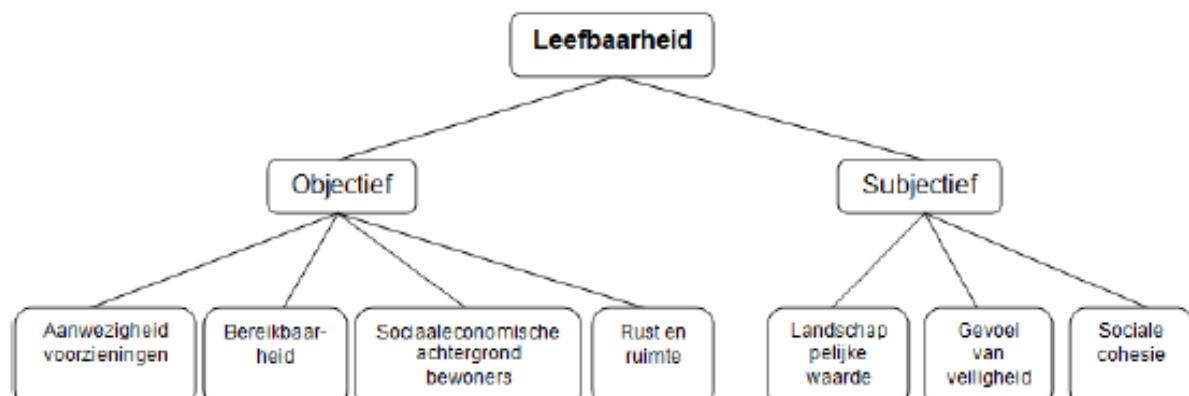
Ten behoeve van het Rijksbeleid is door RIGO en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) ook een definitie ontwikkeld voor het begrip leefbaarheid, deze luidt: *"Leefbaarheid is de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld. Het gaat over de voorwaarden waaronder mensen in een bepaalde omgeving kunnen en willen samenleven"* - (Scoop, 2011, p. 7). Deze definitie van Scoop (2011) legt net als Veenhoven (2000) en Mul (2010) de nadruk op 'de mate waarin de leefomgeving aansluit'. Veenhoven (2000) blijft daarna oppervlakkiger met 'het adaptief repertoire van een soort' dan Mul (2010) en Scoop (2011) met 'de voorwaarden en behoeften van de mens'. De definitie van Mul (2010) beperkt zichzelf daarna door de voorwaarden en behoeften te benoemen, zoals woningvoorraad, publieke ruimte, voorzieningen, etc. Leefbaarheid is namelijk veel breder dan deze voorwaarden en behoeften.

De definities van het begrip leefbaarheid lopen sterk uiteen, het begrip kan daarom ook beschouwd worden als containerbegrip. Verschillende opvattingen over het begrip leefbaarheid kunnen leiden tot maatschappelijke problemen en discussies. Ondanks dat de definities sterk uiteenlopen is de kern in elke definitie gelijk; het gaat namelijk over de mate waarin de leefomgeving voldoet aan de eisen en wensen van een soort. Dit soort betreft meestal de mens, maar dit kan natuurlijk ook over dieren gaan. In dit onderzoek wordt laatstgenoemde definitie van RIGO en het RIVM gebruikt voor de uitvoering van het onderzoek. De reden voor het gebruik van deze definitie is omdat de leefomgeving van de mens, of eigenlijk het kind, centraal staat in dit onderzoek. In dit onderzoek wordt namelijk gekeken in hoeverre de leefomgeving van kinderen aansluit bij de voorwaarden en behoeften van kinderen. De leefomgeving betreft in dit onderzoek de stad, hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen stedelijke wijken en sub-urbane wijken. De voorwaarden en behoeften van kinderen zijn in het projectkader naar voor gekomen en worden daarnaast weergegeven in het conceptueel model.

Nu duidelijk is wat onder het begrip leefbaarheid wordt verstaan, kan worden bepaald welke aspecten onder leefbaarheid vallen. Leefbaarheid is een complex begrip met een zeer brede betekenis, het omvat tal van aspecten en wordt in de literatuur op veel verschillende manieren toegepast. Door de complexiteit van het begrip leefbaarheid, kan het begrip voor verschillende mensen een andere betekenis hebben. Aangezien niet alle aspecten van leefbaarheid relevant zijn voor dit onderzoek, wordt in dit hoofdstuk duidelijk gemaakt wat er onder leefbaarheid valt.

Een rapport naar de leefbaarheid in wijken benadrukt dat leefbaarheid vaak geen vast gegeven is en de interpretatie ervan kan verschillen van persoon tot persoon en van plaats tot plaats. Hetgeen voor de één leefbaar is, hoeft voor een ander nog niet zo te zijn. Mensen beleven en waarderen plaatsen verschillend en hoe leefbaar een bepaalde plaats wordt gevonden hangt dus in grote mate af van de normen en waarden van desbetreffende persoon (Ministerie van VROM, 2004).

Allereerst kan leefbaarheid in een objectieve en een subjectieve dimensie worden uiteengezet, zoals Van Mullem (2012) in haar onderzoek heeft gedaan (figuur 2). De objectieve dimensie betreft de feitelijke voorzieningen en kwaliteit van de omgeving en de subjectieve dimensie betreft het gevoel van de bewoners bij de woonomgeving.

Figuur 2 – Onderscheid objectief en subjectief beoordelen van leefbaarheid (Van Mullem, 2012, p. 11)

Gezien dit onderzoek met name is gericht op de ruimtelijke inrichting, ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke functies omvat dit onderzoek voornamelijk de objectieve kant van het begrip leefbaarheid. In hoeverre bewoners tevreden zijn met de ruimtelijke inrichting, - kwaliteit en - functies verschilt per individu en is daarom wel gedeeltelijk subjectief.

In het rapport van Scoop (2011) wordt weer een heel ander onderscheid gemaakt in het begrip leefbaarheid, namelijk tussen veronderstelde leefbaarheid en ervaren leefbaarheid. Deze begrippen worden als volgt gedefinieerd:

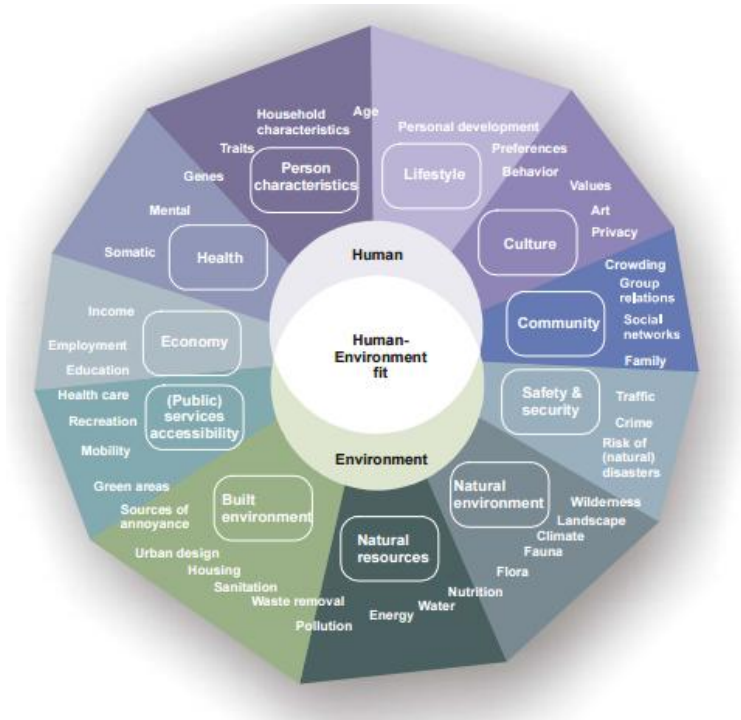
- Veronderstelde leefbaarheid betreft de hoeveelheid voorzieningen die in een kern of wijk voorwaardelijk wordt geacht voor een goede leefbaarheid. Het betreft hier het pakket basisvoorzieningen dat een kern of wijk leefbaar maakt. Er is niet eenduidig aan te geven wat deze basisvoorzieningen zijn, maar vaak betreft het; een basisschool, huisarts, dorpshuis, supermarkt, postkantoor, bank, openbaar vervoer en sportvoorzieningen.
- Ervaren leefbaarheid betreft de door inwoners aangegeven tevredenheid over een kern of wijk. De ervaren leefbaarheid staat daarom in nauw verband met de tevredenheid met de woonomgeving en aanwezige voorzieningen (Scoop, 2011, p. 12).

Door onderscheid te maken in veronderstelde leefbaarheid en ervaren leefbaarheid wordt de algemene beleving van leefbaarheid losgekoppeld van de discussie over het behoud van voorzieningen. Zo kan eenzelfde voorziening in een bepaalde wijk bijvoorbeeld een totaal ander leefbaarheidseffect hebben dan in een andere wijk (Daemen, 2013). Dit onderzoek is gericht op het in kaart brengen van de leefbaarheid voor kinderen in Utrecht. Gezien de leefbaarheid voor kinderen veel breder is dan alleen de aanwezigheid van voorzieningen en bijvoorbeeld ook de tevredenheid van de woonomgeving omvat, wordt in dit onderzoek gericht op de ervaren leefbaarheid. Daarnaast wordt middels enquêtes aan ouders van kinderen gevraagd naar de leefbaarheid voor kinderen in de buurt. Dit betreft de 'door de bewoners aangegeven tevredenheid' over hun buurt en dit is dus de 'ervaren leefbaarheid'.

Het voorbeeld van Van Mullem (2012) en Scoop (2011) zijn twee voorbeelden waarin onderscheid wordt gemaakt in het begrip leefbaarheid in twee dimensies, naast deze twee voorbeelden zijn er nog voldoende onderzoeken te vinden waarin leefbaarheid in andere dimensies wordt verdeeld. Door de brede betekenis van het begrip omvatten de dimensies veel verschillende categorieën, bijvoorbeeld het sociaal milieu, natuurlijk milieu, veiligheidsgevoel, etc. Gezien het voor de uitwerking van het onderzoek van belang is om concreet te hebben welke aspecten van leefbaarheid van belang zijn voor kinderen, worden hieronder enkele voorbeelden gegeven waarin het begrip leefbaarheid wordt gecategoriseerd.

Leefbaarheid zegt iets over de leefomgeving, maar wat wordt er exact verstaan onder leefomgeving? Het onderzoek van Veenhoven (2000) naar de betekenissen en meetmethoden van leefbaarheid heeft onderscheid gemaakt in vier omgevingen van leefbaarheid, namelijk: fysieke, sociale, arbeid- en woonomgeving. De fysieke omgeving omvat de ecologische –en milieutechnische omstandigheden. De sociale omgeving betreft de het aansluiten van voorzieningen op de behoefte van bewoners. De werkomgeving omvat de arbeidsomstandigheden en onder de woonomgeving wordt de woonbaarheid van de steden, dorpen, wijken en woningen verstaan (Veenhoven, 2000). Opvallend van deze onderverdeling is dat er heel veel overlap is tussen omgevingen, zo lijkt hetgeen wat onder fysieke omgeving en sociale omgeving valt erg veel op de woonomgevingen en andersom.

In het onderzoek van Leidelmeijer en Van Kamp (2003) wordt nog breder uiteengezet welke indicatoren van invloed zijn op de leefbaarheid. Dit onderzoek bepaalt de leefbaarheid door te bekijken in hoeverre een persoon (human) in een bepaalde leefomgeving (environment) past, dit samen geeft de zogenaamde "Person environment fit". Hierbij wordt er bijvoorbeeld ook gekeken naar persoonlijke kenmerken, levensstijl, gezondheid en economische aspecten (figuur 3). Door het kijken naar deze facetten verschilt de leefbaarheid per individu en verandert het perspectief per levensfase, dit komt overeen met de theorie van Veenhoven (2000). Het onderzoek van Leidelmeijer en Van Kamp (2003) onderscheidt zichzelf door de vele facetten waar naar

Figuur 3 – Theorie leefbaarheid volgens Leidelmeijer en Van Kamp (2003, p.63)

gekeken wordt, van zowel mens als omgeving. Dit zorgt voor een zeer uitgebreide benadering van het begrip leefbaarheid. De facetten die Leidelmeijer en Van Kamp (2003) benoemen zijn: persoonlijke kenmerken, levensstijl, cultuur, gemeenschap, veiligheid, natuurlijke omgeving, natuurlijke bronnen, gebouwde omgeving, publieke voorzieningen, economie en gezondheid. Uiteraard heeft het ene facet meer invloed op de leefbaarheid als het andere facet, daarom is het van belang te bepalen welke facetten van leefbaarheid er toe doen bij een onderzoek naar leefbaarheid.

Geconcludeerd kan worden dat de theorieën over het begrip leefbaarheid elk een zeer diverse categorisering gebruiken. Desalniettemin komen in nagenoeg alle theorieën dezelfde facetten aan bod, enkel met een andere benaming. De leefbaarheid in het onderzoek van Scoop (2011) omvat bijvoorbeeld ook de woonomgeving. Onder de woonomgeving valt ook de sociale omgeving, zoals ook Veenhoven (2000) in zijn onderzoek benoemt. Verder zijn de 'natuurlijke omgeving' en 'gebouwde omgeving' uit de theorie van Leidelmeijer en Van Kamp (2003) vergelijkbaar met het 'oordeel over de kwaliteit van de woonomgeving' als in de theorie van Veenhoven (2000).

Voor het uitwerken van het onderzoek kan niet één theorie worden aangewezen die geheel bruikbaar is voor het uitwerken van dit onderzoek. Doordat de hoeveelheid onderzoek naar de leefbaarheid voor kinderen in steden beperkt is worden de voorwaarden en behoeften van kinderen in dit onderzoek aan de hand van de literatuur bepaald. Als het gaat over de leefbaarheid voor kinderen hoeven niet alle aspecten van leefbaarheid meegenomen te worden. De wereld van kinderen is relatief klein en kinderen hebben daarom slechts een beperkt aantal eisen aan hun leefomgeving, ofwel basisbehoeften. In het projectkader zijn de volgende basisbehoeften naar voren gekomen:

- **Capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen;** De capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen heeft in grote mate invloed op het buiten spelen van kinderen. Buiten spelen is belangrijk voor de gezondheid en de lichamelijke, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Verder stimuleert het de sociale verbanden in een wijk en voorkomt

het gezondheidsproblemen zoals overgewicht of obesitas. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat veel kinderen buiten spelen leuker vinden dan binnen spelen (Karsten & Felder, 2016, p. 80) (Gemeente Utrecht, 2009).

- **Nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen;** Naast de hoeveelheid en kwaliteit van speelruimte is ook de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen van belang voor de leefbaarheid. Ouders durven hun kinderen tegenwoordig steeds minder en minder ver van huis te laten zonder toezicht. Veel ouders vinden het onvoldoende veilig om hun kind zelfstandig buiten te laten spelen, dit komt met name door de toegenomen gevaren in het verkeer, maar soms ook door de sociale onveiligheid. Dit is de reden dat kinderen tegenwoordig minder buiten spelen en anders nagenoeg altijd onder toezicht van ouders spelen. Door de afname van de zelfstandige bewegingsvrijheid van kinderen is het belang van de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen toegenomen (Karsten & Felder, 2016) (Bouw & Karsten, 2004) (Gaster, 1991).
- **Nabijheid en bereikbaarheid van een basisschool:** In het onderzoek van Karsten en Felder (2016) blijkt dat een basisschool en een park twee belangrijke zwaartepunten voor de buurt van ouders en kinderen zijn. Deze plaatsen vormen de kern van ontmoeting, verbondenheid en het thuis voelen. Voor kinderen bestaan deze zwaartepunten met name uit de basisschool en een speelvoorziening nabij huis. Met name de basisschool van een kind dient als sociaal knooppunt voor zowel het kind als de ouder. Aangezien de meeste kinderen een basisschool in de buurt van hun eigen woonomgeving kiezen, heeft de nabijheid van een basisschool grote invloed op het aantal contacten dat kind en ouders in hun buurt hebben (Daemen, 2013) (Mullem, 2012). Uit het onderzoek van Karsten en Felder (2016) is gebleken dat kinderen die naar een basisschool gaan in een andere wijk vaak minder vriendjes hebben om mee te spelen. Daarnaast is het schoolplein een bekende plek en kinderen blijven hier gemakkelijk nog even hangen nadat de school uit is. De nabijheid en bereikbaarheid van een basisschool is in mindere mate ook van belang vanwege de afstand die kinderen moeten afleggen, echter wordt een groot deel van de basisschoolkinderen nog steeds door hun ouders naar school gebracht (Karsten & Felder, 2016).
- **Veiligheid openbare ruimte:** De veiligheid van de openbare ruimte wordt bepaald door de sociale veiligheid, het verkeer, de mate van toezicht, de aanwezigheid van water en technische eisen waar speeltoestellen en inrichting aan moeten voldoen. Het veiligheidsgevoel in een wijk heeft in grote mate invloed op het spelen van kinderen, het bepaald namelijk in grote mate hoeveel vrijheid kinderen van hun ouders krijgen. Een typisch voorbeeld hiervan is de wijk Overvecht. Dit is een wijk met veel groen en speelruimte, maar omdat deze als onveilig wordt ervaren houden ouders hun kinderen veelal binnen. Het onderzoek van Carver, Timperio & Crawford (2007) benadrukt dat de veiligheid van de openbare ruimte in grote mate invloed heeft op het buiten spelen van kinderen. Ook uit het onderzoek van Karsten en Felder (2016) blijkt dat ouders vinden dat hun kind buiten voortdurend toezicht nodig heeft, omdat het te onveilig is geworden op straat. De zelfstandige bewegingsvrijheid van kinderen verschilt tussen landen, woonmilieus, leeftijden en in geslacht. Bijvoorbeeld in de groene wijk Leidsche Rijn, waar je zou verwachten dat kinderen veel zelfstandige bewegingsvrijheid hebben, wordt maar liefst 44% van de kinderen met de auto naar school gebracht. Het schijnt dat veel kinderen de voorkeur geven aan fietsen maar ouders toch liever hebben dat ze lopen of met de auto gaan. Dit heeft vooral te maken met de verkeersveiligheid, ouders vinden het fietsen met kinderen onveiliger dan lopen of met de auto. De veiligheid van de openbare ruimte heeft in grote mate invloed op het spelen van kinderen in de wijk. De afname van de zelfstandige bewegingsvrijheid is hier een goed voorbeeld van (Carver, Timperio, & Crawford, 2008) (Karsten & Felder, 2016).

2.2 Voorzieningen

Een ander belangrijk begrip in dit onderzoek is het begrip ‘voorzieningen’. In paragraaf 2.1 is duidelijk geworden dat leefbaarheid iets zegt over de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften van de mens. Voorzieningen zijn een onderdeel van leefbaarheid, met behulp van voorzieningen kan namelijk voldaan worden aan de behoeften van burgers. In een rapport over bevolkingskrimp wordt het begrip voorzieningen als volgt gedefinieerd:

‘Het totaal van middelen en faciliteiten dat mensen ter beschikking staat om deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Voorbeelden daarvan zijn winkels, het openbaar vervoer, culturele instellingen, sportaccommodaties, kinderopvang, scholen, bibliotheken en zorginstellingen’ (Nationaal Netwerk Bevolkingsdaling, 2011, p. 4).

Voorzieningen zijn een onderdeel van leefbaarheid, dit wordt bevestigd in de dimensies van de Leefbaarometer (figuur 4). In de Leefbaarometer is voorzieningen namelijk één van de dimensies, net als de dimensie veiligheid waar in de volgende paragraaf aandacht naar uit gaat (Leefbaarometer, 2017).

1. Dimensie woningen: woningdichtheid, woningtype, bouwperiode.   2. Dimensie bevolkingssamenstelling: huishouden-samenstelling, leeftijdsopbouw, inkomensniveau, opleidingsniveau.   3. Dimensie voorzieningen: nabijheid supermarkt, nabijheid bankfiliaal, nabijheid basisscholen   4. Dimensie veiligheid: overlast, verstoringen openbare orde, vernielingen, geweldsmisdrijven, diefstal uit auto's.   5. Dimensie fysieke omgeving: groen of water in de omgeving, geluidsoverlast, nabijheid bossen, nabijheid industrie.

Figuur 4: Dimensies en indicatoren van de Leefbaarometer (Leefbaarometer, 2017)

Voorzieningen zijn belangrijk voor de leefbaarheid voor kinderen. Doordat in het verleden weinig jonge gezinnen met kinderen in de stedelijke wijken woonde, is het aantal voorzieningen voor kinderen hier zeer beperkt. De toegenomen druk op de openbare ruimte maakt het lastig voorzieningen te creëren. Voorzieningen zijn nodig voor een goede leefbaarheid voor kinderen. Kinderen maken gebruik van een beperkt aantal voorzieningen, de belangrijkste zijn speelvoorzieningen en basisscholen. Tegelijkertijd hebben steden te maken met een toename van het aantal jonge gezinnen en het vestigen van gezinnen in stedelijke wijken, waardoor de capaciteit van speelvoorzieningen en basisscholen in steden juist moet toenemen. De toename van het aantal jonge gezinnen in sub urbane wijken vereist vooral een grotere capaciteit van bestaande voorzieningen. Het vestigen van jonge gezinnen in stedelijke wijken vereist ook het uitbreiden van het aantal voorzieningen. Het aantal speelvoorzieningen en basisscholen is hier over het algemeen beperkt en moet worden uitgebreid om de wijken leefbaar te houden voor kinderen.

Speelvoorzieningen

Speelvoorzieningen zijn een uitermate belangrijke voorziening voor kinderen in steden (Visscher, 2009). Speelvoorzieningen is een breed begrip en omvat meer dan alleen de door de gemeente ingerichte speelvelden met daarop geplaatste speeltoestellen. Onder speelvoorzieningen worden allerhande ruimtes verstaan voor het spelen van kinderen. Veel beleidsdocumenten maken onderscheid tussen formele speelruimte en informele speelruimte. Een formele speelruimte is een door de gemeente aangewezen speelplaats met daarop speeltoestellen (figuur 5). Meijer & Stobbe (2016) definiëren een formele speelruimte als volgt: *“Locaties die specifiek zijn aangewezen voor spel en/of sport en waar kinderen elkaar ontmoeten, af kunnen spreken en andere kinderen kunnen leren kennen. Het zijn plekken die duidelijk gereserveerd zijn voor kinderen om veilig samen te komen en te spelen”* (p. 8).

Informele speelruimte bestaat uit de overige openbare ruimte die ook gebruikt kan worden door kinderen om te spelen, dit kan onder andere een brede stoep, pleintje of groenstrook zijn (figuur 6). Meijer & Stobbe (2016) definiëren een informele speelruimte als volgt: *“Informele speelruimte is de ruimte die kinderen kunnen gebruiken om te spelen, maar die daarvoor niet speciaal is bedoeld of ontworpen. Het gaat hierbij om locaties als brede stoepen, pleinen, verkeersluwe straten, parken en bermen. Ook gaat het om speelaanleidingen die terugkomen in de openbare ruimte, zoals een kei, een boomstam of juist speelse bestrating op een pleintje. Dergelijke elementen kunnen dienen als ankerpunten en ontmoetingsplekken in de informele speelruimte”* (p. 7).

Figuur 5 – Formele speelruimte in Langerak (Luijckx, 2017)

Figuur 6 – Informele speelruimte in Parkwijk (Luijckx, 2017)

In de Leefbaarometer zijn de aanwezigheid, capaciteit, nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen niet meegenomen in de beoordeling van de leefbaarheid. Dit is een goed voorbeeld van het feit dat bij de beoordeling van de leefbaarheid nog te weinig aan kinderen wordt gedacht. Daarnaast laat dit ook zien dat het belang van speelvoorzieningen in de openbare ruimte sterk onderschat wordt. Naast educatie is speel- en verblijfsruimte de belangrijkste voorziening in de wijk voor kinderen. Indirect worden speelvoorzieningen wel enigszins meegenomen bij de beoordeling van de ‘hoeveelheid groen’ en ‘ligging nabij een park of plantsoen’, wat wel indicatoren zijn van de Leefbaarometer (Leefbaarometer, 2017).

Speelvoorzieningen en ruimte om te spelen is de meest belangrijke voorziening in de wijk voor kinderen. Buiten spelen is belangrijk voor de gezondheid en de lichamelijke, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Daarnaast kan te weinig beweging bij kinderen leiden tot problemen als overgewicht en obesitas. Vooral in de (zeer) stedelijke wijken zijn de cijfers voor overgewicht en lichamelijke inactiviteit bij kinderen alarmerend. Eén van de belangrijkste oorzaken hiervoor is het tekort aan attractieve en goed bereikbare bewegingsruimte voor kinderen (Stad voor kinderen, 2014). Naast de ontwikkeling van het kind blijkt buitenspelen ook goed voor de leefbaarheid in de wijk. Het stimuleert namelijk sociale verbanden tussen zowel ouders als kinderen en vermindert overlast en vandalisme. Onderzoek van Bouw en Karsten (2004) heeft aangetoond dat kinderen buiten spelen leuker vinden dan binnen spelen. Verder zijn woonwijken met goede speel- en verblijfsruimte ook economisch interessant, omdat het gezinnen met kinderen aan de stad bindt (Gemeente Utrecht, 2009).

Door de toegenomen gevaren in de openbare ruimte laten ouders hun kinderen steeds minder of minder ver zonder toezicht buiten spelen, met name vanwege de verkeersveiligheid, maar in probleemwijken ook door de sociale veiligheid. De zelfstandige bewegingsvrijheid van met name jonge kinderen is afgenomen. Hierdoor is het belang van de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen toegenomen (Karsten, 2014)² (Karsten & Felder, 2016).

Basisschool

Naast speelvoorzieningen heeft ook de nabijheid en bereikbaarheid van de basisschool een belangrijke invloed op de leefbaarheid van een wijk. Ook in de Leefbaarometer wordt de nabijheid

van een basisschool als indicator aangegeven (figuur 4). Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2012) omschrijft basisonderwijs als: *‘Onderwijs dat bedoeld is voor alle kinderen van circa 4 tot en met 12 jaar’* (p. 82).

Kinderen mogen vanaf hun vier jaar naar de basisschool, vanaf hun vijf jaar zijn ze hiertoe verplicht. Elke basisschool in Utrecht heeft zijn eigen beleid voor het aannemen van leerlingen. Zo geven veel scholen voorrang aan kinderen waarvan het broertje of zusje al op die school zit. Ook zijn er scholen die voorrang geven aan kinderen die uit de buurt rondom de school komen, terwijl andere scholen kinderen uit de hele stad toelaten. Er is momenteel geen tekort aan basisscholen in Utrecht, wel zijn er scholen die vol zitten en geen leerlingen meer kunnen aannemen (Koning, 2017). Dit heeft als gevolg dat kinderen naar een andere basisschool moeten, wellicht in een andere buurt (Maatschappelijke ontwikkeling gemeente Utrecht, 2017). Dit kan gevolgen hebben voor de leefbaarheid voor kinderen in de buurt, aangezien kinderen die naar een basisschool gaan in hun eigen buurt doorgaans meer contacten hebben in hun eigen buurt en daardoor meer buiten spelen (Karsten & Felder, 2016).

De aanwezigheid van een basisschool wordt gezien als belangrijke voorziening in een wijk. Dit komt door de lokale gebondenheid van een basisschool. Een basisschool is een belangrijk sociaal knooppunt voor zowel kinderen als ouders (Evans & Keenan, 2009). Met name kinderen kennen het merendeel van hun vriendjes op deze leeftijd van de basisschool. Het kiezen voor een basisschool buiten de wijk zou betekenen dat de kinderen minder vriendjes hebben in hun eigen wijk. Het hebben van minder sociale contacten in de wijk leidt er vaak toe dat kinderen minder buiten spelen (Karsten & Felder, 2016).

2.3 Veiligheid

Naast de nabijheid en kwaliteit van deze voorzieningen is ook veiligheid een belangrijk onderdeel van de leefbaarheid. In paragraaf 2.1 is gebleken dat leefbaarheid iets zegt over de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften van de mens. Veiligheid is zo een behoefte of voorwaarde die gesteld wordt aan de leefomgeving. Veiligheid is daarom ook één van de dimensies in de Leefbaarometer (figuur 4). Veiligheid is een breed en veelomvattend begrip. Het Integraal Veiligheidsplan van de gemeente Utrecht definieert veiligheid als:

“Veiligheid is de gewenste mate van ordening en rust in het openbare leven en de gewenste mate van bescherming van leven, gezondheid en goederen tegen acute of dreigende aantastingen. Onveiligheid is alles wat daarop inbreuk maakt. Die inbreuken op veiligheid kunnen feitelijke aantastingen van de veiligheidssituaties betreffen zoals diefstal en brand (objectieve onveiligheid), maar kunnen ook veiligheidsrisico's en gevoelens van onveiligheid (subjectieve onveiligheid) betreffen” (Gemeente Utrecht, 2015, p. 4)

Veiligheid is een behoefte van bewoners. Ondanks dat kinderen op hun leeftijd niet veel aantrekken van veiligheid, heeft het toch zijn effect op de leefbaarheid voor kinderen. In een minder veilige omgeving worden kinderen vaker binnen gehouden door hun ouders, waardoor ze minder buiten spelen (Karsten & Felder, 2016). Uit onderzoek is gebleken dat in verkeersveilige en sociaal veilige woonomgevingen men eerder geneigd is om te bewegen, ook wanneer men ergens naartoe moet is men eerder geneigd te lopen of te fietsen (Alleman, Storm, & Penris, 2005).

Bouw & Karsten (2004) benoemen dat het dominante kindbeeld is veranderd van weerbaar naar kwetsbaar en ouders hun kind steeds minder zonder toezicht buiten laten. Kunz (1993) stelt dat het bewegen van kinderen te vaak wordt gezien als gevaarlijk of iets dat vermeden moet worden. Uit haar onderzoek blijkt dat juist bepaalde bewegingstekorten het grootste risico vormen voor kinderen. Uit bezorgdheid voor hun kinderen geven ouders vaak te weinig ruimte voor het

zelfstandig buiten spelen van kinderen en het zelf exploreren van het publieke domein, met name bij kinderen tot 6 jaar oud. Ouders zitten met het dilemma dat ze hun kinderen moeten leren omgaan met risico's en tegelijkertijd situaties die potentieel risicovol zijn willen vermijden (Berg & Berg, 2001).

2.4 Veranderingen in woonvoorkeuren

Steden hebben het laatste decennium te maken met een toename van het aantal jonge gezinnen, de voornaamste reden zijn de vele twintigers en dertigers die in de stad wonen en daar kinderen krijgen. Naast de toename van het aantal jonge gezinnen komt er meer differentiatie in de woonwensen van jonge gezinnen. Steeds meer jonge gezinnen kiezen er tegenwoordig voor in (zeer) stedelijke wijken te gaan wonen in plaats van sub-urbane wijken. Het zijn de gezinnen met een sterke culturele achtergrond die gebonden zijn aan de stad en in de stedelijke wijken vestigen. Er is een grote groep migranten gezinnen die geen of weinig keus hebben waar ze zich vestigen (Karsten, 2014)¹. Daarnaast zijn gezinnen waarvan zowel de moeder als de vader een voltijd baan heeft, goed vertegenwoordigd in stedelijke wijken. Door de toegenomen aanwezigheid van vrouwen op de arbeidsmarkt is het belang van nabijheid van voorzieningen en werk toegenomen. Op deze manier kunnen vrouwen hun carrière en de zorg voor het gezin goed combineren. Boterman & Karsten (2015) concluderen drie redenen waarom gezinnen in de stad wonen. De eerste reden is de nabijheid van voorzieningen en werk. Zo worden woningen in de buurt van scholen, cafés, sportvoorzieningen en parken aantrekkelijker gevonden en is de nabijheid van het werk voor de ouders van belang. Een tweede reden om in een stad te blijven wonen, is het sociale klimaat en eventueel opgebouwde vriendenkring. Zo hebben veel van de huidige stadsgezinnen in het verleden ook gestudeerd in de stad waar zij nu wonen, waardoor ze een sociaal netwerk hebben opgebouwd. De derde reden voor stedelijk wonen is de drang naar een onderscheidende identiteit, deze mensen zetten zich af tegen de sub-urbane (Vinex)wijken, die volgens hun overbeschermd zijn.

Naast de verandering in de bevolkingssamenstelling zijn ook steden de laatste 50 jaar sterk veranderd, met name wat betreft de functies en samenstelling van een stad en in mindere mate de ruimtelijke kwaliteit. Waar steden in het verleden de centra van de maakindustrie waren, zijn het nu de centra van diensten, onderwijs, onderzoek en hightech industrie. De functies en bevolkingssamenstelling van een stad zijn zeer flexibel. Omdat de ruimtelijke ordening dit doorgaans niet is, ontstaat al snel een discrepantie tussen hetgeen steden te bieden hebben en hetgeen de huidige huishoudens wensen. In het verleden was het aantal jonge gezinnen met kinderen dat in de stad woonde minimaal, daardoor was er ook minder behoefte aan speelruimte en basisscholen. Door de verschuiving in de bevolkingssamenstelling in stedelijke wijken moeten gemeenten op korte termijn voorzieningen regelen zoals speelvoorzieningen en basisscholen in een drukke, volgebouwde stad. Het is logisch dat steden dit niet van de één op de andere dag gerealiseerd kunnen krijgen (Musterd, 2014).

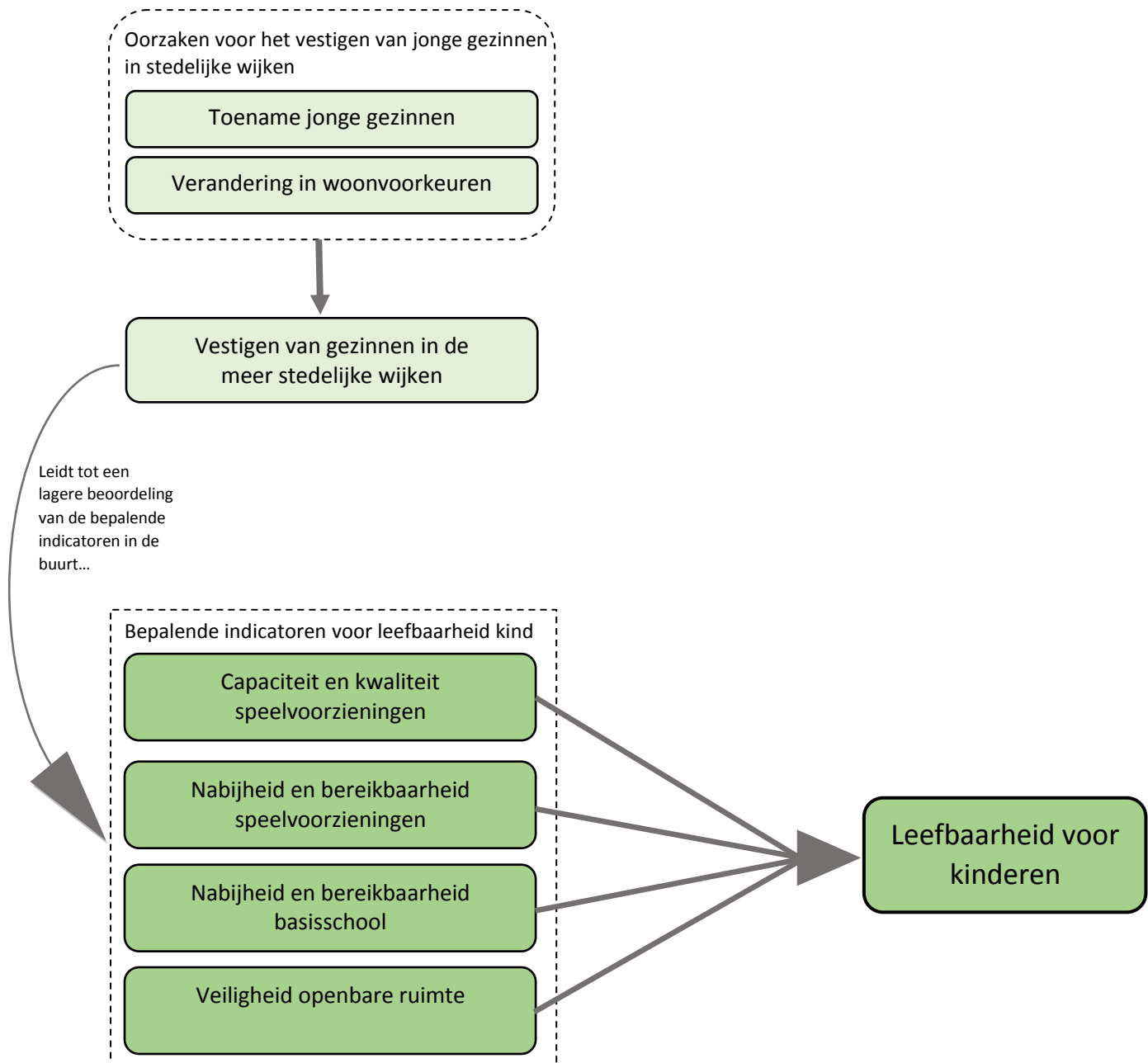
2.5 Gezinnen in de stad

Karsten (2014)¹ beschrijft dat gezinnen steeds meer hun eigen stempel op hun stedelijke leefomgeving drukken. Gezinnen zijn bijvoorbeeld actief in het uitbreiden van het aanbod van voorzieningen in de buurt, hierbij wordt onderscheid gemaakt in drie typen; kindgerichte voorzieningen, gezinsgerichte voorzieningen en een kind/gezinsvriendelijk openbare ruimte. Kindgerichte voorzieningen zijn specifiek gericht op kinderen, het betreft bijvoorbeeld muzieklessen of een kinderkledingzaak. Het aanbod hiervan is de laatste jaren sterk toegenomen op commercieel gebied. Gezinsgerichte voorzieningen zijn voorzieningen die in hun aanbod rekening houden met zowel het oudere als jongere segment, bijvoorbeeld een restaurant met kindermenu's. De opkomst van kind- en gezinsvriendelijke ruimten zijn veelal initiatief van gezinnen zelf. Vaak betreft het een initiatief van een moeder of vader die een bepaalde voorziening mist in hun stedelijke omgeving. Zij kunnen handig gebruik maken van hun netwerk in de omgeving, waardoor het sociaal weefsel in de

gezinsstad weer enigszins hersteld. Naast de commerciële initiatieven worden ook culturele initiatieven ondernomen om de gezinnen te amuseren. Door de komst van gezinnen verandert ook het publieke domein van de stad. Gentrification leidt tot vernieuwing van de openbare ruimte, waaronder parken en speelvoorzieningen. De stedelijke wijk Lombok is hier een voorbeeld van. Verder komen er meer natuurlijke speeltuinen en groene schoolpleinen, tuinen worden (deels) gemeenschappelijk gemaakt. Met hun woongedrag beïnvloeden gezinnen de agenda van stedelijke beleidsmakers en ontwerpers, hierdoor is er geen reden om te vertrekken voor gezinnen. Desondanks zijn er nog wel verbeteringen in de stad volgens Karsten (2014)¹. De ontwikkelingen in de nieuwe gezinsstad faciliteren eerder het bijzondere dan het gewone, eerder het gezinsuitje dan het zelfstandig verkennende kind en eerder het commerciële dan het gewone buiten spelen. Kinderen geven in onderzoek aan dat ze het buiten spelen leuker vinden dan binnen spelen, maar juist dat buiten spelen zit tegenwoordig in de verdrukking. De voornaamste oorzaak hiervan zijn de straten in de huidige steden, de auto heeft hier de overhand genomen en het is niet meer veilig voor kinderen. Hierdoor laten ouders hun kinderen steeds minder of minder ver buiten spelen en is de zelfstandige bewegingsvrijheid van kinderen afgenomen. Het afnemen van de zelfstandige bewegingsvrijheid is een internationale ontwikkeling (Gaster, 1991) (Valentine & McKendrick, 1997). Naast de afname van de zelfstandige bewegingsvrijheid vindt tegelijkertijd een toename van het aantal gezinsuitjes plaats. Dit kan komen door de verandering van steden van plaatsen van productie naar plaatsen van consumptie of door de toename van de hoeveelheid tijd die ouders tegenwoordig besteden aan hun kinderen (Karsten & Felder, 2016).

2.6 Conceptueel model

In het onderstaand model (figuur 7) is het theoretisch kader in een conceptueel model weergegeven. In het projectkader is gebleken dat de toename van het aantal jonge gezinnen en de veranderende woonvoorkeuren de voornaamste oorzaken zijn voor het vestigen van jonge gezinnen in (zeer) stedelijke wijken. Het vestigen van jonge gezinnen in stedelijke wijken heeft gezorgd voor de afname van de leefbaarheid voor kinderen in steden. In deze stedelijke wijken zijn de voorzieningen en de veiligheid voor kinderen nou eenmaal minder, hierdoor is de leefbaarheid voor kinderen hier minder. In het projectkader is gebleken dat de leefbaarheid voor kinderen met name wordt bepaald door de capaciteit, kwaliteit, nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen, de nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen en de veiligheid.

Figuur 7 – Conceptueel model (Eigen model, 2017)

3. ONDERZOEKSMETHODOLOGIE

In dit hoofdstuk wordt de methodologie van het onderzoek beschreven, oftewel de manier waarop het onderzoek is aangepakt. Allereerst wordt in paragraaf 3.1 de onderzoeksstrategie beschreven. In paragraaf 3.2 wordt beschreven hoe de gegevens voor dit onderzoek zijn verzameld, onder andere welke informatie en bronnen er gebruikt zijn. Hoe de verkregen data uiteindelijk is verwerkt wordt beschreven in paragraaf 3.3. Ten slotte wordt in paragraaf 3.4 de casus beschreven.

3.1 Onderzoeksstrategie

Dit onderzoek betreft zowel een kwantitatief onderzoek als een literatuuronderzoek. In het kwantitatief onderzoek is middels een enquête aan de ouders van kinderen gevraagd naar hun mening over de leefbaarheid voor kinderen in de buurt. Het onderzoek dient te verduidelijken welke indicatoren belangrijk zijn voor het creëren van een leefbare stad en hoe de leefbaarheid voor kinderen zich verhoudt in verschillende wijken. Verschuren en Doorewaard (2007) benoemen drie onderzoekskenmerken, zo kan er gekozen worden voor een breed- of diepgaand onderzoek, een kwantificerende of kwalificerende benadering of een empirisch of niet-empirisch onderzoek. Deze drie onderzoekskenmerken zijn van belang voor de keuze voor het type onderzoek.

Breedte versus diepgaand onderzoek

Leefbaarheid is een complex begrip en daardoor is het vaak lastig te interpreteren. Er zijn al vele onderzoeken over geschreven, waarbij de meeste onderzoeken relatief op een oppervlakkig niveau blijven. Vandaar dat er voor dit onderzoek de keuze is gemaakt voor een *diepgaand onderzoek*. Dit wordt gedaan middels een meervoudige case studie waarbij twee wijken in de stad Utrecht met elkaar worden vergeleken. Om zeker te zijn van goed vergelijkbare onderzoeksresultaten zijn de wijken bewust geselecteerd, in paragraaf 3.4 wordt hier verder op in gegaan. Door de kleine omvang van het onderzoek, kon in detail worden gegaan. Ondanks dat de onderzoeksresultaten enkel gelden voor de specifieke situatie in Utrecht, kan met de kennis uit dit onderzoek extra inzicht verkregen worden in de problematiek van leefbaarheid voor kinderen in steden.

Kwalitatief of kwantitatief onderzoek

Er is gekozen voor een *kwantificerende benadering*; hierbij ligt de focus op het doen van universele uitspraken en het vinden van algemene wetmatigheden door statistisch onderzoek (Vennix, 2009). De cijfers die voor dit onderzoek zijn gebruikt, zijn gegenereerd met behulp van een enquête aan ouders van kinderen. Er is gekozen voor het enquêteren van ouders, omdat zij de woning hebben gekozen en in dit onderzoek ook aandacht is voor de woonvoorkeuren van jonge gezinnen. Er is gekozen voor het afnemen van enquêtes, omdat zo een groter aantal respondenten bereikt kon worden. Daarnaast was de benodigde informatie eenvoudig te verzamelen met enquêtes. De enquête is afgenomen in zowel een (zeer) stedelijke wijk (West) als een sub-urbane wijk (Leidsche Rijn). Op deze manier is achterhaald in hoeverre er een verschil in leefbaarheid is tussen een (zeer) stedelijke wijk en een sub-urbane wijk. De doelgroep bestaat dus uit ouders van kinderen in de wijk West en de wijk Leidsche Rijn. Dit gedeelte van het onderzoek is exploratief van aard; de uitkomst hiervan is geheel onbekend. Doel van dit kwantitatief onderzoek is de ervaren leefbaarheid meten in een (zeer) stedelijke wijk en een sub-urbane wijk.

Voorafgaand aan het kwantificerende onderzoek is een beschrijvend literatuuronderzoek en kwalificerend onderzoek gedaan om het probleem verder te verduidelijken. Dit gedeelte van het onderzoek is beschrijvend van aard, zo is door middel van een literatuuronderzoek de theoretische achtergrond en de probleemstelling beschreven. Verder is de huidige kennis over het onderwerp en de specifieke situatie in Utrecht onderzocht. In het onderzoek is de leefbaarheid voor kinderen onderzocht in de stad Utrecht. In het kwalitatief onderzoek is getracht informatie te verzamelen door het afnemen van een drietal interviews bij deskundigen. De interviews zijn semigestructureerd

afgenomen, zodat de geïnterviewde tot op een bepaalde hoogte vrijheid had in hetgeen hij vertelde. Het eerste interview heeft plaatsgevonden bij de gemeente Utrecht, hier heb ik gesproken met Jeroen Koning, zijn functie betreft Adviseur Gezonde Leefomgeving. Het doel was te achterhalen of de gemeente Utrecht bekend was met de problematiek en welk beleid zij hanteren, de interview guide is opgenomen in bijlage 1. Het tweede en derde interview zijn gehouden bij de sociaal makelorganisaties van beide wijken. De sociaal makelorganisatie van Leidsche Rijn is DOENJA Dienstverlening, de geïnterviewde betreft Simone van der Sluijs. De sociaal makelorganisatie van de wijk West is Me'kaar, de geïnterviewde sociaal makelaar is René Kronenburg. De sociaal makelaars zijn betrokken bij activiteiten in de wijk en hebben veel contact met de bewoners, hierdoor zijn zij goed op de hoogte van hetgeen er speelt in de wijk. Deze interviews zijn dan ook gebruikt om meer over de wijk te komen te weten en de wijk beter in kaart te brengen, de interview guide voor deze interviews is opgenomen in bijlage 2. Door het afnemen van interviews en verzamelen van kwalitatieve data wordt de (lokale) problematiek uitgebreider in kaart gebracht. Na het duidelijk in kaart hebben van de problematiek wordt begonnen met het kwantitatief onderzoek in de vorm van een enquête.

Empirisch of niet-empirisch

Het onderzoek bestaat met name uit empirie, aangezien er nog niet veel onderzoek is gedaan naar de leefbaarheid voor kinderen. Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de leefbaarheid voor kinderen in Utrecht in een stedelijke wijk en een sub-urbane wijk, het onderzoek is daarmee primair praktijkgericht. Het onderzoek heeft ook een theoretische relevantie, de hoeveelheid onderzoek naar de leefbaarheid voor kinderen in steden is namelijk beperkt (Verschuren & Doorewaard, 2007, p. 34).

Dit onderzoek hanteert de case studie methode. Verschuren en Doorewaard (2007, p. 183) omschrijven een case studie als volgt: *'Een onderzoek waarbij de onderzoeker probeert een diepgaand integraal inzicht te krijgen in één of enkele tijdruimtelijke begrensde objecten of processen'*. Het onderzoek betreft een meervoudige case. Dit betekent dat er twee onderzoeksobjecten zijn die onderzocht zijn, in dit geval is dat de leefbaarheid voor kinderen in een stedelijke wijk en de leefbaarheid voor kinderen in een sub-urbane wijk. Voorafgaand aan het onderzoek is aangenomen dat de onderzoeksresultaten van beide onderzoeksobjecten van elkaar verschillen, ervan uitgaande dat de leefbaarheid voor kinderen in sub-urbane wijken significant beter is dan in stedelijke wijken.

Representativiteit

Er is gekozen voor een casestudie, omdat de hoeveelheid onderzoek op dit gebied nog beperkt is. Op deze manier is het onderzoek specifiek gehouden en krijgt de gemeente Utrecht een goed beeld van het verschil in leefbaarheid tussen een stedelijke wijk en een sub-urbane wijk. Echter kan het onderzoek ook breder worden getrokken. Door de selectie van goed vergelijkbare wijken in dit onderzoek kunnen generaliserende uitspraken gedaan worden over het verschil in leefbaarheid tussen stedelijke wijken en sub-urbane wijken. Andere steden kunnen hiervan profiteren door hun beleid hierop aan te passen en de leefbaarheid in stedelijke wijken bijvoorbeeld te verbeteren. Daarnaast leidt dit onderzoek tot nieuwe kennis en inzichten voor de inrichting van het publieke domein om steden leefbaar te houden voor kinderen. Ten slotte is met de kennis uit dit onderzoek extra inzicht verkregen in de problematiek van leefbaarheid voor kinderen in steden en kan het aanleiding vormen voor verder onderzoek.

3.2 Dataverzameling

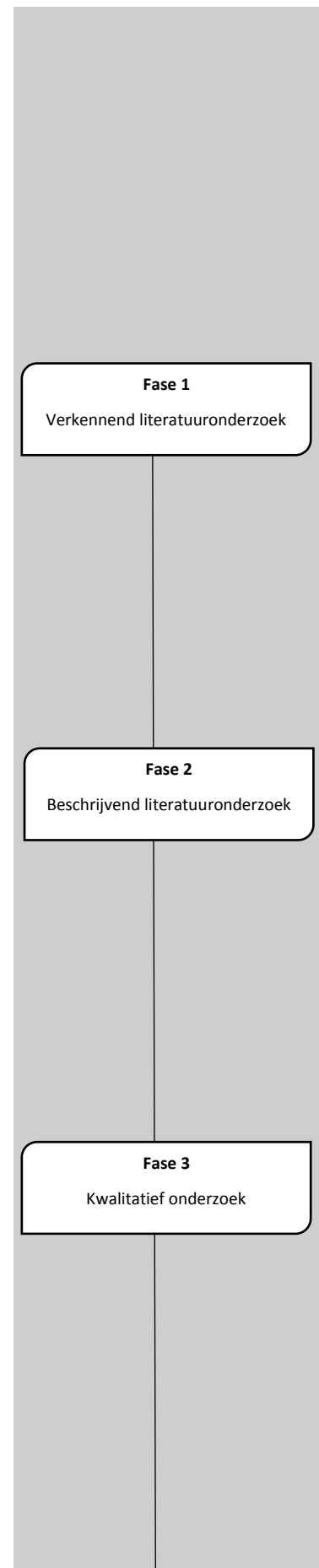
Voor het uitvoeren van het onderzoek is bepaalde data verzameld, dit is onder andere gedaan door het raadplegen van verschillende vormen van literatuur en het doen van kwalitatief en kwantitatief onderzoek. In deze paragraaf wordt eerst uitgelegd hoe de benodigde data is verzameld per onderzoeksfase, daarna wordt per deelvraag weergegeven welke onderzoeksfase er is gebruikt om deze te beantwoorden.

Onderzoeksfasen

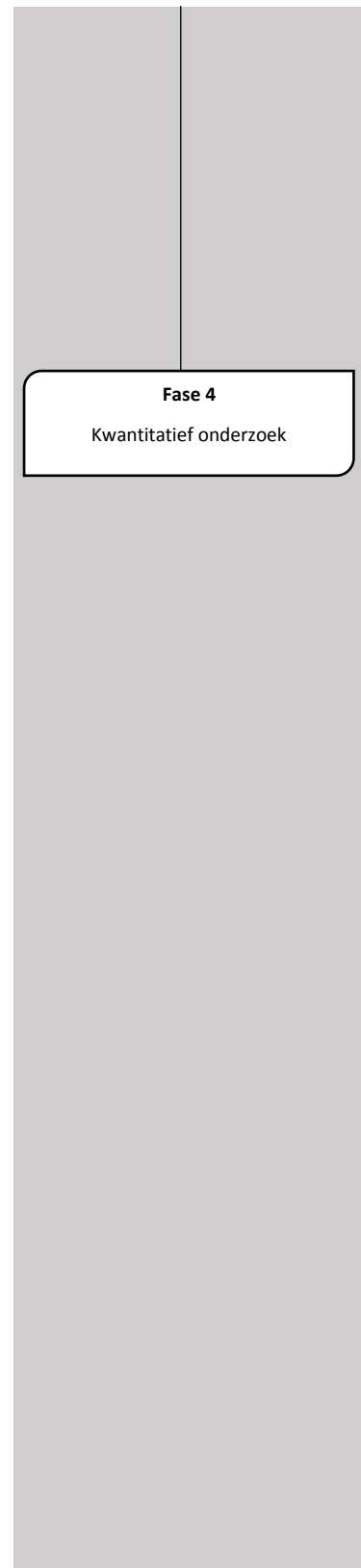
De eerste fase van het onderzoek bestaat uit een verkennend/ exploratief literatuuronderzoek. Voorafgaand aan het onderzoek was het nog onbekend waar het onderzoek over zou gaan, het verkennend literatuur onderzoek heeft inzicht gegeven in de huidige problemen en daarmee geleid tot de formulering van een onderzoeksvraag. Het verkennend literatuuronderzoek staat daarmee aan de basis van dit onderzoek. De literatuur die in deze beginfase is gebruikt bestaat onder andere uit; wetenschappelijke artikelen, boeken, artikelen uit vaktijdschriften, rapporten en websites.

Na goedkeuring van de onderzoeksopzet begint fase twee; hierin is nogmaals uitgebreid literatuuronderzoek gedaan naar de huidige kennis op het gebied van leefbaarheid voor kinderen. Deze fase wordt het beschrijvend literatuuronderzoek genoemd, in deze fase is namelijk de stand van zaken en huidige kennis in kaart gebracht. Naast literatuur zijn ook andere bronnen geraadpleegd, bijvoorbeeld lezingen en video's. In deze fase is tevens de specifieke situatie in Utrecht in kaart gebracht. Hiervoor is gebruik gemaakt van belangrijke beleidsdocumenten, onder andere het Integraal Veiligheidsplan, Volksgezondheidsbeleid en de Nota Speelruimte.

In de derde fase is kwalitatief onderzoek gedaan om de huidige ontwikkelingen beter in kaart te brengen. Door middel van een interview met een adviseur van de gemeente Utrecht is duidelijk geworden wat er in Utrecht speelt en welk beleid de gemeente Utrecht hanteert. Hierna zijn kwalitatieve gegevens verzameld per wijk door middel van een interview bij de sociaal makelorganisaties van beide wijken om een beter inzicht te krijgen in de wijken. De sociaal makelaars bevinden zich veel in de wijk en hebben veel contact met de bewoners, hierdoor kennen zij de sterkten en zwakten van de wijk. De face to face interviews die worden gehouden zullen semi gestructureerd zijn. Er is gekozen om voorafgaand aan het kwantitatief onderzoek interviews te houden, omdat middels deze gesprekken beter de exacte problematiek en beredenering van de stad Utrecht en de desbetreffende wijken achterhaald kan worden. Op deze manier kan al informatie worden verzameld over de beide wijken dat waardevol is bij het opstellen van de enquêtes.

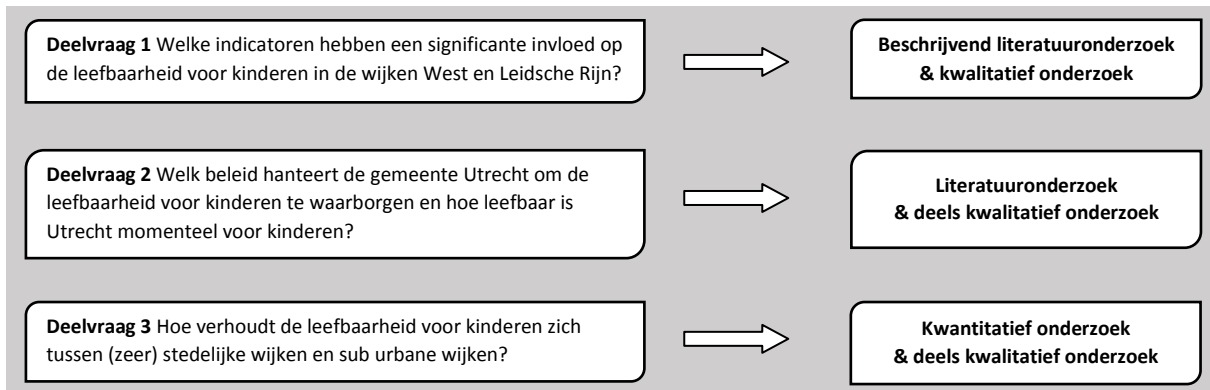
Na de ontwikkelingen in Utrecht en de specifieke situaties in beide wijken beter in kaart gebracht te hebben is zelf een kwantitatief onderzoek gedaan. Dit is gedaan in de vorm van een enquête gericht aan ouders van kinderen. Bij het opstellen van de enquête is allereerst gekeken naar enquêtes van vergelijkbare onderzoeken, waaronder die van de Leefbaarheidsmonitor (Leefbaarheidsmonitor, 2005). Daarna is kritisch gekeken naar de benodigde data die verzameld dient te worden voor het kunnen beantwoorden van de onderzoeksvraag. Rekening houdend met de verwerking van enquête resultaten is niet gekozen voor de veelgebruikte 5-puntsschaal, zoals bij opiniepeilingen veelal wordt gebruikt. De verschillen bij de 5-puntsschaal zijn namelijk vaak lastiger te interpreteren dan dat het geval is bij een schaal met rapportcijfers (1-10). In de enquête van dit onderzoek konden ouders van kinderen een rapportcijfer geven over de voorzieningen en veiligheid in hun buurt en over de leefbaarheid in het algemeen in hun buurt. Het gebruik van rapportcijfers heeft de uiteindelijke verwerking in SPSS ook een stuk eenvoudiger gemaakt. Anders zouden de waarden namelijk eerst omgezet moeten worden in cijfers voor er mee gerekend kon worden. Na dit bepaald te hebben kon begonnen worden met het maken van de eerste versie van de enquête. Deze eerste versie is besproken met begeleider en medestudenten. Vervolgens is de enquête getest op iemand uit de potentiële doelgroep om te kijken of de vragen goed, eenvoudig en binnen twee minuten waren in te vullen. De enquêtes van beide wijken zijn opgenomen in bijlage 3 en 4. Na zeker te zijn van de inrichting en formulering van de enquête is begonnen met het verspreiden van enquêtes. De enquête is verspreid over twee wijken in Utrecht, de stedelijke wijk West en de sub-urbane wijk Leidsche Rijn. Dit is gedaan door het willekeurig aanspreken van mensen op straat, in speeltuinen en rondom basisscholen. Zowel ouders in het gezelschap van hun kind als volwassenen in de leeftijdsgroep 30-40 jaar zijn aangesproken. Er is dus geen selectie gemaakt wat betreft de respondenten. De respondenten hoefde slechts aan twee voorwaarden te voldoen. Ten eerste moesten ze kinderen hebben en ten tweede moesten de respondenten in de desbetreffende wijk wonen. Er zijn wel uitzonderingen gemaakt op deze voorwaarden, aangezien ook de sociaal werkers in de wijk een enquête hebben mogen invullen. Ondanks dat zij niet in de wijk wonen is besloten dat zij genoeg van de wijk weten om een bijdrage te leveren aan het onderzoek. Het aantal respondenten dat uiteindelijk is bereikt betreft 70 respondenten, waarvan 37 respondenten uit de wijk Leidsche Rijn en 33 respondenten uit de wijk West.

Figuur 8 - Onderzoeksfasen (Eigen model, 2017)

Onderzoeksfasen per deelvraag

In figuur 9 is schematisch weergegeven welke onderzoeksfase gebruikt wordt per deelvraag. In paragraaf 3.3 wordt verder uitgewerkt hoe de data wordt geanalyseerd per deelvraag.

Figuur 9 – Onderzoeksfase per deelvraag (Eigen model, 2017)

3.3 Data-analyse

Na het verzamelen van de benodigde data voor het onderzoek, is begonnen met het analyseren van deze data. Er zijn verschillende varianten voor het analyseren van data voor een case studie. Het analyseren van de verkregen data uit het kwalitatief onderzoek is gedaan op basis van de “Grounded Theory” methode. Het kwalitatief onderzoek is namelijk exploratief waarbij op zoek is gegaan naar nieuwe informatie. De onderzoeker verplaatst zich hierbij in de geïnterviewde om zowel de context te bestuderen als de interacties en interpretaties. De verkregen data uit de interviews is onder andere gebruikt in het projectkader ter verduidelijking van de ontwikkelingen. Daarnaast is de informatie uit het interview met de gemeente Utrecht gebruikt in deelvraag 2 en de informatie uit de interviews met de sociaal makelorganisaties is gebruikt in deelvraag 3.

Het analyseren van de verkregen data uit het kwantitatief onderzoek is op basis van de vergelijkende case studie (hiërarchische methode) uitgevoerd (Verschuren & Doorewaard). Dit betekent dat de stedelijke wijk en sub urbane wijk in Utrecht afzonderlijk van elkaar zijn bestudeerd. De twee verschillende wijken zijn overigens wel op dezelfde manier onderzocht. Hierna zijn de resultaten met elkaar vergeleken en is met de vergelijkende methode nagegaan of er een significant verschil is tussen de leefbaarheid voor kinderen in een stedelijke wijk en een sub urbane wijk. Door het afnemen van enquêtes is de kwantitatieve data verzameld. Hierbij hebben ouders van kinderen per voorziening in de buurt een rapportcijfer (van 0 tot 10) gegeven, daarnaast hebben ze ook een cijfer voor de leefbaarheid in het algemeen gegeven.

Allereerst moet dit kwantitatief onderzoek opheldering geven over de variabelen die invloed hebben op de leefbaarheid voor kinderen in de desbetreffende wijken in Utrecht. Vandaar dat in de eerste deelvraag middels een lineair model wordt getracht met de onafhankelijke variabelen ‘capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen’, ‘nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen’, ‘nabijheid en bereikbaarheid basisschool’ en ‘veiligheid van de openbare ruimte’ de afhankelijke variabele ‘leefbaarheid voor kinderen’ te voorspellen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de eerder genoemde rapportcijfers die zijn gegeven door de ouders van kinderen. Voor de uitwerking van dit lineair model is gebruik gemaakt van het programma SPSS. Eerst dient gekeken te worden of het model in zijn geheel significant is en welk gedeelte van de variantie verklaard kan worden door de eerder genoemde onafhankelijke variabelen. Daarna dient naar de significantie van de coëfficiënten in het model gekeken te worden. Aan de hand van de uitkomsten kan bepaald worden welke indicatoren daadwerkelijk een significante invloed hebben op de leefbaarheid voor kinderen in de geselecteerde wijken.

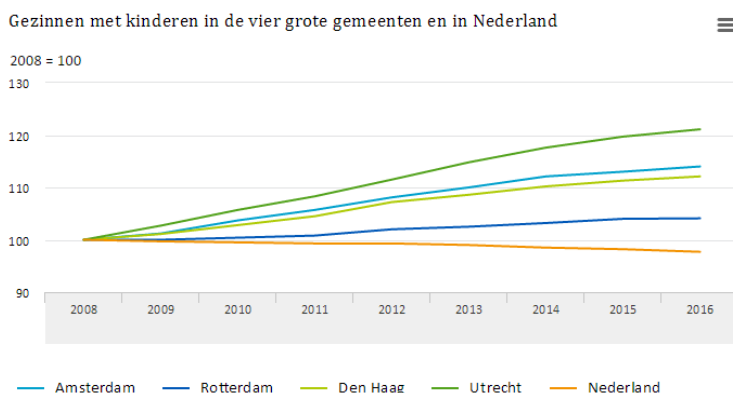
Deelvraag twee wordt grotendeels beantwoordt met behulp van de literatuur. Daarnaast zal de informatie uit de interviews hierin ook worden verwerkt, met name het interview met Jeroen Koning van de gemeente Utrecht.

In deelvraag drie worden de cijfers van de stedelijke wijk West en de sub urbane wijk Leidsche Rijn met elkaar vergeleken om te kijken of er een verschil is in leefbaarheid tussen beide wijken. Per onderdeel wordt een toelichting gegeven hoe het cijfer tot stand is gekomen. Deze toelichting bevat onder andere sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen die door bewoners zijn aangegeven over het desbetreffende onderdeel in de wijk. Uiteindelijk is er een conclusie getrokken in welke wijk de leefbaarheid voor kinderen het beste is.

3.4 Beschrijving casus

Utrecht

Het oorspronkelijk doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de leefbaarheid voor kinderen in steden. Gezien de problemen zich met name voordoen in de grote steden; Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag, en de verschillen in leefbaarheid sterk uiteenlopen per stad, is gekozen een case studie te doen. Gezien in Amsterdam (met o.a. IJburg en IJburg 2) en Utrecht (met o.a. Leidsche Rijn en Utrecht Zuidwest) de laatste decennia het meeste nieuwbouw heeft plaatsgevonden zijn dit interessante steden om te onderzoeken. Omdat in Amsterdam reeds onderzoek is gedaan naar de leefbaarheid voor kinderen, door onderzoeker Lia Karsten, wordt in

Figuur 10 - Toename aantal gezinnen met kinderen tussen steden (CBS, 2016)

deze casus de stad Utrecht onderzocht. De nieuwbouwlocaties zijn hoogstwaarschijnlijk ook de aanleiding voor de toename van het aantal gezinnen met kinderen. Uit figuur 10 kan worden afgeleid dat Utrecht koploper is wat betreft de toename van het aantal gezinnen met kinderen het afgelopen decennia, zelfs van Amsterdam is het indexcijfer significant lager.

Wijken

De stad Utrecht bestaat uit 10 wijken. Iedere wijk heeft zijn eigen karakter en eigenschappen. Hiernaast in figuur 11 zijn de verschillende wijken in de gemeente Utrecht weergegeven. In het onderzoek wordt zowel gekeken naar de leefbaarheid in een stedelijke wijk als een sub-urbane wijk. Op basis van de mate van stedelijkheid (zie figuur 12) zijn uiteindelijk twee wijken geselecteerd voor de analyse. De sub-urbane wijk die is gekozen is de wijk Leidsche Rijn. Enerzijds om zijn bekendheid en daarnaast ook omdat deze wijk relatief nieuw is. Opvallend is dat naast de wijk Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern, alle wijken een stedelijkheidgraad van 1 hebben. Hierdoor is er bij de keuze voor een stedelijke wijk gekeken naar de sociale klasse van de wijk, deze dient vergelijkbaar te zijn met de sociale klasse van de wijk Leidsche Rijn. De stedelijke wijk die in dit onderzoek wordt onderzocht is de wijk West. Algemene informatie over beide wijken is bijgevoegd in bijlage 5.

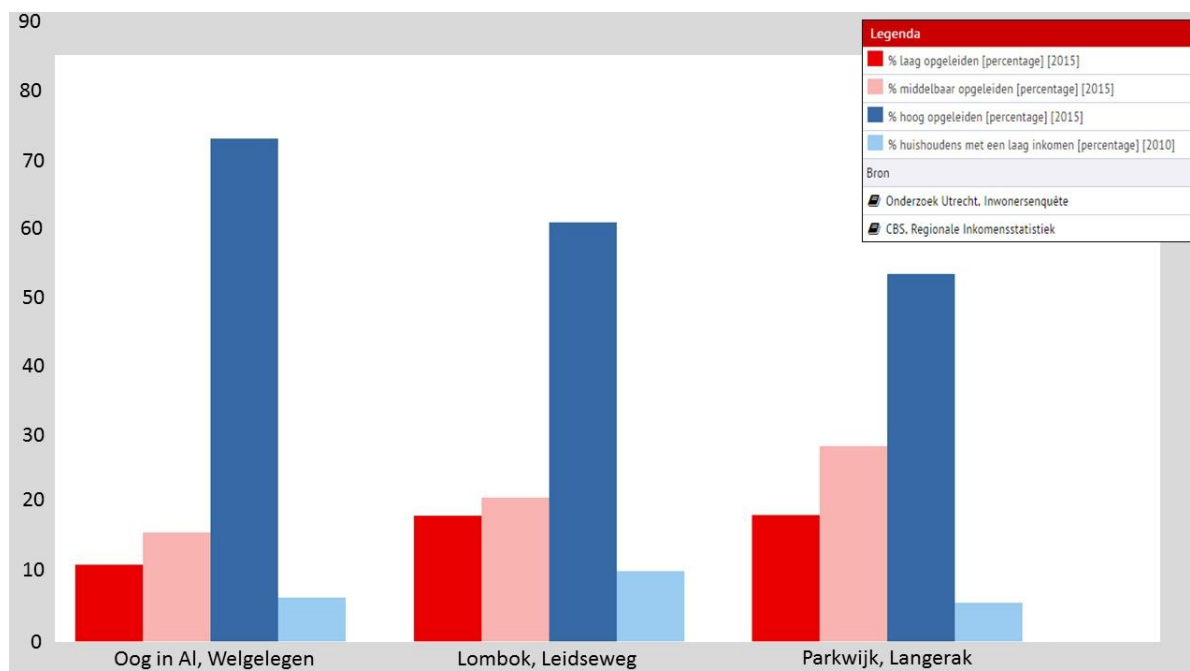
1. Wijk West
2. Wijk Noordwest
3. Wijk Overvecht
4. Wijk Noordoost
5. Wijk Oost
6. Wijk Binnenstad
7. Wijk Zuid
8. Wijk Zuidwest
9. Wijk Leidsche Rijn
10. Wijk Vleuten-De Meern

Figuur 11 - Wijken Utrecht (Gemeente Utrecht, 2017)

Wijken en buurten	Mate van stedelijkheid	Omgevingsadressendichtheid
code		per km ²
Nederland	2	1 947
Wijk 01 West	1	3 415
Wijk 02 Noordwest	1	3 828
Wijk 03 Overvecht	1	3 259
Wijk 04 Noordoost	1	4 547
Wijk 05 Oost	1	3 731
Wijk 06 Binnenstad	1	5 298
Wijk 07 Zuid	1	3 049
Wijk 08 Zuidwest	1	3 281
Wijk 09 Leidsche Rijn	2	1 555
Wijk 10 Vleuten-De Meern	3	1 425

Figuur 12 – Mate van stedelijkheid en omgevingsadressendichtheid per wijk (CBS statline, 2016)

De keuze voor de wijk West (Lombok en Oog in al) en de wijk Leidsche Rijn (Parkwijk, Langerak en Hoge Weide) is gemaakt, omdat in deze wijken mensen wonen uit dezelfde sociale klasse. Beide wijken bestaan grotendeels uit koopwoningen voor mensen uit de middenklasse. Figuur 13 geeft het opleidingsniveau per subwijk weer, hieruit is af te leiden dat bewoners per wijk vergelijkbaar zijn qua opleidingsniveau. In figuur 13 is ook het percentage aan huishoudens weergegeven met een laag inkomen. Om vergelijkbaar onderzoeksmateriaal te gebruiken in deze casestudie is het van belang dat beide doelgroepen mensen betreft uit dezelfde sociale klasse, oftewel mensen met hetzelfde cultureel en economisch kapitaal in termen van Bourdieu (1986).

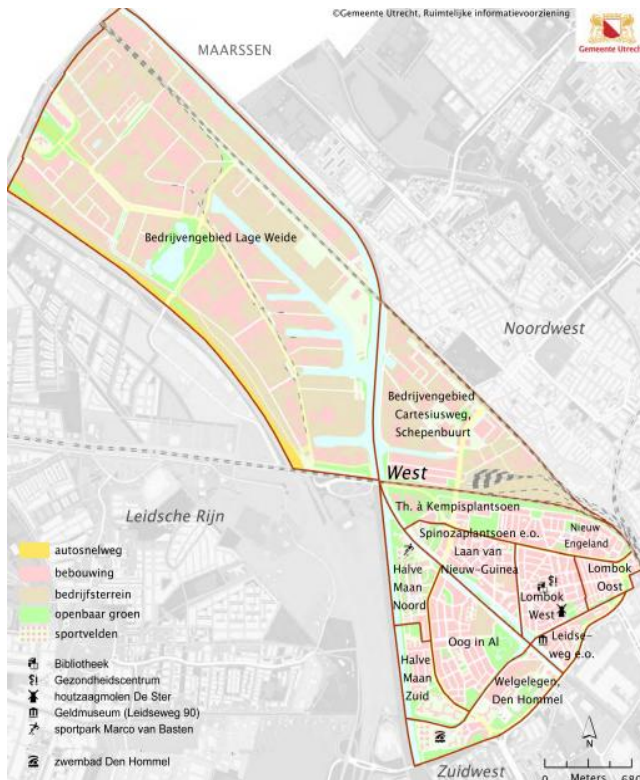

Figuur 13 – Opleidingsniveau en percentage huishoudens met een laag inkomen per subwijk (Utrecht buurtmonitor, 2016)

Voorafgaand aan het onderzoek dient er rekening mee gehouden te worden dat het aantal kinderen per buurt verschilt. Ondanks dat volgens de literatuur steeds meer jonge gezinnen met kinderen in stedelijke wijken gaan wonen kan uit figuur 14 worden afgeleid dat het aantal kinderen tussen 4 en 12 jaar in Lombok significant lager is dan in andere wijken. In Oog in Al en Parkwijk-Noord is het aandeel 4 t/m 11 jarigen duidelijk het hoogst.

	Oog in Al	Lombok-oost	Lombok-west	Hoge Weide	Parkwijk-noord	Parkwijk-zuid	Langerak
% 0 t/m 3 jarigen	8,0	2,5	4,8	14,9	6,1	5,6	5,0
% 4 t/m 11 jarigen	16,6	2,6	5,7	12,9	15,4	10,4	12,9
% 12 t/m 17 jarigen	8,8	2,5	3,4	5,1	11,5	7,6	7,9
% 18 t/m 24 jarigen	5,7	22,0	16,1	3,2	5,6	8,8	5,3
% 25 t/m 34 jarigen	7,5	38,0	30,5	37,0	11,5	17,0	13,0
% 35 t/m 54 jarigen	34,3	17,6	26,1	23,9	37,8	33,9	34,6
% 55 t/m 64 jarigen	10,3	6,5	6,9	2,0	6,4	8,9	10,1
% 65-plussers	8,8	8,5	6,5	0,9	5,6	7,8	11,3

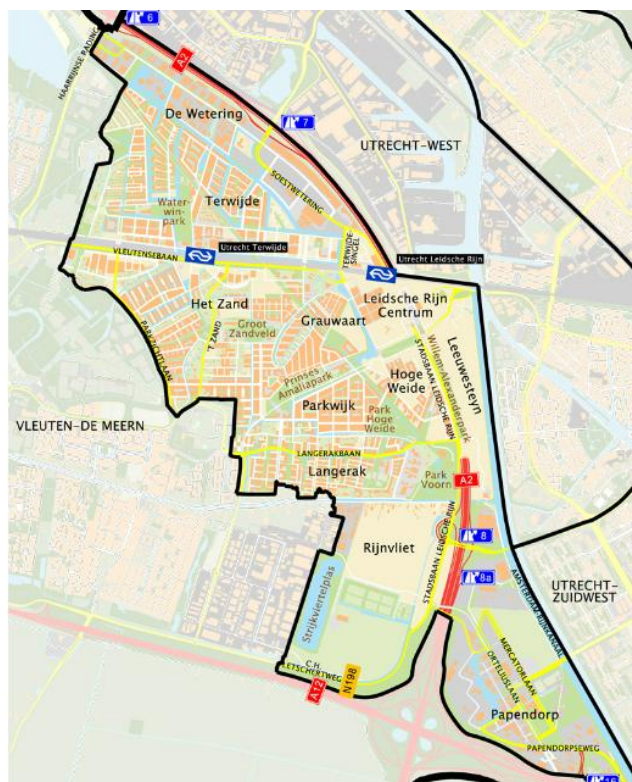
Figuur 14 – Leeftijdsopbouw per subwijk (Utrecht buurtmonitor, 2016)

Figuur 15 – Kaart West (Gemeente Utrecht)

West

Wijk West is een stedelijke wijk en bestaat uit de deelwijken Lombok/Leidseweg, Nieuw Engeland/Schepenbuurt en Oog in Al/Welgelegen en de bedrijventerreinen Lage Weide en Cartesiusweg (figuur 15). In de wijk wonen bijna 27.000 mensen. De wijk ligt tegen de binnen stad van Utrecht aan en door de komst van de wijk Leidsche Rijn is de wijk zeer centraal gelegen. Dit maakt de wijk een aantrekkelijke plek om te wonen en te werken. Binnen de wijk West is gekozen voor de buurten Lombok en Oog in al, hier wonen namelijk veelal mensen uit dezelfde sociale klasse als in de geselecteerde buurten in Leidsche Rijn. Oog in al is een echte jaren 30 wijk en Lombok is een arbeiderswijk die door gentrificatie sterk aan het opkomen is. De sociaal makelorganisatie van wijk West is Me'kaar.

Figuur 16 – Kaart Leidsche Rijn (Gemeente Utrecht)

Leidsche Rijn

Leidsche Rijn kan worden beschouwd als een sub-urbane wijk, de buurt Leidsche Rijn Centrum is bijvoorbeeld weer een stuk stedelijker dan de rest van de wijk. Leidsche Rijn bestaat uit de buurten Leidsche Rijn Centrum, Leeuwesteijn, Graauwaart, Parkwijk, Het Zand, Hoge Weide, Terwijde en Langerak (figuur 16). Door de omvang van de wijk Leidsche Rijn worden slechts enkele buurten geanalyseerd in dit onderzoek. Gezien het sub-urbane karakter van de buurten is gekozen voor de buurten 'Parkwijk', 'Langerak' en 'Hoge Weide'. Deze buurten zijn allemaal nog niet meer dan 10 jaar oud en door het sub-urbane karakter en de hoeveelheid gezinswoningen is het percentage jonge gezinnen zeer hoog. De sociaal makelorganisatie van Leidsche Rijn is DOENJA Dienstverlening.

4. RESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek weergegeven. De resultaten worden weergegeven per deelvraag. Aan het eind van elke deelvraag wordt een korte conclusie gegeven.

4.1 Welke indicatoren hebben een significante invloed op de leefbaarheid voor kinderen in de wijk West en de wijk Leidsche Rijn?

In deze deelvraag wordt aan de hand van de cijfers uit de enquêtes gekeken welke indicatoren daadwerkelijk invloed hebben op de leefbaarheid voor kinderen in de wijk West en de wijk Leidsche Rijn. Voordat er gerekend wordt met de cijfers uit de enquêtes wordt allereerst een kort overzicht gegeven met informatie over de respondenten (figuur 17)

West				Leidsche Rijn			
Respondent	Leeftijd(en) Kind(eren)	Geslacht Kind(eren)	Buurt	Respondent	Leeftijd(en) Kind(eren)	Geslacht Kind(eren)	Buurt
1	8, 11	J+M	Lombok	1	13, 10	J	Langerak
2	5, 7, 8	J	Oog in al	2	16, 25	J+M	Parkwijk
3	12	J	Oog in al	3	2, 4, 6	J+M	Parkwijk
4	9, 12	J+M	Oog in al	4	2, 8, 10	J+M	Parkwijk
5	6	M	Oog in al	5	5,7	J+M	Parkwijk
6	4, 9, 16	J+M	Oog in al	6	3, 5	J+M	Parkwijk
7	4, 5	J+M	Oog in al	7	2, 5	J+M	Parkwijk
8	7, 5	J+M	Lombok	8	2, 5	J	Parkwijk
9	6, 3	J	Oog in al	9	5	M	Hoge Weide
10	7, 4	J+M	Oog in al	10	10	J	Parkwijk
11	11	M	Oog in al	11	5, 8	M	Parkwijk
12	8, 10	J+M	Oog in al	12	5, 7	J+M	Hoge Weide
13	8, 10, 12	J+M	Oog in al	13	5, 8	J+M	Langerak
14	2, 5, 10	J+M	Lombok	14	5, 6	J+M	Parkwijk
15	8, 9	M	Lombok	15	5, 7	J+M	Parkwijk
16	2, 6	J+M	Oog in al	16	2, 5	J+M	Parkwijk
17	6, 4	J	Lombok	17	2, 5	J+M	Langerak
18	0, 3	J	Lombok	18	7, 2	M	Langerak
19	24, 24, 28	J	Lombok	19	2,4, 7	J+M	Parkwijk
20	2, 5, 6	J+M	Lombok	20	3, 5	J+M	Langerak
21	11, 15	J+M	Lombok	21	7, 5	J+M	Parkwijk
22	3, 7	J+M	Lombok	22	6, 10, 15	J	Parkwijk
23	Sociaal makelaar			23	6, 10	J	Parkwijk
24	6, 4	M	Lombok	24	5	M	Hoge Weide
25	4, 8, 10	J+M	Lombok	25	6, 9	J+M	Langerak
26	10, 13	J	Lombok	26	6, 2	M	Langerak
27	8, 19, 21	J+M	Lombok	27	6, 7	J+M	Langerak
28	0, 4	J+M	Lombok	28	3, 5	J+M	Parkwijk
29	Sociaal makelaar			29	6	J	Parkwijk
30	2, 5	J+M	Lombok	30	9, 14	J+M	Langerak

31	6,9	J+M	Lombok	31	7, 11	M	Langerak
32	4, 6	M	Lombok	32	4, 6	J+M	Langerak
33	11, 12, 14	J+M	Lombok	33	Sociaal makelaar		
				34	12, 16	J+M	Parkwijk
				35	7, 12	M	Parkwijk
				36	10, 11	J+M	Parkwijk
				37	7, 10	J+M	Parkwijk

Figuur 17 – Informatie respondenten

Na een beeld te hebben gekregen van de respondenten kan gekeken worden naar het effect van de indicatoren op de leefbaarheid voor kinderen in de wijken. In het projectkader is gebleken dat de leefbaarheid met name wordt beïnvloedt door de volgende indicatoren:

- Capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen
- Nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen
- Nabijheid en bereikbaarheid van basisschool
- Veiligheid openbare ruimte

In dit hoofdstuk wordt met behulp van het statistisch programma SPSS gekeken of bovengenoemde indicatoren een significant effect hebben op de leefbaarheid voor kinderen in de wijk West en de wijk Leidsche Rijn. Met behulp van SPSS is middels een lineair model de uitkomst van de afhankelijke variabele ‘leefbaarheid voor kinderen’ geprobeerd te voorspellen met de onafhankelijke variabelen (=indicatoren) ‘capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen’, ‘nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen’, ‘nabijheid en bereikbaarheid scholen’ en ‘veiligheid’. Op deze manier kan erachter gekomen worden of de onafhankelijke variabelen/indicatoren een significante en relevante invloed hebben op de leefbaarheid in de wijk. Dit wordt voor beide wijken afzonderlijk gedaan, zodat eventuele verschillen kunnen worden opgemerkt. In dit hoofdstuk worden enkel de relevante ‘fitmaten’ weergegeven, de volledige SPSS tabellen zijn weergegeven in bijlage 6.

West

Het eerste geconstrueerde model bestaat uit de onafhankelijke variabelen ‘capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen’, ‘nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen’, ‘nabijheid en bereikbaarheid scholen’ en ‘veiligheid’. De resultaten zijn in figuur 18 weergegeven.

R Square	0,619
Sig. F	0,000

Coëfficiënten-tabel	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Sig.
Constante	1,764	0,097
Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen	0,309	0,006
Nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen	-0,007	0,947
Nabijheid en bereikbaarheid scholen	0,233	0,095
Veiligheid openbare ruimte	0,232	0,067

Figuur 18 – SPSS output van het gehele model met alle onafhankelijke variabelen in West

Uit het model blijkt dat 62% van de ‘leefbaarheid voor kinderen’ wordt verklaard door de cijfers van de ‘capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen’, ‘nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen’, ‘nabijheid en bereikbaarheid van scholen’ en ‘veiligheid’ (R-Square). Het gehele model is significant, dit is af te leiden van de significantie van de F-toets (Sig. F), deze is namelijk kleiner dan 0,05. Uit de coëfficiënten-tabel kan geconcludeerd worden dat de variabele ‘capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen’ (0,006) zeer significant is. De variabelen ‘nabijheid en bereikbaarheid

van scholen' (0,095) en 'veiligheid' (0,067) zijn ook significant, deze zijn namelijk kleiner dan 0,1. Er wordt met een soepele norm van 0,1 gewerkt, omdat de beoordelingen in de enquête zeer variërend waren. Logischerwijs kan bijvoorbeeld de nabijheid en bereikbaarheid van een school zeer variëren binnen een dermate groot onderzoeksgebied zoals in dit onderzoek. De variabele 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' (0,947) is duidelijk niet significant in het model. Uit de kolom 'Ongestandaardiseerde coëfficiënten' kan geconcludeerd worden dat de variabele 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' ook niet relevant is in het model. Deze variabele heeft een invloed van -0,007 op de 'leefbaarheid voor kinderen', dit is relatief gezien weinig ten opzichte van de andere variabelen met een invloed van +0,309, +0,233 en +0,232. Doordat de variabele 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' zowel niet significant als niet relevant is, wordt deze variabele uit het model verwijderd. Hieronder in figuur 19 is het nieuwe model geconstrueerd, dit model bestaat uit de onafhankelijke variabelen 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen', nabijheid en bereikbaarheid scholen' en 'veiligheid'.

R Square	0,619
Sig. F	0,000

Coëfficiënten-tabel	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Sig.
Constante	1,738	0,074
Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen	0,304	0,000
Nabijheid en bereikbaarheid scholen	0,235	0,081
Veiligheid openbare ruimte	0,231	0,062

Figuur 19 – SPSS output van het model zonder de variabele 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' in West

In het nieuwe model wordt 62% van de 'leefbaarheid voor kinderen' verklaard door de cijfers van de 'capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid van scholen' en 'veiligheid' (R-Square). De significantie van de F-toets (Sig. F) is kleiner dan 0,05, dat betekent dat het model significant is. Deze twee maten zijn dus niet veranderd ten opzichte van het vorige model. Uit de coëfficiënten-tabel kan geconcludeerd worden dat de variabele 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen' (0,000) zeer significant is. De variabelen 'nabijheid en bereikbaarheid van scholen' (0,081) en 'veiligheid' (0,062) worden ook significant bevonden, omdat ze kleiner zijn dan 0,1. Uit de kolom 'Ongestandaardiseerde coëfficiënten' kan worden geconcludeerd dat alle onafhankelijke variabelen ook relevant zijn. Alle variabelen hebben bijna dezelfde invloed, namelijk +0,304, +0,235 en +0,231.

Leidsche Rijn

Het eerste geconstrueerde model bestaat uit de onafhankelijke variabelen 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid scholen' en 'veiligheid'. De resultaten zijn in figuur 20 weergegeven.

R Square	0,621
Sig. F	0,000

Coëfficiënten-tabel	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Sig.
Constante	-0,226	0,840
Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen	0,336	0,006
Nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen	-0,097	0,467
Nabijheid en bereikbaarheid scholen	0,287	0,070
Veiligheid openbare ruimte	0,565	0,002

Figuur 20 – SPSS output van het model met alle onafhankelijke variabelen in Leidsche Rijn

Ook in dit model wordt 62% van 'leefbaarheid voor kinderen' verklaard door de cijfers van de 'capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid van scholen' en 'veiligheid'. Het model is significant, de significantie van de F-toets (Sig. F) is namelijk kleiner dan 0,05. Deze twee maten komen overeen met de maten van beide modellen van de wijk West. Uit de coëfficiënten-tabel kan geconcludeerd worden dat de variabelen 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen' (0,006) en 'veiligheid' (0,002) zeer significant zijn. De variabele 'nabijheid en bereikbaarheid van scholen' (0,070) wordt ook significant bevonden, deze is namelijk kleiner dan 0,1. De variabele 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' (0,467) is duidelijk niet significant in het model. Uit de kolom 'Ongestandaardiseerde coëfficiënten' kan geconcludeerd worden dat de 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' ook niet relevant is in het model. Deze variabele heeft namelijk een invloed van -0,097 op de 'leefbaarheid voor kinderen', dit is relatief weinig vergeleken met de invloed van de andere variabelen met +0,336, +0,287 en +0,565. Doordat de variabele 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' zowel niet significant als niet relevant is, wordt deze variabele uit het model verwijderd. In figuur 21 zijn de resultaten van het nieuwe model weergegeven. Dit model is geconstrueerd met de onafhankelijke variabelen 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen', nabijheid en bereikbaarheid scholen' en 'veiligheid'.

R Square	0,614
Sig. F	0,000

Coëfficiënten-tabel	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Sig.
Constante	-0,198	0,858
Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen	0,297	0,006
Nabijheid en bereikbaarheid scholen	0,224	0,085
Veiligheid openbare ruimte	0,568	0,002

Figuur 21 – SPSS output van het model zonder de variabele 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' in Leidsche Rijn

In dit nieuwe model wordt 61% van de 'leefbaarheid voor kinderen' verklaard door de cijfers van de 'capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid van scholen' en 'veiligheid'. Het model is wederom significant, want de significantie van de f-toets (Sig. F) is kleiner dan 0,05. Uit de coëfficiënten-tabel kan geconcludeerd worden dat de 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen' (0,006) en 'veiligheid' (0,002) zeer significant zijn. De variabele 'nabijheid en bereikbaarheid van scholen' wordt ook significant bevonden, deze is namelijk kleiner dan 0,1. Uit de kolom 'Ongestandaardiseerde coëfficiënten' kan worden geconcludeerd dat alle onafhankelijke variabelen relevant zijn, deze hebben namelijk alle drie een relevante invloed op de 'leefbaarheid voor kinderen' met onder andere +0,297, +0,224 en +0,568.

Conclusie

Uit beide modellen is gebleken dat de indicator 'nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen' niet significant was. Beide onderzoeksgebieden vertoonde het beste model met de 'capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid van scholen' en 'veiligheid' als indicatoren (onafhankelijke variabelen). Dat de invloed van de 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' maar minimaal is op de 'leefbaarheid voor kinderen' in een wijk kan komen doordat speelvoorzieningen in Utrecht over het algemeen al goed verspreid zijn of omdat ouders tegenwoordig steeds vaker samen met hun kinderen een speelplek bezoeken. Een andere reden waarom de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen minder belangrijk is voor de leefbaarheid in een wijk, is omdat dit meer afhankelijk is van de veiligheid. Uit het onderzoek van Karsten en Felder (2016) blijkt dat ouders graag meer speelruimte voor kinderen dicht bij huis willen, zodat zij hun kind in de gaten kunnen houden. Indien een wijk veiliger is, zijn ouders minder ongerust en mogen kinderen verder weg spelen.

4.2 Welk beleid hanteert de gemeente Utrecht om de leefbaarheid voor kinderen te waarborgen en hoe leefbaar is Utrecht momenteel voor kinderen?

Door de urbanisatie zijn steden de afgelopen decennia exponentieel gegroeid. Met name het aandeel jonge gezinnen is de afgelopen jaren toegenomen in steden (CBS, 2017). Door de toename van het aantal jonge gezinnen is het voor jonge gezinnen met kinderen steeds moeilijker geworden een passende woning te vinden, waardoor uiteindelijk sneller genoeg wordt genomen met een kind onvriendelijkere woning. Daarnaast is de druk op de woningmarkt toegenomen, waardoor het ook voor andere doelgroepen moeilijker is geworden om een woning te vinden. Dit heeft ertoe geleid dat bijvoorbeeld ook starters of alleenstaande ouderen interesse hebben in gezinswoningen. Dit heeft het voor jonge gezinnen nog moeilijker gemaakt een passende woning te vinden (Boterman & Karsten, 2015). Naast de toename van het aantal jonge gezinnen is er een verandering in de woonvoorkeuren van jonge gezinnen, steeds meer jonge gezinnen kiezen er tegenwoordig voor in (zeer) stedelijke wijken te gaan wonen in plaats van sub-urbane wijken. Ze zetten zich af tegen de over beschermde sub-urbane wijken of kiezen voor een stedelijke wijk vanwege de tijdruimtelijk relaties (Karsten, 2014)¹. Door de toename van het aantal bewoners is ook de druk op de stedelijke openbare ruimte toegenomen. De stedelijke openbare ruimte heeft tegenwoordig allerlei functies toegeschoven gekregen, daarnaast zijn er steeds meer auto's, fietsen en straatmeubilair zoals bankjes, terrassen en oplaadpalen waardoor het voor kinderen steeds lastiger wordt om vrij te kunnen spelen. Karsten en Felder (2016) concluderen dat naast de beschikbare ruimte om te spelen ook de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van kinderen is afgenomen door de toegenomen gevaren in het verkeer. Deze ontwikkelingen hebben effect gehad op de leefbaarheid in de stad (Karsten & Felder, 2016).

Ondanks de toegenomen druk op de openbare ruimte en de druk op de woningmarkt beoordelen respondenten de leefbaarheid voor kinderen in hun buurt gemiddeld met een 7,1 in dit onderzoek. De Leefbaarometer bevestigt deze tevredenheid over de leefbaarheid van de Utrechtse bewoners. Volgens de Leefbaarometer scoort Utrecht wat betreft leefbaarheid een 'ruim voldoende'. Ondanks dat de leefbaarheid van een stad wel een goede indicatie is, kan deze leefbaarheid niet direct vergeleken worden met de leefbaarheid voor kinderen, aangezien beide eenheden zeer verschillende indicatoren hebben.

Het beleid dat de gemeente Utrecht hanteert om een goede leefbaarheid te waarborgen is met name gericht op het faciliteren van voorzieningen in de wijken waar dat nodig is. Hierbij wordt er allereerst in kaart gebracht waar behoefte aan is in de wijk, vervolgens wordt gekeken in hoeverre dit te realiseren is. Het inventariseren van de behoeften per wijk wordt gedaan vanuit verschillende disciplines. In de Nota Speelruimte wordt bijvoorbeeld in kaart gebracht aan wat voor speelvoorzieningen behoefte is en in het Integraal Veiligheidsplan wordt beoordeeld welke veiligheidsmaatregelen nodig zijn in de wijk. Alternatieve oplossingen om een goede leefbaarheid te waarborgen gebruikt de gemeente Utrecht niet. Met de huidige krapte op de woningmarkt is het lastig om woningen te realiseren voor een bepaalde doelgroep om op die manier de bevolkings-samenstelling te reguleren. Door de krapte op de woningmarkt hebben ook andere doelgroepen interesse in de gerealiseerde woningen. Het is dus lastig doelen te realiseren door een wijk aantrekkelijk te maken voor een bepaalde doelgroep of door het realiseren van bepaalde typen woningen, omdat door de krapte op de woningmarkt daar ook andere doelgroepen op af komen. Indien de krapte op de woningmarkt afneemt, zullen gemeenten eerder investeren in het realiseren van woningen voor jonge gezinnen, momenteel zijn de effecten daarvoor nog te klein (Koning, 2017).

Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen

Om te bepalen of er voldoende speelruimte is in Utrecht, wordt gebruik gemaakt van de Jantje Betonnorm. Deze wordt gehanteerd als richtlijn en houdt in dat minimaal 3% van de bebouwde oppervlakte wordt bestemd voor speel- en verblijfsruimte. Het gaat hierbij om formele speelruimte, dat betekent dat beheerde speeltuinen, sportvelden, schoolpleinen, stoepen en groenstroken niet worden meegeteld. Alleen openbare ruimte die daadwerkelijk in het bestemmingsplan staan beschreven als speelruimte wordt hierbij meegeteld (Jantje Beton, 2011). Het beleid rondom speelvoorzieningen heeft de gemeente Utrecht vastgelegd in de Nota Speelruimte. De Nota Speelruimte omvat in hoofdpunten:

- De Jantje Betonnorm wordt gebruikt als minimumnorm voor speelruimte bij stedelijke ontwikkeling en als inspanningsverplichting in de bestaande gebieden.
- Naast de capaciteit en formele speelruimten ligt de nadruk op kwaliteit en informele speelruimten, hierbij wordt rekening gehouden met de eigen identiteit en iedere wijk.
- In buurten waar de ruimte schaars is wordt met partners gezocht naar mogelijkheden voor dubbel gebruik van bestaande plekken, bijvoorbeeld bij schoolpleinen of sportvelden.
- In samenwerking met alle betrokkenen worden er 10 Wijkspelruimteplannen opgesteld in 2009 en 2010.
- Er worden Jongeren Ontmoetingsplekken (JOP's) gerealiseerd ter versterking van de regio.
- Plannen financieren met geld dat beschikbaar is gekomen naar aanleiding van het amendement 'Speelplekken voor de buurt' (2007), het gebruiken van overige gemeentelijke budgetten en het benaderen van externe fondsen (Gemeente Utrecht, 2009)

Door middel van wijkspelruimteplannen wordt per wijk in kaart gebracht of er zich problemen voor doen en waar behoefte aan is. Op deze manier kunnen situatiegerichte maatregelen worden genomen. Uit verschillende wijkspelruimteplannen blijkt dat in veel wijken soepeler met de 3% norm wordt omgesprongen. Door gebrek aan de hoeveelheid beschikbare ruimte geeft de gemeente Utrecht aan op deze plaatsen meer in te zetten op kwaliteit dan op kwantiteit. Met name de oudere delen van de stad zijn zeer dicht bebouwd en de druk op de openbare ruimte is hier hoog. In de meeste sub-urbane wijken in de stad wordt zowel op buurtniveau als op wijkniveau aan de 3% norm voldaan.

Naast het realiseren van voldoende formele speelruimten probeert de gemeente Utrecht samen te werken met scholen door schoolpleinen ook open te stellen na schooltijd. De gemeente is er van bewust dat schoolpleinen een sociaal knooppunt zijn in de wijk en dat een groot deel van de leerlingen in de buurt van de school woont. Met name in de wijken waar de ruimte schaars is dit een waardevolle en voordelige oplossing om meer speel- en verblijfsruimte te creëren voor kinderen.

Naast de openbare speeltuinen kent de gemeente Utrecht 18 beheerde speeltuinen en 3 particuliere speeltuinen. In elke wijk is ten minste één beheerde speeltuin. Deze speeltuinen bieden uitdagendere speelvoorzieningen voor zowel jonge als oude kinderen.

Al met al is het speelaanbod in Utrecht redelijk goed. Wat betreft de capaciteit van speelvoorzieningen dient in de toekomst naar die 3% norm toegewerkt te worden. Ondanks dat uit de wijkspelruimteplannen blijkt dat in de meeste wijken nog behoefte is aan een bepaald soort speelvoorziening, wordt de diversiteit aan speelvoorzieningen wel zeer positief bevonden. De wijkspelruimteplannen zijn een goed instrument om regelmatig de capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen te evalueren.

Nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen

Ook de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen heeft de gemeente Utrecht gewaarborgd in de Nota Speelruimte. NUSO en Jantje Beton hebben de gemiddelde actieradius van kinderen bepaald, deze zijn weergegeven in figuur 22. De actieradius van kinderen is afhankelijk van de leeftijd van kinderen.

Leeftijd	Actieradius	Loopafstand in minuten	Reikwijdte
<i>tot 6 jaar</i>	<i>100 meter</i>	<i>2</i>	<i>1 ha</i>
<i>6 tot 12 jaar</i>	<i>300 - 400 meter</i>	<i>5</i>	<i>9 – 16 ha</i>
<i>vanaf 13 jaar</i>	<i>800 - 1000 meter</i>	<i>15</i>	<i>64 – 100 ha</i>

Figuur 22 – Actieradius van kinderen per leeftijdscategorie (Gemeente Utrecht, 2009)

Het is dus de bedoeling dat binnen de actieradius van de desbetreffende leeftijdscategorie zich een speelruimte bevindt voor de desbetreffende leeftijdscategorie. Er dient opgemerkt te worden dat niet iedere afstand even gemakkelijk is af te leggen. Barrièrewerking door bepaalde infrastructuur of sociaal onveilige plekken kan de actieradius verkleinen (Jantje Beton, 2011) (Gemeente Utrecht, 2009). Onderzoek naar verdraagzame loopafstanden voor voetgangers hebben uitgewezen dat het niet zo zeer gaat om de daadwerkelijke afstand maar meer om de situatie en de omgeving waarin men wandelt. Voor een gemiddeld mens is een loopafstand van 5 tot 7 minuten lopen te verdragen (Fruin, 1971). De afstand waarbinnen kinderen mogen spelen wordt vaak bepaald door de ouders en heeft met name met veiligheid en toezicht te maken (Karsten & Felder, 2016). Vandaar dat gebruik wordt gemaakt van de actieradius van kinderen. Op basis van de actieradius van kinderen heeft de gemeente Utrecht ook richtlijnen voor de verdeling van speelruimten in wijken. Deze richtlijnen zijn weergegeven in figuur 23. Het gaat hierbij duidelijk om richtlijnen, met name in de oudere delen van de stad laat de beschikbare ruimte deze richtlijnen vaak niet toe. In de sub-urbane wijken wordt veelal aan de richtlijnen voldaan.

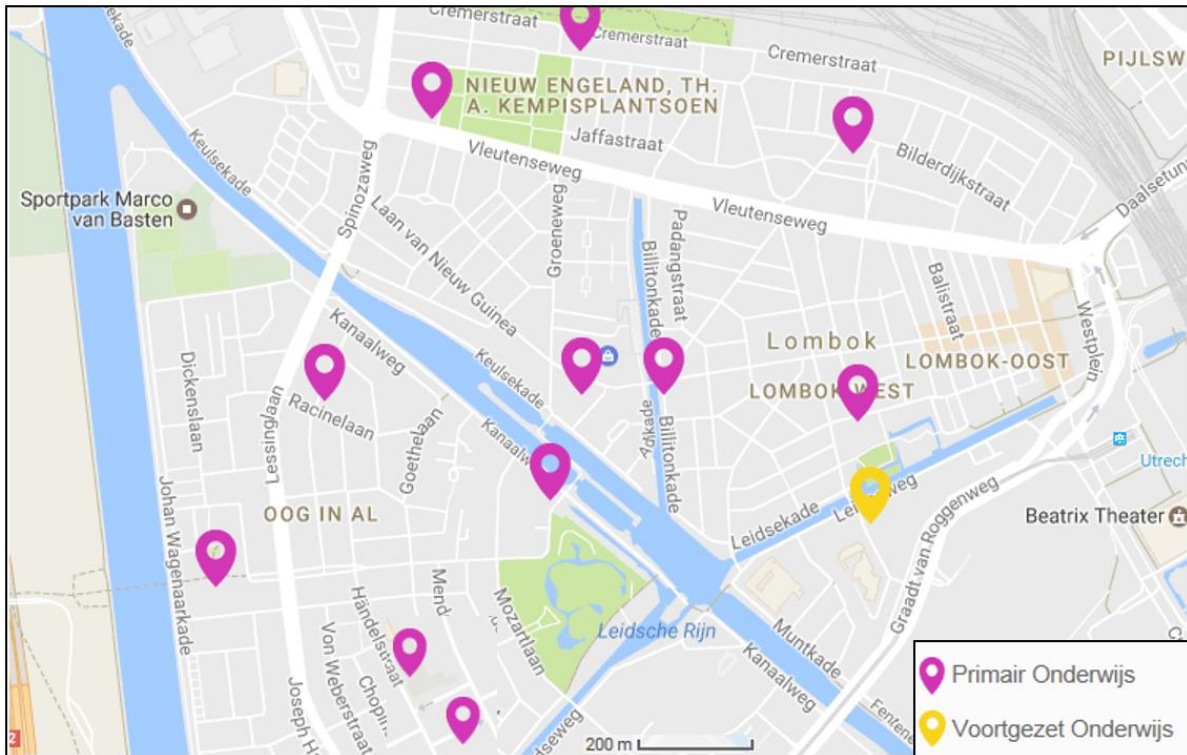
Soort speelplek	Afstand	Leeftijdscategorie	Oppervlak
<i>Blokniveau</i>	<i>tot 100 meter</i>	<i>tot 6 jaar</i>	<i>100 m²/ha (1%)</i>
<i>Buurniveau</i>	<i>tot 400 meter</i>	<i>6 tot 12 jaar</i>	<i>140 m²/ha (1,4%)</i>
<i>Wijkniveau</i>	<i>tot 1000 meter</i>	<i>vanaf 13 jaar</i>	<i>60 m²/ha (0,6%)</i>

Figuur 23 – Richtlijnen spreiding speelvoorzieningen (Gemeente Utrecht, 2009)

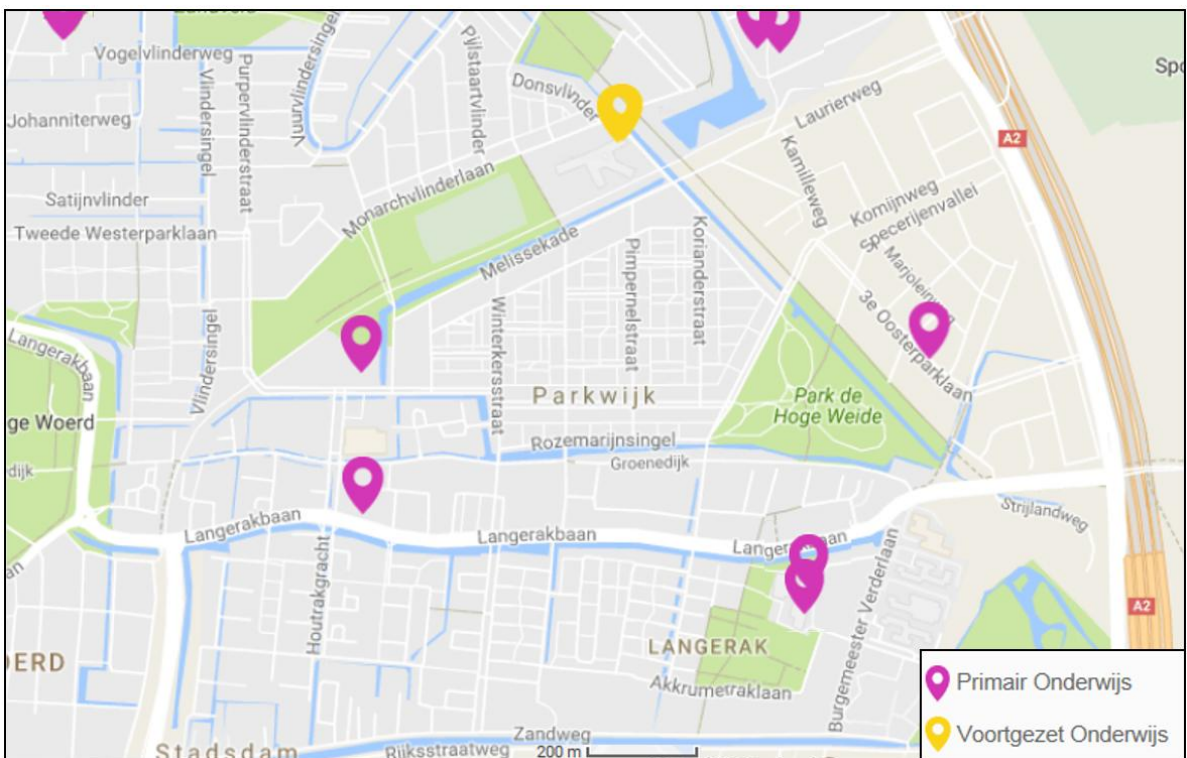
De nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen blijkt dus met name in de oudere delen van de stad slechter, dit komt door de beperkte hoeveelheid ruimte. In de sub-urbane wijken zijn de speelvoorzieningen wel goed bereikbaar en wordt veelal aan de richtlijnen voldaan.

Nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen

De basisschool vormt dus een sociaal knooppunt in de wijk voor zowel ouders als kinderen. Op die manier heeft de nabijheid van de basisschool van het kind invloed op het aantal vriendjes het kind in zijn eigen buurt heeft. Uit het onderzoek van Karsten en Felder (2016) blijkt dat de afstand tot de basisschool invloed heeft op kinderen de basisschool tot hun eigen buurt rekenen. Als de basisschool binnen 500 meter van de woning is geven alle ouders aan dat ze de basisschool tot hun eigen buurt rekenen. Als de afstand tot de basisschool 500 tot 1000m bedraagt dan rekent de helft van de ouders de basisschool tot hun eigen buurt. Geconcludeerd kan worden dat het van belang is dat de basisschool van het kind zich minimaal binnen 1000m van de eigen woning bevindt. Uiteraard speelt ook hier barrièrewerking een rol, aangezien ouders eerder een veilige route prefereren die iets langer is dan een kortere route waarbij enkele gevaarlijke barrières doorkruist moeten worden. De spreiding van het aantal basisscholen in Utrecht is de verantwoordelijkheid van de gemeente Utrecht. In figuur 24 en 25 is de spreiding van basisscholen in de wijk West en de wijk Leidsche Rijn weergegeven. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de spreiding van basisscholen zeer goed is. Binnen een straal van 1000m liggen, vanaf nagenoeg elke woning, meerdere basisscholen.

Figuur 24 – Spreiding basisscholen in de wijk West (Kijkoponderwijs.nl, 2017)

Figuur 25 – Spreiding basisscholen in de wijk Leidsche Rijn (Kijkoponderwijs.nl, 2017)

Naast de spreiding van basisscholen is het ook van belang dat er een goede spreiding is per type basisschool. Scholen verschillen van elkaar in onder andere sfeer, manier van lesgeven en levensovertuiging. Zo bevinden er zich onder andere openbare basisscholen, katholieke basisscholen, montessorischolen etc. Uiteindelijk bepalen de ouders van het kind naar welke basisschool ze hun kind sturen. Als de ouders een voorkeur hebben voor een bepaalde basisschool is het afwachten of het kind wordt aangenomen. Elke basisschool heeft namelijk zijn eigen beleid in het aannemen van

kinderen. Daarnaast zitten sommige basisscholen in Utrecht helemaal vol, waardoor ze geen leerlingen meer kunnen aannemen. Desondanks is er nog geen tekort aan basisscholen in Utrecht (Maatschappelijke ontwikkeling gemeente Utrecht, 2017).

Veiligheid openbare ruimte

Bij de inrichting van de openbare ruimte staat het aspect 'veiligheid' vaak voorop. Een veilige openbare ruimte is van groot belang voor het welzijn van de burgers. Bij de inrichting van de openbare ruimte moet aan tal van richtlijnen worden voldaan om een goede veiligheid te garanderen, bijvoorbeeld de normen waar speeltoestellen aan moeten voldoen. In dit onderzoek wordt met name gekeken naar de verkeersveiligheid en sociale veiligheid (m.b.t. hangjongeren en criminaliteit), omdat met name deze factoren invloed hebben op het buiten spelen van kinderen.

Verkeersveiligheid

Met een goed, weloverwogen verkeersbeleid probeert de gemeente Utrecht het verkeer zo veilig mogelijk te houden. In het Actieplan Verkeersveiligheid (2015) geeft de gemeente Utrecht aan een aantrekkelijke en goed bereikbare stad te willen zijn waar zowel bewoners als bezoeker zich prettig voelen en veilig kunnen verplaatsen. De verkeersveiligheid is geregeld in verschillende beleidsdocumenten voor verkeer. Het meest gebruikte document is het verkeersplan 'Slimme Routes, Slim Regelen, Slim Bestemmen' (2016), dit beleid speelt in op het bereikbaar houden van de stad ondanks de toekomstige bevolkingsgroei. Daarnaast zijn er verschillende actieplannen voor onder andere voetganger, fiets, schoon vervoer, goederenvervoer en verkeersveiligheid. Naast het evalueren van het verkeer in het verkeersbeleid wordt in elke wijk om de maand bijegekomen voor een overleg betreffende eventuele problemen in de wijk. Hierbij zijn onder andere de gemeente, toezichthouders, politie, handhaving, de woningbouwvereniging en sociaal makelaars aanwezig.

Gegevens uit de Utrecht buurtmonitor laten zien dat de verkeersveiligheid in Utrecht nog verre van optimaal is. Uit de Utrecht buurtmonitor blijkt dat 40% van de bevolking de verkeersproblematiek in ruime zin als een probleem ziet. Verder blijkt dat 41% van de Utrechtse bevolking tevreden is over de verkeersveiligheid in hun buurt, 24% is neutraal en maar liefst 35% is ontevreden. Daartegenover staat wel dat 70% van de Utrechtse bevolking tevreden is over de bereikbaarheid van hun wijk en slechts 13 % ontevreden. Ten slotte heeft 28 procent van de Utrechtse bevolking last van gevaarlijk verkeer. Geconcludeerd kan worden dat er op het gebied van verkeersveiligheid nog veel te verbeteren valt in de gemeente Utrecht (Utrecht buurtmonitor, 2016).

Overlast door hangjongeren of criminaliteit

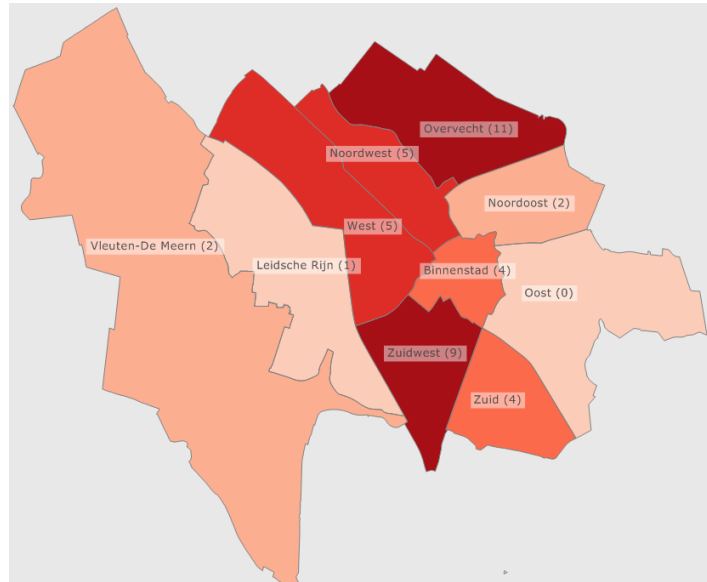
De veiligheid in de gemeente Utrecht is gewaarborgd in het Integraal Veiligheidsplan 2015-2018. Dit plan is het kader voor het veiligheidsbeleid in Utrecht en heeft als doelen; het verminderen van criminaliteit, een toename van het veiligheidsgevoel en het verminderen van incidenten en verstoringen van de openbare orde. Het Integraal Veiligheidsplan is met name gericht op een preventieve werking om de overlast aan te pakken. Daarnaast wordt door de afdeling 'Handhaving' van de gemeente Utrecht ook correctief opgetreden. Hierbij kunnen bewoners die de regels hebben overtreden sancties worden opgelegd en eventueel aan politie worden overgedragen. Een belangrijk onderdeel van het preventieve beleid van de gemeente Utrecht is het realiseren van Jongeren Ontmoetingsplekken (JOP's). Op deze manier probeert de gemeente de jongeren een plek te bieden waar ze zo weinig mogelijk overlast veroorzaken.

Ondanks het actieve beleid van de gemeente Utrecht om de stad veiliger te maken is de veiligheid in Utrecht nog niet optimaal. Volgens de Utrecht buurtmonitor voelt 4% van de Utrechtse bevolking zich vaak onveilig in de stad en voelt 4% zich vaak onveilig in hun eigen buurt. Dit staat in tegenstelling tot de landelijke cijfers van het CBS (2017) waar Utrecht met 1,8% en 1,7% slechts net boven het landelijk gemiddelde scoort (respectievelijk 1,6% en 1,5%). Uit deze cijfers van het CBS (2017) blijkt dat het veiligheidsgevoel in Utrecht beter is dan in andere grote steden, zoals Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. In figuur 26 zijn de cijfers van het CBS (2017) en de Utrecht buurtmonitor (2016) tegenover elkaar gezet. Desondanks de cijfers van het CBS (2017), blijkt uit de cijfers van de Utrecht buurtmonitor dat het veiligheidsgevoel in Utrecht niet optimaal is, met name de wijk Overvecht en Zuidwest worden als zeer onveilig ervaren. In figuur 27 is het percentage bewoners dat zich onveilig voelt in eigen buurt weergegeven per wijk (Utrecht buurtmonitor, 2016).

Onderzoekseenheid	Bron	% voelt zich vaak onveilig	% voelt zich vaak onveilig in eigen buurt
Utrecht	Utrecht Buurtmonitor	4	4
Utrecht	CBS	1,7	1,8
Nederland	CBS	1,6	1,5

Figuur 26 – Veiligheidsgevoel in Utrecht volgens het CBS (2017) en de Utrecht buurtmonitor (2016)

Figuur 27 – Percentage bewoners dat zich onveilig voelt in hun eigen buurt (Utrecht buurtmonitor, 2016).

Tegelijkertijd ervaart maar liefst 23,5% van de Utrechtse bevolking overlast van jongeren in hun eigen buurt. De veiligheid verschilt sterk per buurt, in de ene buurt komen nagenoeg geen incidenten voor, terwijl in de andere buurt het ene na het andere incident zich voor doet (Utrecht buurtmonitor, 2016). Cijfers van het CBS (2017) bevestigen dat overlast door hangjongeren in Utrecht relatief veel voorkomt, net als in andere grote steden zoals Amsterdam, Rotterdam en Den Haag.

Conclusie

Utrecht is zich dus bewust van de toename van het aantal jonge gezinnen, met name in bepaalde wijken is het aantal jonge gezinnen de laatste tijd sterk toegenomen. Juist in die wijken is de gemeente Utrecht druk met het realiseren van voorzieningen. De capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen in Utrecht is over het algemeen goed. In sommige wijken is er nog wel behoefte aan een bepaald soort speelvoorziening maar dit is niet noodzakelijk. Bij stedelijke vernieuwing in de toekomst dient op zowel wijk- als buurniveau naar de 3% norm gestreefd te worden. Doordat veel stedelijke wijken momenteel zeer dicht bebouwd zijn is dit niet mogelijk. Ook de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen is over het algemeen goed. Met name in de nieuwere delen van de stad is de spreiding van speelvoorzieningen uitstekend, in de oudere delen van de stad is dit nog te verbeteren. Ook hier geldt dat bij stedelijke vernieuwing in de toekomst een betere spreiding van speelvoorzieningen dient te worden gerealiseerd. De nabijheid en bereikbaarheid van scholen is zeer goed bevonden. Bij nagenoeg elke woning in de stad bevinden zich minimaal 3 basisscholen in een straal van 1000m. Voor de leefbaarheid voor kinderen in de stad te bevorderen zouden scholen bij het aannemen van kinderen, kinderen die in de buurt van de school wonen voorrang moeten geven. Ondanks het actieve beleid dat de gemeente voert om een goede veiligheid te garanderen blijkt uit de cijfers dat zowel de veiligheid nog niet optimaal is.

4.3 Hoe verhoudt de leefbaarheid voor kinderen zich tussen (zeer) stedelijke wijken en sub urbane wijken?

In deze deelvraag wordt gekeken of er een verschil in leefbaarheid is tussen de stedelijke wijk West en de sub urbane wijk Leidsche Rijn. Allereerst worden de cijfers uit dit onderzoek vergeleken met de cijfers uit andere onderzoeken. Daarna worden de cijfers voor de voorzieningen en de veiligheid weergegeven voor beide wijken. Met behulp van de informatie uit de enquêtes en uit de interviews worden deze cijfers vervolgens toegelicht. Uiteindelijk worden de cijfers van beide wijken tegenover elkaar gezet en wordt een conclusie getrokken.

Voor het vergelijken van de cijfers van dit onderzoek is gebruik gemaakt van cijfers van de Leefbaarometer en de Utrecht Buurtmonitor. Volgens de Leefbaarometer is de leefbaarheid in de buurt Oog in Al beoordeelt met 'goed', in Lombok-West met 'voldoende' en in Lombok-Oost met 'zwak'. Volgens de Utrecht buurtmonitor scoort de leefbaarheid in de wijk West een 7,4. Uit dit onderzoek naar de leefbaarheid voor kinderen is gebleken dat bewoners van de stedelijke wijk West de leefbaarheid in hun wijk gemiddeld beoordelen met een 6,8. Opvallend genoeg is dit significant lager dan de leefbaarheid volgens de Utrecht buurtmonitor. Daarnaast is het opvallend dat volgens de Leefbaarometer er een significant verschil in leefbaarheid is tussen de buurten Lombok en Oog in Al. Ook uit de enquêtes blijkt dat de leefbaarheid in Oog in Al significant beter is dan de leefbaarheid in Lombok.

Volgens de Leefbaarometer is de leefbaarheid in de buurt Langerak en Parkwijk-Noord beoordeelt met 'goed' en in Parkwijk-Zuid met 'Ruim voldoende'. Deze cijfers zijn significant hoger dan de beoordeling van de leefbaarheid in de buurt Lombok West en Lombok Oost. Bij de beoordeling van de leefbaarheid in de buurt volgens de Utrecht Buurtmonitor scoort de wijk Leidsche Rijn een 7,3, opvallend genoeg is dit lager dan de beoordeling in de wijk West (7,4). In dit onderzoek naar de leefbaarheid voor kinderen hebben de bewoners van de sub urbane wijk Leidsche Rijn de leefbaarheid in hun wijk gemiddeld beoordeelt met een 7,3. Dit is vergelijkbaar met het onderzoek van de Leefbaarometer en de Utrecht buurtmonitor. In figuur 28 is de beoordeling van de leefbaarheid voor kinderen in beide wijken weergegeven ten opzichte van de beoordeling van de leefbaarheid volgens de Leefbaarometer en de Utrecht Buurtmonitor.

Wijk	Buurt	Leefbaarometer	Utrecht Buurtmonitor	Enquête
West	Oog in Al	Goed	7,4	6,8
	Lombok-West	Voldoende		
	Lombok-Oost	Zwak		
Leidsche Rijn	Langerak	Goed	7,3	7,3
	Parkwijk-Noord	Goed		
	Parkwijk-Zuid	Ruim voldoende		

Figuur 28 – Cijfers leefbaarheid Utrecht (Gemeente Utrecht, 2015) (Utrecht buurtmonitor, 2016)

Ondanks dat de cijfers voor de 'leefbaarheid in de buurt' vaak vergelijkbaar zijn en een goede indicatie geven voor de leefbaarheid voor kinderen, wordt in dit onderzoek enkel gekeken naar de eigen onderzoeksresultaten die specifiek gaan over de leefbaarheid voor kinderen.

6,4 Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen

De capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen is beoordeeld met een 6,4 in Lombok en Oog in Al. Lombok en Oog in Al zijn stedelijke wijken, de capaciteit en kwaliteit van de speelvoorzieningen zijn, met name in Lombok, relatief minder dan elders in Utrecht. In Oog in Al zijn voldoende speel- en trapveldjes voor kinderen maar mist men uitdagende speeltoestellen. Ondanks dat de capaciteit en kwaliteit relatief minder goed is, is het opvallend dat bewoners toch zeer tevreden zijn met de huidige speelvoorzieningen. Kinderen in de wijk geven aan tevreden te zijn met de speelplekken in West, echter hebben ze nog behoefte aan een voetbalkooi, meer speelveldjes en meer speeltoestellen voor oudere kinderen. In deze buurten, met name in Lombok, is minder ruimte voor speelvoorzieningen, toch bevinden er zich enkele grotere en kwalitatief goede speelvoorzieningen. Deze grotere speelvoorzieningen worden druk bezocht, waaronder het park in Oog in Al (figuur 29), Sportpark Marco van Basten en de beheerde speeltuin op het Bankaplein (figuur 30). Bewoners zijn bereid een iets verdere afstand af te leggen voor deze grotere voorzieningen. Er is weliswaar geen speelruimte op iedere hoek van de straat in de stedelijke wijken, maar door één of enkele grote en kwalitatief goede speelvoorzieningen in de stedelijke wijken Lombok en Oog in Al zijn bewoners toch zeer tevreden. Zoals een bewoner uit Lombok aangeeft: *“Er zijn hier dan wel minder speeltuinen dan in andere wijken, maar de speeltuinen die er zijn worden maximaal benut”*. Hierdoor zijn de bewoners uit Lombok en Oog in Al over het algemeen toch tevreden met de speelvoorzieningen in de wijk. De wijk scoort weliswaar lager dan Leidsche Rijn, maar gezien de beschikbare hoeveelheid ruimte in stedelijke wijken is dit een onoverkomelijk verschil tussen een stedelijke wijk en een sub urbane wijk. In het wijkspeelruimteplan wordt bevestigd dat de beschikbare ruimte het niet toelaat aan de Utrechtse norm te voldoen in Lombok. Ook wordt bevestigd dat er in Oog in Al vraag is naar speeltoestellen (Gemeente Utrecht, 2013). Door gemeentelijke bezuinigingen op buurtwerk is het initiatief wat betreft het beheer van de speeltuin aan het Bankaplein meer bij bewoners komen te liggen. Volgens buurtwerkers blijkt hierbij nog weinig van de grond te komen, zij vrezen dat de kinderen in de buurt hiervan de nadelen zullen ondervinden. Het is dus afwachten of de veelgebruikte speelvoorziening aan het Bankaplein zijn waarde houdt, anders kan dit negatief uitpakken voor de leefbaarheid voor de kinderen in Lombok (Kronenburg, 2017).

Figuur 29– Speeltuin Bankaplein

Figuur 30 – Park Oog in Al

6,7

Nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen

De nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen scoort een 6,7 in Lombok en Oog in Al. De meest gebruikte speelvoorzieningen in Lombok zijn het Bankaplein en het Molenpark. Door de stedelijkheid van Lombok zijn er minder speelvoorzieningen dan in minder stedelijke wijken, en zijn de speelvoorzieningen doorgaans kleiner (figuur 31). Toch zijn er ook enkele grotere en uitdagendere speelvoorzieningen. Voor de bewoners uit het noorden van Lombok zijn de grotere uitdagende speelvoorzieningen verder weg, zij moeten een grotere afstand afleggen of zij moeten de Vleutenseweg oversteken om gebruik te maken van de speelvoorzieningen in de buurt Nieuw Engeland. Doordat er minder speelvoorzieningen zijn in Lombok komen veel kinderen uit de wijk samen bij één van die grotere speelvoorzieningen.

Die speelvoorzieningen, waaronder de beheerde speeltuin 'Bankaplein' en het 'Molenpark', dienen als sociaal knooppunt voor zowel kinderen als ouders in de buurt Lombok (Kronenburg, 2017). Eén van de bewoners benadrukt het belang van de speeltuin aan het Bankaplein: *"Ik kom hier nagenoeg elke dag met mijn kinderen, het is een belangrijke ontmoetingsplek voor zowel ouders en kinderen uit Lombok als uit andere wijken. Verder zijn er weinig andere speelplekken voor de kinderen in Lombok"*.

Figuur 31 - Speelvoorziening op de hoek van de straat (Luijkx, 2017)

In de minder stedelijke wijk Oog in Al is meer ruimte voor het verblijf en spelen van kinderen. Hier bevinden zich meer groene speel- en trapveldjes door de wijk, kinderen kunnen daardoor dicht bij huis spelen. Het park Oog in Al en het Sportpark Marco van Basten zijn veruit de meest gebruikte speelvoorzieningen in Oog in Al. Deze grotere speelvoorzieningen zijn niet voor alle kinderen uit Oog in Al even goed bereikbaar, maar kinderen zijn bereid hiervoor een verdere afstand af te leggen. Daarnaast is door de gehele wijk voldoende speel- en verblijfsruimte voor kinderen die dicht bij huis willen om moeten spelen. Volgens Karsten en Felder (2016) leiden meer speelplaatsen dicht bij huis tot meer beweging en spelen van kinderen.

7,1

Nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen

De nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen is beoordeeld met een 7,1 in Lombok en Oog in Al. Met vijf basisscholen is het aanbod aan basisscholen redelijk hoog in Oog in Al. Lombok daarentegen heeft slechts één basisschool (Parkschool) en zelfs die is de laatste jaren sterk aan het afnemen in het aantal kinderen, waardoor niet alle leerjaren hier zijn te volgen. Reden voor de onderbezetting op de Parkschool in Lombok kan zijn omdat er in Lombok minder kinderen wonen (zie figuur 14) of omdat de basisscholen in andere buurten goed bereikbaar zijn en bewoners deze verkiezen boven de Parkschool. Voor het bereiken van een school in een andere wijk dient wel één van de uitvalswegen overgestoken te worden. Volgens Karsten en Felder (2016) heeft het effect op de leefbaarheid wanneer kinderen naar een basisschool in een andere wijk gaan, zij zouden dan geen of minder onderdeel uitmaken van het sociaal knooppunt in hun eigen wijk. Een dergelijk sociaal knooppunt kan ook bestaan uit een speelruimte of buurthuis in de wijk.

6,3 Veiligheid openbare ruimte

De veiligheid van de openbare ruimte is in dit onderzoek gemiddeld beoordeeld met een 6,3 in Lombok en Oog in Al. De veiligheid van de openbare ruimte is opgesplitst in de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid (m.b.t. hangjongeren en criminaliteit). De wijken Lombok en Oog in Al worden op verkeersveiligheid beoordeeld met een 6,0 in dit onderzoek. Bewoners benadrukken dat de verkeersveiligheid zeer plaatsgebonden is in de buurt. Midden in de wijk rijden over het algemeen weinig auto's en kan niet hard worden gereden. Het gevaar doet zich voornamelijk voor langs de drukker ontsluitingswegen in de wijk volgens bewoners. Echter wordt er momenteel nog wel de nodige aandacht besteedt aan het verbeteren van de veiligheid bij oversteekplaatsen. Daarnaast zijn in de wijk West, met name in Lombok, ook minder bewoners in het bezit van een auto. De sociale veiligheid in Lombok en Oog in Al is beoordeeld met een 6,6 in dit onderzoek. Het percentage bewoners dat overlast ervaart van hangjongeren in de buurt is relatief hoog in dit onderzoek. Volgens respondenten vindt overlast van hangjongeren in de buurt voornamelijk indirect plaats, door het achterlaten van rommel, waaronder lachgas patronen en drugsresten (Kronenburg, 2017). Het gevolg is dat ouders hun kinderen niet meer alleen naar het Molenpark durven te sturen en de speelvoorziening nauwelijks meer wordt gebruikt (figuur 32). Een van de bewoners benadrukt: *"Het Molenpark ligt helemaal vol met van die lachgas patronen en andere drugs. Ik loop er in het donker niet graag meer langs"*. Daarnaast wordt wijk West benoemt als één van de meest gemengde wijken van de stad, de bevolking is zeer uiteenlopend van kinderen van hoogopgeleide ouders tot kinderen van asielzoekers en Marokkaanse ouders, het woont allemaal in West. Door positieve discriminatie van de gemeente hebben allochtonen en autochtonen in Lombok in het verleden recht tegenover elkaar gestaan, met veel geweld tot gevolg. Een sociaal makelaar benadrukt: *"Het was zelfs zo erg, dat bewoners elkaar met honkbalknuppels achterna zaten"*. Na jarenlange inspanning om de relaties in de wijk weer te herstellen nam de sociale cohesie en veiligheid in Lombok weer toe. Door gemeentelijk investeren is de buurt Lombok nu sterk aan het opkomen, waarbij ook steeds meer hoogopgeleiden mensen worden aangetrokken. Na bezuinigingen op het sociaal werk met de invoering van "het nieuwe welzijn" is de sociale controle afgenomen en de criminaliteit toegenomen in Lombok volgens buurtwerkers. Een sociaal makelaar benadrukt: *"De Kanaalstraat en Damstraat in Lombok staan bijvoorbeeld weer sterk onder de loep wat betreft hangjongeren en criminaliteit"*. De gekorte budgetten voor buurthuizen en speeltuinen in de wijk hebben ook een negatief effect gehad op de sociale cohesie in de wijk. Het dagelijkse toezicht en de controle van de kinderen en jongeren is afgenomen waardoor buurtwerkers verwachten dat de onderlinge relaties tussen bewoners weer slechter worden (Kronenburg, 2017).

Figuur 32 - Speelvoorziening in het Molenpark die vanwege de onveiligheid nauwelijks wordt gebruikt (Luijckx, 2017)

In het onderzoek 'Opgroeien in West' komt naar voren dat 76 % van de kinderen zich (heel) veilig voelt als ze naar buiten gaan om te spelen. Verder geven kinderen aan dat er onder andere stoplichten, zebrapaden en drempels moeten komen om te zorgen dat ze minder last hebben van het verkeer (Labyrinth Onderzoek & Advies, 2016). Volgens Utrecht Buurtmonitor voelt 6% van de mensen in de subwijk Lombok/Leidseweg zich vaak onveilig in de eigen buurt. In Oog in Al/Welgelegen voelt 2% zich vaak onveilig in eigen buurt. Volgens Utrecht buurtmonitor ervaart 30,3% van de mensen in de subwijk Lombok/Leidseweg vaak overlast van hangjongeren. In Oog in Al/Welgelegen bedraagt dit 8,8% (Utrecht buurtmonitor, 2016). Ook in de resultaten van de enquêtes komt een significant verschil naar voren in de beoordeling van de sociale veiligheid tussen Lombok (6,3) en Oog in Al (7,1). In figuur 33 zijn bovengenoemde cijfers overzichtelijk weergegeven. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er een significant verschil bestaat in de veiligheid in Lombok en de veiligheid in Oog in Al.

Onderzoekseenheid	% voelt zich vaak onveilig in de buurt (Utrecht buurtmonitor, 2016)	% ervaart overlast van hangjongeren (Utrecht buurtmonitor, 2016)	% voelt zich (heel) veilig met buiten spelen (Labyrinth Onderzoek & Advies, 2016)	Cijfer voor veiligheid (enquête)
Oog in Al	2%	8,8%	-	7,1
Lombok	6%	30,3%	-	6,3
Wijk West	-	-	76%	-

Figuur 33 – Cijfers veiligheid in wijk West (Eigen model, 2017)

7,2 Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen

De capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen scoort een 7,2 in de buurten Parkwijk, Langerak en Hoge Weide. In tegenstelling tot Lombok en Oog in Al is er in de buurten in Leidsche Rijn voldoende ruimte voor het verblijven en spelen van kinderen, maar hier is juist meer ontevredenheid over de speeltoestellen zelf. Ruimte om te spelen is er voldoende, zowel kleine speelveldjes tussen woonblokken voor jonge kinderen als grotere speelvelden voor de oudere kinderen. In figuur 34 en 35 zijn dergelijk kleine speelveldjes tussen woonblokken weergegeven. Op deze manier kunnen kleine kinderen, met doorgaans een kleine actieradius, toch buiten spelen.

Figuur 34 – Formele speelruimte tussen woonblokken (Luijckx, 2017)

Figuur 35 – Informele speelruimte tussen woonblokken (Luijckx, 2017)

Volgens bewoners is er een groot aanbod aan speelvoorzieningen met name voor de kinderen van 0 tot 10 jaar. Naar mate kinderen ouder worden neemt het speelaanbod in de wijk Leidsche Rijn af, het aantal speelvoorzieningen voor kinderen boven de 10 jaar is nog wel te verbeteren volgens de respondenten. Het wijkspeelruimteplan van Leidsche Rijn bevestigt dit deels. In het wijkspeelruimte plan wordt benoemd dat het speelaanbod voor kinderen boven de 12 jaar tekort schiet (Gemeente Utrecht, 2011), uit dit onderzoek blijkt dus dat het aanbod voor kinderen vanaf circa 10 jaar al tekort schiet. Een bewoner bevestigt: *“Mijn dochter is nu elf en vindt de speeltoestellen al enige tijd niet meer uitdagend genoeg. Jongens kunnen nog voetballen maar voor meisjes is er minder te doen”*. Bewoners geven aan dat er met name vraag is naar een voetbalkooi in Parkwijk, de voetbalkooi in Langerak is ideaal maar voor veel kinderen uit Parkwijk en elders in Leidsche Rijn is deze slecht te bereiken. Uit het onderzoek is gebleken dat Langerak (7,6) hoger scoort dan Parkwijk (7,1) wat betreft capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen. Een logische reden hiervoor zou zijn, omdat in Langerak het speelaanbod zeer uitgebreid is. Naast een grote voetbalkooi en een basketbalveld bevindt zich hier ook de beheerde speeltuin van DOENJA Dienstverlening met uitdagende speelvoorzieningen.

7,5 Nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen

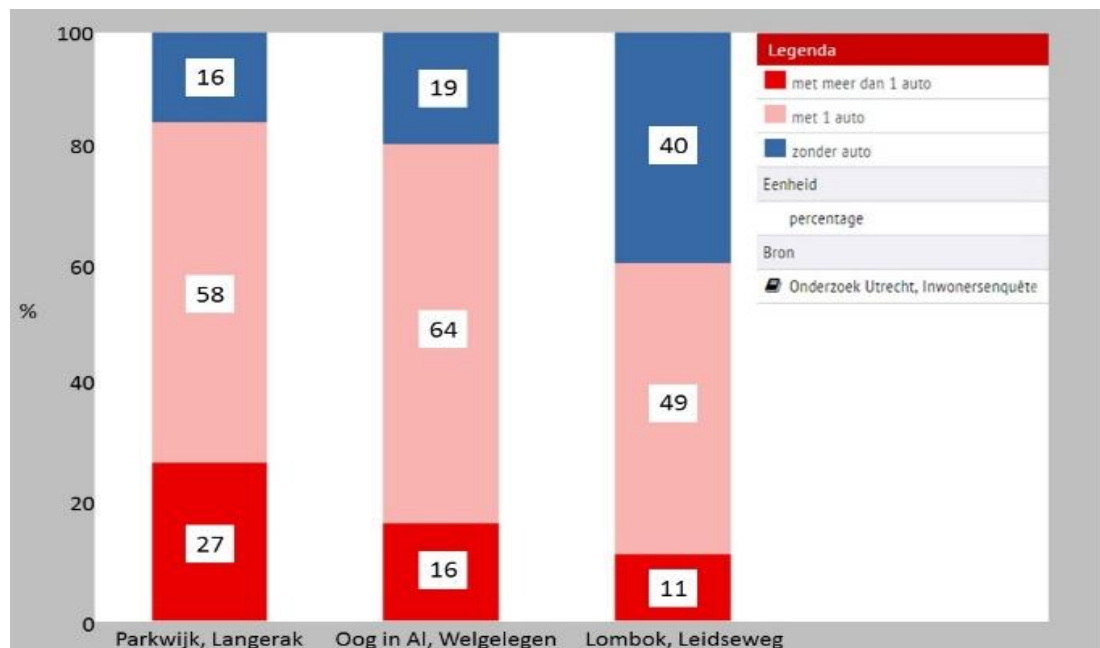
De nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen is beoordeeld met een 7,5 in de buurten in Leidsche Rijn. De wijk Leidsche Rijn is een ruim opgezette wijk met een groot aanbod aan speelvoorzieningen door de gehele wijk. Naast een goede spreiding van de formele speelplekken is ook in woonstraten en tussen woonblokken voldoende ruimte om te spelen (figuur 34 en 35). Door het grote aanbod speelvoorzieningen in Langerak scoort de ‘nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen’ in dit onderzoek dan ook een 8,1 in Langerak, in Parkwijk is dit beoordeeld met een 7,2. Al met al zijn de bewoners in Leidsche Rijn zeer tevreden over de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen.

7,8 Nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen

De nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen scoort een 7,8 in de buurten Parkwijk, Langerak en Hoge Weide. Er is een groot aanbod aan basisscholen in Leidsche Rijn. De basisscholen zijn over het algemeen ook goed verspreid over de buurten. Doordat Leidsche Rijn een jonge wijk is, is goed nagedacht over de lokalisering van basisscholen. Ondanks het grote aanbod aan basisscholen in de wijk zijn sommige basisscholen in de wijk helemaal vol. Zoals eerder vermeld kan het effect hebben op de leefbaarheid als kinderen naar een basisschool in een andere buurt moeten. Zij zijn dan minder sociaal betrokken in hun eigen woonomgeving, waardoor kinderen vaak minder vriendjes in hun eigen buurt hebben, met als gevolg dat ze minder buiten spelen (Karsten & Felder, 2016). Door de toename van het aantal jonge gezinnen dient het aanbod aan basisscholen in de komende jaren toch uitgebreid te worden. Hierbij is het van belang dat van tevoren goed wordt nagedacht over de lokalisering van de basisscholen.

6,3 Veiligheid openbare ruimte

De veiligheid van de openbare ruimte is gemiddeld beoordeeld met een 6,3 in de buurten Parkwijk, Langerak en Hoge Weide. De veiligheid van de openbare ruimte is opgesplitst in de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid (m.b.t. hangjongeren en criminaliteit). Ondanks dat de wijk Leidsche Rijn een nieuwe wijk is, waar vooraf goed is nagedacht over de inrichting van het verkeer, wordt de verkeersveiligheid in de buurt slechts met een 5,9 beoordeeld. Dit komt met name, omdat nagenoeg elk huishouden een auto heeft, vooral in de wijken Parkwijk, Langerak en Hoge Weide. Het openbaar vervoer in Leidsche Rijn is niet heel goed en de wijk is ruim opgezet waardoor alles goed met de auto bereikbaar is. In figuur 36 is het percentage autobezitters per wijk aangegeven.

Figuur 36 - Percentage autobezitters per subwijk (Utrecht buurtmonitor, 2016)

De sociale veiligheid is beoordeeld met een 6,6 in de wijk Leidsche Rijn. De overlast van hangjongeren is beperkt in de wijk Leidsche Rijn. Er komen wel hangjongeren voor maar niet op plekken waar dit leidt tot overlast. Naast de daarvoor gerealiseerde JOP's hangen 's avonds vaak jongeren bij de voetbalkooi of rondom basisscholen. Aangezien ze hier nauwelijks overlast veroorzaken hebben veel buurtbewoners hier geen probleem mee. Op het gebied van criminaliteit vinden wel af en toe kleine incidenten plaats in Leidsche Rijn, waaronder het open breken van auto's en een vechtpartij (Sluijs, 2017). Ondanks de incidenten blijkt uit de enquêtes dat er een redelijk goed veiligheidsgevoel heerst in

Leidsche Rijn. Dit wordt bevestigd door de Utrecht Buurtmonitor waarin naar voren komt dat 2% van de mensen zich vaak onveilig voelt in hun eigen buurt in Parkwijk/Langerak. Volgens Utrecht buurtmonitor ervaart 17,8% van de mensen in de subwijk Parkwijk/Langerak vaak overlast van hangjongeren. Dit komt niet geheel overeen met de enquêtes waarin buurtbewoners juist aangeven niet veel overlast te hebben van hangjongeren. Echter blijkt de overlast door hangjongeren zeer plaatsgebonden te zijn.

Conclusie

Uit dit onderzoek is gebleken dat bewoners van de stedelijke wijk West de leefbaarheid voor kinderen in hun wijk gemiddeld beoordelen met een 6,8 en bewoners van de suburbane wijk Leidsche Rijn de leefbaarheid voor kinderen in hun wijk gemiddeld beoordelen met een 7,3. Geconcludeerd kan worden dat de leefbaarheid voor kinderen in suburbane wijken significant beter is dan de leefbaarheid voor kinderen in stedelijke wijken. In figuur 37 zijn de gemiddelde cijfers uit de enquêtes weergegeven per indicator.

	West	Leidsche Rijn
Leefbaarheid	6,8	7,3
Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen	6,4	7,2
Nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen	6,7	7,5
Nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen	7,1	7,8
Veiligheid openbare ruimte	6,3	6,3

Figuur 37 – Gemiddelde cijfers uit het onderzoek per indicator (Eigen model, 2017)

De cijfers uit de enquêtes wijzen uit dat de suburbane wijken op nagenoeg elke indicator hoger scoren dan de stedelijke wijken. Enkel de indicator 'veiligheid' is in beide wijken hetzelfde beoordeeld, namelijk met een 6,3. De leefbaarheid voor kinderen in stedelijke wijken verdient dus de nodige aandacht. Ondanks dat de stedelijke wijk West op elke indicator gelijk of slechter scoort dan de suburbane wijk Leidsche Rijn, scoort de stedelijke wijk West op elke indicator alsnog ruim voldoende.

Naast het verschil in leefbaarheid tussen de stedelijke wijk West en de suburbane wijk Leidsche Rijn is uit het onderzoek gebleken dat er ook een significant verschil in leefbaarheid is tussen de buurten Lombok en Oog in Al in de wijk West. De reden voor het verschil in leefbaarheid is de mate van stedelijkheid en de druk op de openbare ruimte waardoor het in de zeer stedelijke wijk Lombok nog moeilijker is bepaalde voorzieningen te realiseren.

Dat de leefbaarheid in de stedelijke wijk West minder is dan de suburbane wijk Leidsche Rijn wordt door veel mensen erkent in dit onderzoek. Veel ouders geven hierbij aan dat bij de keuze voor een woning er meer factoren van belang zijn dan alleen de leefbaarheid voor het kind. Uit dit onderzoek is gebleken dat mensen met name kiezen voor het wonen in een stedelijke wijk vanwege de nabijheid van werk en voorzieningen. De reden dat mensen in een suburbane wijk als Leidsche Rijn gaan wonen komt vaker door de prijs en kwaliteit van de woning en de woonomgeving. Dit betekent niet dat de ouders van kinderen in stedelijke wijken zich niet inzetten voor de leefbaarheid voor hun kind. Ook deze ouders hechten hier waarde aan, echter zijn ze zich bewust van de beperktere mogelijkheden in een stedelijke wijk.

CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Welk effect heeft de toename van het aantal jonge gezinnen en de verandering in woonvoorkeuren op de leefbaarheid voor kinderen in een stedelijke wijk en een sub urbane wijk in Utrecht?

Door de toename van het aantal jonge gezinnen en de verandering in woonvoorkeuren gaan steeds meer jonge gezinnen in (zeer) stedelijke wijken dicht bij de stad wonen. Doordat hier de laatste decennia nauwelijks jonge gezinnen met kinderen hebben gewoond, is het aantal (kind)-voorzieningen hier minimaal. De stedelijke wijken zijn in het verleden al niet kindvriendelijk aangelegd, door de toegenomen druk op de openbare ruimte met onder andere wegen en geparkeerde auto's is de kindonvriendelijkheid in stedelijke wijken toegenomen. Dit onderzoek bevestigt dat de voorzieningen voor kinderen in stedelijke wijken significant slechter zijn dan de voorzieningen voor kinderen in sub urbane wijken (figuur 37). Naast een beperkt aantal voorzieningen is de ruimte in stedelijke wijken ook schaarser waardoor het lastiger is voorzieningen te realiseren. Dit heeft ertoe geleid dat de leefbaarheid voor kinderen in de stedelijke wijk West duidelijk minder is dan in de sub urbane wijk Leidsche Rijn. Zowel stedelijke wijken als sub urbane wijken ondervinden problemen door de toename van het aantal jonge gezinnen in de stad, zoals overbezetting van voorzieningen. Het verschil tussen beide wijken is dat in de sub urbane wijken sneller kan worden geschakeld vergeleken met stedelijke wijken. De reden hiervoor is dat sub urbane wijken ruimer zijn opgezet en de druk op de openbare ruimte minder groot is. Het realiseren van een extra speelvoorziening of van noodlokalen bij een basisschool kan hier vele malen sneller dan in een stedelijke wijk waar de druk op de openbare ruimte veel hoger is.

Aan het begin van dit onderzoek is gebleken dat de beoordeling van de 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' geen significante invloed heeft op de leefbaarheid voor kinderen in de wijken West en de wijken Leidsche Rijn. De 'capaciteit en kwaliteit van speelvoorzieningen', 'de nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen' en de 'veiligheid' hebben wel invloed op de leefbaarheid voor kinderen in deze wijken.

In deelvraag twee is gebleken welk beleid de gemeente Utrecht hanteert om een goede leefbaarheid te garanderen. Om een goede en leefbare stad voor kinderen te blijven dient de gemeente Utrecht aan verschillende behoeften te voldoen. De eerste behoefte bestaat uit voldoende en kwalitatief goede speelvoorzieningen. Ondanks dat de gemeente hier niet aan kan voldoen in stedelijke wijken dient in de toekomst bij stedelijke vernieuwing naar de 3% gestreefd te worden. Naast de capaciteit en kwaliteit zijn ook de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen voor kinderen van belang. Om een goede nabijheid en bereikbaarheid te waarborgen dient de opgestelde richtlijn voor de spreiding van speelvoorzieningen door Jantje Beton nagestreefd te worden. Momenteel kijkt de gemeente Utrecht nog te veel af van de richtlijn. De nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen is zeer goed in Utrecht. De basisscholen in Utrecht zijn goed verspreid. Echter dient de gemeente Utrecht in de gaten te houden in welke mate het aantal jonge gezinnen blijft toenemen, anders dient het aanbod aan basisscholen of de capaciteit van basisscholen te worden vergroot. Ondanks het actieve beleid dat de gemeente Utrecht voert om een goede veiligheid te garanderen, wordt de gemeente Utrecht zowel op het gebied van verkeersveiligheid als sociale veiligheid relatief slecht beoordeeld door de bewoners. Het is van belang voor de gemeente Utrecht door te gaan met het actieve beleid, om op termijn toch een betere veiligheid te kunnen garanderen voor kinderen. Naast deze basisbehoeften van kinderen is uit het onderzoek gebleken dat ook de mogelijkheid om op een sportclub te kunnen een behoefte is. Echter hebben bewoners er wel begrip voor wanneer de afstand tot een sportpark verder weg is naarmate zij dichter bij de binnenstad wonen.

In de laatste deelvraag is gebleken dat de leefbaarheid voor kinderen in sub urbane wijken significant beter is dan de leefbaarheid in stedelijke wijken. Het verschil in leefbaarheid tussen een sub urbane wijk en een stedelijke wijk wordt door veel respondenten erkent. Ouders benadrukken

dat naast de leefbaarheid voor het kind, er meer factoren van belang zijn bij de keuze voor een woning. De ouders vinden een goede leefbare omgeving voor het kind van belang, maar accepteren de beperktere mogelijkheden in een stedelijke wijk. Naast het verschil in leefbaarheid tussen de stedelijke wijk West en de sub urbane wijk Leidsche Rijn is er ook een significant verschil in leefbaarheid tussen de buurten Lombok en Oog in Al aangetoond. De reden voor het verschil in leefbaarheid is de mate van stedelijkheid en de druk op de openbare ruimte. Dit bevestigt het verband tussen de stedelijkheid en de leefbaarheid voor kinderen in een wijk; gesteld kan worden dat naarmate de stedelijkheid van een wijk toeneemt, de leefbaarheid voor kinderen afneemt.

Om in elke wijk een goede en leefbare omgeving voor kinderen te waarborgen worden hieronder een aantal aanbevelingen gedaan;

- Bij stedelijke vernieuwing dient in elke buurt naar de 3% norm gestreefd te worden wat betreft de capaciteit van speelvoorzieningen.
- Bij stedelijke vernieuwing dient tevens gestreefd te worden naar de richtlijnen voor de spreiding van speelvoorzieningen, zoals in de Nota speelruimte (2009) vermeld.
- Er dient gepeild te worden in welke mate het aantal jonge gezinnen blijft toenemen en indien nodig moet de capaciteit van basisscholen worden uitgebreid.
- Om te stimuleren dat kinderen naar een basisschool in hun eigen buurt gaan kan het beleid wat betreft het aannemen van kinderen worden aangepast, door kinderen die uit de buurt van de basisschool komen voorrang te geven.
- Op het gebied van veiligheid is het van belang dat de gemeente doorgaat met het actieve beleid om de veiligheid te verbeteren.
- De gemeente dient zijn aandacht te vestigen op de (zeer) stedelijke wijken en de probleemwijken (zoals Overvecht met veel criminaliteit). Hier is de leefbaarheid voor kinderen het slechts en zijn maatregelen het hardst nodig.

REFLECTIE

Essentieel van een goed onderzoek is een kritische reflectie. In dit hoofdstuk wordt gereflecteerd op de casus, de generaliseerbaarheid, de methode en de onderzoeksresultaten.

Casus

In het begin van het onderzoek heb ik de nadruk gelegd op het bewust selecteren van de wijken, zodat de wijken goed vergelijkbaar zouden zijn. Ondanks dat de stedelijke wijk en de sub-urbane wijk goed te vergelijken waren, ben ik erachter gekomen dat er een significant verschil in leefbaarheid bestaat tussen de twee buurten Lombok en Oog in Al in de stedelijke wijk West. Zoals eerder in dit onderzoek benoemd is, is de buurt Oog in Al veel beter leefbaar dan de buurt Lombok. Nu is de leefbaarheid in de sub-urbane wijk Leidsche Rijn vergeleken met de leefbaarheid in de zeer verschillende wijken Lombok en Oog in Al. De eerste aanbeveling is om de onderzoeksgebieden bij een vervolgonderzoek kleiner te maken, bestaande uit bijvoorbeeld één buurt, met name wanneer slechts 30 respondenten worden benaderd. Indien toch wordt gekozen voor twee buurten dient van tevoren goed gekeken te worden of de buurten vergelijkbaar zijn in stedelijkheid.

Generaliseerbaarheid

Het verschil in leefbaarheid tussen Lombok en Oog in Al heeft wel een positief effect op de generaliseerbaarheid van dit onderzoek. Uit het onderzoek is namelijk gebleken dat het verschil in leefbaarheid tussen Lombok en Oog in Al komt door de mate van stedelijkheid. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er een verband bestaat tussen de stedelijkheid van een wijk en de leefbaarheid voor kinderen, waarbij de leefbaarheid in sub-urbane wijken het beste is en naarmate de stedelijkheid toeneemt de leefbaarheid voor kinderen afneemt.

Methode

De methode die gehanteerd is voor dit onderzoek is de kwantitatieve onderzoeksmethode. Door het afnemen van enquêtes bij de ouders van kinderen is het gelukt een redelijk aantal respondenten te bereiken. Er is gekozen voor deze onderzoeksmethode omdat er meer waarde werd gehecht aan de hoeveelheid responsies dan aan de uitleg en verklaring van respondenten. Dit onderzoek vereiste slechts een beperkte hoeveelheid informatie van respondenten dat goed te achterhalen was met behulp van enquêtes. Daarnaast is op het enquêteformulier de gelegenheid gegeven aan respondenten om een toelichting te geven over bepaalde punten. Ondanks de enquête eerst getest te hebben op iemand uit de potentiële doelgroep, bleek tijdens het enquêteren dat één van de vragen te moeilijk geformuleerd was. Bij een vervolgonderzoek dienen de vragen beter gecontroleerd te worden. De betrouwbaarheid van het onderzoek had kunnen worden vergroot door een nog groter aantal respondenten bereikt te hebben, omdat dit onderzoek om een Bachelorthesis gaat, liet de beschikbare tijd dit niet toe.

Resultaten

Zoals vooraf verondersteld werd, blijkt uit het onderzoek dat de leefbaarheid voor kinderen in stedelijke wijken minder is dan de leefbaarheid in sub-urbane wijken. Aan de hand van de onderzoeksresultaten zijn uiteindelijk verschillende aanbevelingen gedaan. De belangrijkste aanbevelingen zijn echter voor de lange termijn waardoor de leefbaarheid voor kinderen in stedelijke wijken op de korte termijn niet veel zal verbeteren. Door de beperkte hoeveelheid ruimte is het nu eenmaal lastig voorzieningen te creëren in stedelijke wijken. Hierdoor kan enkel bij stedelijke vernieuwing de leefbaarheid significant worden verbeterd.

BIBLIOGRAFIE

- Alleman, T., Storm, I., & Penris, M. (2005). *Beweging en veiligheid in de wijk; Handleiding 'bewegingsbevorderende en veilige wijken'*. Bilthoven: RIVM.
- Berg, A. v., & Berg, M. v. (2001). *Van buiten word je beter. Een essay over de relatie tussen natuur en gezondheid*. Wageningen: Alterra Wageningen.
- Boterman, W. (2012). *Residential practices of middle classes in the field of parenthood*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam (proefschrift).
- Boterman, W., & Karsten, C. (2015). *De opmars van het stadsgezin*. Den Haag: PBL: De stad: magneet, roltrap en spons (p. 118-127).
- Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*. J. Richardson (Ed.) Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education (New York, Greenwood), 241-258.
- Bouw, C., & Karsten, L. (2004). *Stadskinderen; verschillende generaties over de dagelijkse strijd om ruimte*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Carver, A., Timperio, A., & Crawford, D. (2008). *Playing it safe: The influence of neighbourhood safety on children's physical activity*. Health Place.
- CBS. (2016, 06 09). *Meer jonge gezinnen verlaten de stad*. Opgehaald van Centraal Bureau voor de Statistiek: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/23/meer-jonge-gezinnen-verlaten-de-stad>
- CBS. (2017, 06 18). *(on)veiligheidsbeleving; regio*. Opgehaald van Centraal Bureau voor Statistiek: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=81877NED&D1=1,7&D2=0&D3=0,6-17,28-30,34-50&D4=l&HDR=G1,G3,G2&STB=T&VW=T>
- CBS. (2017, 01 03). *2016: Grote steden groeien door geboorte en immigratie*. Opgehaald van Centraal Bureau voor de Statistiek: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/01/2016-grote-steden-groeien-door-geboorten-en-immigratie>
- CBS. (2017, 06 18). *Leefbaarheid en overlast in buurt; regio*. Opgehaald van Centraal Bureau voor Statistiek: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=81924NED&D1=40,46&D2=0&D3=6-17,38,65-67&D4=l&HDR=G1,G3,G2&STB=T&VW=T>
- Daemen, K. (2013). *Krimp; basisschool een eis voor de leefbaarheid in kleine dorpen?* Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Evans, S., & Keenan, T. (2009). *An introduction to child development*. London: Sage Publications.
- Gaster, S. (1991). *Urban Children's acces to the Neighbourhood. Changes over three generations*. Environment and behavior, 23 p. 70-85.

- Gemeente Den Haag - Dienst Stadsbeheer. (2008). *Nota*. Den Haag.
- Gemeente Rotterdam. (2008). *Rotterdamse norm voor buitenspeelruimte*. Rotterdam.
- Gemeente Utrecht. (2009). *Nota speelruimte Utrecht 2009; Geef jeugd de Ruimte*. Utrecht: Gemeente Utrecht, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, Programma Jeugd.
- Gemeente Utrecht. (2011). *Wijkspeelruimte in Leidsche Rijn; Geef jeugd de ruimte!* Utrecht: Gemeente Utrecht; Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling; Programma Jeugd.
- Gemeente Utrecht. (2013). *Geef de jeugd de ruimte in West*. Utrecht.
- Gemeente Utrecht. (2015). *Bouwen aan een gezonde toekomst; Een uitnodiging aan de stad*. Gemeente Utrecht.
- Gemeente Utrecht. (2015). *Integraal Veiligheidsplan Utrecht 2015-2018*. Utrecht: Gemeente Utrecht, Veiligheid.
- Gemeente Utrecht. (2017). *Wijken*. Opgehaald van Gemeente Utrecht: <https://www.utrecht.nl/wonen-en-leven/wijken/>
- Gemeente Utrecht. (sd). *Plattegrond Leidsche Rijn*. Opgehaald van Gemeente Utrecht: <https://www.utrecht.nl/wonen-en-leven/wijken/wijk-leidsche-rijn/de-wijk-leidsche-rijn/plattegrond/>
- Gemeente Utrecht. (sd). *Plattegrond-west*. Opgehaald van Gemeente Utrecht: <https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/wonen-en-leven/wijken/wijk-west/plattegrond-west.pdf>
- Groot, C. d., Dam, F. v., & Amsterdam, H. v. (2015). *Stedelijke woonvoorkeuren*. Den Haag: Planbureau van de Leefomgeving; de stad: magneet, roltrap en spons, blz 128-136.
- Harbers, A. (2014). Jonge stad. *S+RO*, 8.
- Jantje Beton . (2011). *Buitenspelen; niet alleen hoeveel, maar ook hoe leuk?* Opgehaald van Jantje Beton: <http://www.jantjebeton.nl/2011/nieuws/buitenspelen-niet-alleen-hoeveel-maar-ook-hoe-leuk/>
- Karsten, L. (2014)². *From yuppies to Yupps: Familygentrifiers consuming spaces and reinventing cities*. TESS 105: 175-188.
- Karsten, L. (2014)¹. Stad 3.2, hoe gezinnen de stad opnieuw uitvinden. *S+RO* 95,3, 10-16.
- Karsten, L., & Felder, N. (2016). *De nieuwe generatie stadskinderen; ruimte maken voor opgroeien*. Rotterdam: Marcel Witvoet, nai010 uitgevers.

- Kijkoponderwijs.nl. (2017). *Zoek scholen en opleidingen*. Opgehaald van Kijk op onderwijs: <http://www.kijkoponderwijs.nl/ouders/primair-onderwijs/aanmelden-bij-de-basisschool/>
- Koning, J. (2017, 04 07). Leefbaarheid kinderen in Utrecht. (J. Luijkx, Interviewer)
- Kronenburg, R. (2017, 05 16). Leefbaarheid kinderen in West. (J. Luijkx, Interviewer)
- Labyrinth Onderzoek & Advies. (2016). *Opgroeien in West; Onderzoeksrapport Wijkraadpleging Utrecht-West 2016*. Utrecht: Labyrinth Onderzoek & Advies.
- Lawton, P., Murphy, E., & Redmond, D. (2013). *Residential preference of the 'creative class'?* Cities, jg. 31, nr. 2, p47-56.
- Leefbaarheidsmonitor. (2005). *Leefbaarheidsonderzoek Vlissingen*. Opgehaald van Lemon internet: <http://www.lemoninternet.nl/lemoninternet/desktopmodules/documenten/vlissingen/vragenlijst2005.pdf>
- Leefbaarometer. (2017). *Leefbaarometer indicatoren*. Opgehaald van Leefbaarometer: <http://www.leefbaarometer.nl/page/indicatoren>
- Leidelmeijer, K., & Marlet, G. (2008). *De Leefbaarometer; Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buur-ten gemeten en vergeleken - rapportage instrumentontwikkeling*. Amsterdam: RIGO en Atlas voor gemeenten.
- Leidelmeijer, K., & Van Kamp, I. (2003). *Kwaliteit van de leefomgeving en leefbaarheid; Naar een begrippenkader en conceptuele inkadering*. Amsterdam: RIGO Research en Advies BV.
- Luijkx, J. (2017). *Afbeeldingen Bachelorthesis leefbaarheid voor kinderen Utrecht*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Maatschappelijke ontwikkeling gemeente Utrecht. (2017). *Basisscholen Utrecht*. Opgehaald van Kijk op onderwijs: <http://www.kijkoponderwijs.nl/ouders/primair-onderwijs/aanmelden-bij-de-basisschool/>
- Meijer, A., & Stobbe, A. (2016). *Speelruimteplan Leidschendam-Voorburg 2016-2025, Beleidsplan*. Almere: Speelplan BV.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2012). *Kerncijfers 2007-2011: Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Ministerie van VROM. (2004). *Leefbaarheid in wijken*. Ministerie van VROM.
- Mul, J. (2010). *Te koop: leefbaarheid: gevolgen van de verkoop van sociale huurwoningen op leefbaarheid en sociale stijging*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Mulier instituut. (2013). *Ruimte voor sport in Utrecht 2012 - 2030*. Utrecht.

- Mullem, A. v. (2012). *De leefbaarheid in de gemeente Overbetuwe*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Musterd, S. (2014). *Hoogopgeleiden en de stad*. *Rooilijn* 47: 256-261.
- Nationaal Netwerk Bevolkingsdaling. (2011). *Krimp, het nieuwe groeien*. Den Haag: Werkgroep Leefbaarheid en Voorzieningen.
- Scoop. (2011). *Themarapport Sociale Staat van Zeeland: Leefbaarheid*. Middelburg: Scoop.
- Sluijs, S. v. (2017, 05 10). Leefbaarheid kinderen in Leidsche Rijn. (J. Luijckx, Interviewer)
- Sour, L. (2014, 03). Groene speelpleinen als huiskamers van de buurt. *S+RO*, pp. 36-41.
- Stad voor kinderen. (2014). Ontmoetingsplek voor alle leeftijden. *S+RO*, 20-25.
- Utrecht buurtmonitor. (2016). Opgehaald van <https://utrecht.buurtmonitor.nl/>
- Valentine, G., & McKendrick, J. (1997). *Children's outdoor play. Exploring contemporary concerns*. *Geoforum* 28 (1997) 2, p.219-235.
- Veenhoven, R. (2000). *Leefbaarheid: Betekenissen en meetmethoden*. Rotterdam: Erasmus Universiteit.
- Vennix, J. (2009). *Theorie en praktijk van empirisch onderzoek. Derde editie*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Verschuren, P., & Doorewaard, H. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Verwey-Jonker instituut. (2010). *Kinderen in Tel Databoek*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Visscher, S. d. (2009). *Buiten spelen in wiens en welk belang? Het spel als cultuurelement*. Gent: Hogeschool Gent; Universiteit Gent.
- Zukin, S. (2010). *The naked city: the death and life of authentic urban places*. Oxford: University Press.

BIJLAGE 1 – INTERVIEW GUIDE GEMEENTE UTRECHT

Onderwerp

Onderzoek naar de leefbaarheid voor kinderen in de stad Utrecht

Geïnterviewde persoon

Jeroen Koning. Hij is Adviseur gezonde leefomgeving bij de gemeente Utrecht. Hij werkt onder de afdeling Volksgezondheid maar door zijn functie is hij veel betrokken bij ruimtelijke planvorming. Na zijn master Human Geography aan de Universiteit van Amsterdam is hij momenteel al meer dan twee jaar werkzaam voor de gemeente Utrecht.

Interviewer

Josh Luijkx, pre-master student Spatial planning

Introductie

Goedemorgen, ik ben Josh Luijkx, pre-master student Geografie, planologie en Milieu aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Allereerst wil ik je bedanken voor het meewerken aan dit onderzoek. Zoals ik in mijn mail heb vermeld voer ik een onderzoek uit naar de leefbaarheid voor kinderen in de gemeente Utrecht. Het interview zal naar schatting een uurtje duren. Om het interview later terug te kunnen luisteren zou ik het gesprek graag willen opnemen als jij daar geen problemen mee hebt? Alles wat je vandaag verteld wordt volledig vertrouwelijk gehouden en uiteraard niet openbaar gemaakt zonder jou toestemming. Oké, dan kunnen we beginnen met de vragen.

1. Ontwikkelingen (in bevolkingssamenstelling en differentiatie in woonwensen)

- 1.1 Door urbanisatie groeien Nederlandse steden exponentieel. Naast een toename van het bevolkingsaantal is er een verandering in de bevolkingssamenstelling, zo is het aantal jonge gezinnen in steden de afgelopen decennia sterk toegenomen. Merken jullie deze ontwikkeling in de gemeente Utrecht?
- 1.2 Zo ja, zijn er wijken waar het aantal jonge gezinnen extreem hoog is?
- 1.3 Zo ja, wat voor problemen ondervinden jullie in wijken waar het aantal jonge gezinnen relatief hoog is?
- 1.4 Naast de toename van het aantal jonge gezinnen speelt er zich volgens de literatuur nog een belangrijke ontwikkeling af; dit is het vestigen van jonge gezinnen in de stedelijke wijken dicht bij de stad. In hoeverre zijn jullie je bewust van deze ontwikkeling?
- 1.5 Wat voor maatregelen treft de gemeente Utrecht hiervoor?
- 1.6 In de (zeer) stedelijke wijken is het bijvoorbeeld moeilijker om speelruimten te realiseren, hoe gaat de gemeente Utrecht hier mee om?
- 1.7 In sommige delen van de stad is bijvoorbeeld geen basisschool gelegen, hoe probeert de gemeente dit toch te bevorderen?

2. Stedelijk beleid

- 2.1 Wat voor beleid hanteert de gemeente Utrecht tegen de toename van het aantal jonge gezinnen en welke concrete maatregelen horen daarbij?

- 2.2 Ik heb uit de literatuur geconcludeerd dat de leefbaarheid voor kinderen met name wordt veroorzaakt door de kwaliteit, nabijheid en bereikbaarheid van de speelvoorzieningen, nabijheid en bereikbaarheid van scholen en door de veiligheid. De gemeente Utrecht heeft een speelruimtebeleid, in hoeverre zijn jullie tevreden over de speelruimtes en krijgen jullie er wel eens vragen of klachten over van bewoners?
- 2.3 Wat betreft veiligheid; heeft de gemeente veel overlast door hangjongeren?
- 2.4 Zo ja, welke maatregelen neemt de gemeente hier dan?
- 2.5 Dus de gemeente heeft een speelruimtebeleid en een veiligheidsbeleid. Heeft de gemeente nog meer beleid om de leefbaarheid voor kinderen of volwassen burgers te waarborgen?

3. Leefbaarheid in de gemeente Utrecht

- 3.1 Wordt in de gemeente Utrecht de leefbaarheid wel eens gepeild/onderzocht? En op het gebied van kinderen?
- 3.2 Is de gemeente Utrecht zich bewust van een verschil in leefbaarheid tussen suburbane wijken en verstedelijkte wijken?
- 3.3 Wordt er wat betreft leefbaarheid voor kinderen gekeken naar de onderlinge afstand tussen basisscholen? Zodat je bijvoorbeeld in heel Utrecht binnen een bepaalde straal een basisschool hebt?
- 3.4 Wordt er wat betreft leefbaarheid voor kinderen ook gekeken naar de afstand tot sportclubs?
- 3.5 Gemeente Utrecht heeft een speelruimtebeleid, zijn de bewoners tevreden over de speelruimten voor kinderen?
- 3.6 Is de gemeente Utrecht op dit moment tevreden over de leefbaarheid voor kinderen in Utrecht?

4. Het onderzoek (de casus)

De hoofdvraag van het onderzoek luidt: *In hoeverre heeft de toename van het aantal jonge gezinnen en de verandering in woonvoorkeuren effect gehad op de leefbaarheid voor kinderen in verstedelijkte wijken en sub urbane wijken in Utrecht?*

Ik ga dus een suburbane wijk en een verstedelijkte wijk onderzoeken, mijn keuze gaat uit naar de wijk Leidsche Rijn en de wijk Zuidwest. Volgens de mate van stedelijkheid valt het Leidsche Rijn in categorie twee, alle andere wijken vallen in categorie 1 wat betreft stedelijkheid.

- 4.1 Denk jij dat het Leidsche Rijn en de wijk Zuidwest twee representatieve wijken zijn om het verschil tussen een suburbane wijk en een verstedelijkte wijk aan te tonen?

Het betreft een kwantitatief onderzoek waarbij ik middels een viertal factoren de leefbaarheid voor kinderen wil aantonen, deze factoren zijn; kwaliteit speelvoorzieningen, nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen, nabijheid en bereikbaarheid basisscholen en de veiligheid. Dit wil ik doen door het afnemen van korte enquêtes in de desbetreffende wijken.

- 4.2 Heb jij nog dingen waarmee ik eventueel rekening zou moeten houden tijdens het uitvoeren van het onderzoek?

Conclusie

Oké, hierbij zijn aan het einde gekomen van de vragen. Tot slot zou ik je willen vragen of jij nog tips hebt voor het uitvoeren van het onderzoek of dat jij nog zaken belangrijk acht ten behoeve van mijn onderzoek?

Hartelijk bedankt voor je medewerking. De verkregen informatie uit dit interview zal mijn onderzoek zeker gaan versterken.

BIJLAGE 2 – INTERVIEW GIDS SOCIAAL MAKELORGANISATIES

Onderwerp

Leefbaarheid voor kinderen in de wijk (Leidsche Rijn en wijk West)

Geïnterviewde personen

Simone van der Sluijs, Sociaal makelaar DOENJA Dienstverlening

René Kronenburg, Sociaal makelaar Me'kaar

Interviewer

Josh Luijkx, pre-master student 'Spatial planning'

Intro

Goedemorgen, ik ben Josh Luijkx, pre-master student Spatial Planning aan de Radboud Universiteit te Nijmegen. Allereerst wil ik je bedanken voor het meewerken aan dit onderzoek. Zoals je hebt gehoord voer ik een onderzoek uit naar de leefbaarheid voor kinderen in de gemeente Utrecht. Hierbij onderzoek ik de leefbaarheid voor kinderen in de stedelijke wijk West en de meer suburbane wijk Leidsche Rijn. Het interview zal ruim een half uur duren. Om het interview later terug te kunnen luisteren zou ik het gesprek graag willen opnemen als jij daar geen problemen mee hebt? Alles wat je vandaag verteld wordt volledig vertrouwelijk gehouden en uiteraard niet openbaar gemaakt zonder jou toestemming. Oké, dan kunnen we beginnen met de vragen.

1. Ontwikkelingen (in bevolkingssamenstelling en differentiatie in woonwensen)

- 1.1 Door urbanisatie groeien Nederlandse steden bijzonder hard. Naast een toename van het bevolkingsaantal is het aantal jonge gezinnen in steden de afgelopen decennia sterk toegenomen. Merken jullie deze ontwikkeling in deze wijk?
- 1.2 Zo ja, ondervinden jullie problemen in deze wijk omdat het aantal jonge gezinnen relatief hoog is? ((of zijn de voorzieningen hier goed op aangepast?))
- 1.3 In de meer verstedelijkte wijken is het bijvoorbeeld moeilijker om speelruimten te realiseren, hoe gaat de gemeente Utrecht hier mee om?

2. Voorzieningen

- 2.1 Welke factoren zijn volgens jou het meest belangrijk voor een leefbare wijk voor kinderen?
- 2.2 Hoe zou jij de leefbaarheid voor kinderen in zijn algemeenheid beoordelen in Leidsche Rijn? En kun je dat toelichten?
- 2.3 Is er in deze wijk voldoende oppervlak en een goede kwaliteit aan speelruimten voor kinderen?
- 2.4 Zijn deze speelruimten goed verspreid en bereikbaar voor kinderen?
- 2.5 Zijn de speelvoorzieningen gericht op verschillende leeftijdsgroepen?
- 2.6 Zijn er in Leidsche Rijn voldoende basisscholen voor de kinderen die hier wonen?
- 2.7 Zijn de basisscholen goed verspreid, zodat ze voor de hele wijk goed bereikbaar zijn?
- 2.8 Is het in deze wijk voldoende veilig voor kinderen m.b.t. verkeer?

- 2.9 Is er in deze wijk overlast door bijvoorbeeld hangjongeren of vormen van criminaliteit?
- 2.10 Wordt de wijk Leidsche Rijn in het algemeen veilig ervaren voor kinderen? Of zijn er dingen die het onveilig maken voor kinderen zoals bijvoorbeeld watergangen?
- 2.11 In hoeverre zijn bewoners tevreden over de leefomgeving voor kinderen? En kun je daar bijvoorbeeld sterke punten en zwakke punten opnoemen van de leefomgeving voor kinderen?

3. Onderzoek

- 3.1 In mijn onderzoek kijk ik naar de verschillen in leefbaarheid tussen een stedelijke wijk (Lombok en Oog in Al) en een sub-urbane wijk (Leidsche Rijn). In hoeverre is er volgens jou een verschil in leefbaarheid tussen dit soort wijken?
- 3.2 Snap jij de keuze waarom jonge gezinnen liever in een wijk dicht bij de stad, zoals Lombok of Oog in Al gaan wonen dan in een wijk buiten de stad, zoals Leidsche Rijn?
- 3.3 Door middel van het afnemen van korte enquêtes aan de ouders van kinderen wil ik dus te weten komen hoe de bewoners in deze wijk de leefbaarheid voor hun kind beoordelen. Hiervoor ben ik zelf momenteel ook enquêtes aan het afnemen bij basisscholen en loop ik door de wijk. Verder vroeg ik me af of jullie als sociaal makelorganisatie hierin iets kunnen betekenen aangezien jullie veel contact hebben met de burgers hier in de wijk?

Conclusie

Oké, hierbij zijn aan het einde gekomen van de vragen. Tot slot zou ik je willen vragen of jij nog toevoegingen hebt of nog zaken belangrijk acht ten behoeve van mijn onderzoek?

Hartelijk bedankt voor je medewerking. De informatie uit dit interview zal mijn onderzoek zeker gaan versterken.

BIJLAGE 3 – ENQUETE LEEFBAARHEID IN WIJK WEST

Deze vragenlijst, die hooguit twee minuten van uw tijd in beslag neemt, wordt gebruikt voor een onderzoek naar de leefbaarheid voor kinderen (tot 12 jaar) in steden. Met deze vragenlijst stellen wij u een aantal vragen over de leefbaarheid voor kinderen in uw buurt. U kunt steeds een rapportcijfer geven, waarbij een hoger cijfer (10) voor tevredenheid staat en een lager cijfer (1) voor ontevredenheid. Indien u geen oordeel over een vraag hebt of een vraag niet van toepassing vindt, dan kunt u die vraag onbeantwoord laten. Bij het onderzoeken van de leefbaarheid voor kinderen in de buurt, is het waardevol om te weten of er verschillen bestaan in beoordeling van de leefbaarheid naar leeftijd, geslacht en woonsituatie. Daarom begint de vragenlijst met enkele persoonlijke vragen. Respondenten die meewerken aan deze enquête blijven geheel anoniem. Onder leefbaarheid wordt verstaan in hoeverre de leefomgeving aansluit op de behoefte van mensen, in dit geval kinderen.

Persoonlijke situatie

Wat is de leeftijd van uw kinderen?

.....

Wat is het geslacht van uw kind(eren)?

- Jongen
- Meisje

In welke buurt woont u?

- Lombok
- Oog in Al
- Anders, namelijk:

.....

Heeft u een huur of een koopwoning?

- Sociale huurwoning
- Particuliere huurwoning
- Koopwoning

Wat is de hoofdreden dat u in deze buurt bent komen wonen?

- Om de kwaliteit van de woning
- Dicht bij voorzieningen
- Dicht bij het werk van één van de ouders
- Dicht bij vrienden of bekenden
- Dicht bij familie
- Leuke buurt voor de kinderen
- Anders, namelijk:

.....

Leefbaarheid voor kinderen in de buurt

Is jullie huidige woning en woonomgeving ideaal voor de kinderen?

- Ja
  - Zo niet, wat zou beter kunnen? .....
- .....

Welke aspecten hebben volgens u invloed op de leefbaarheid van kinderen in de buurt? Geef eventueel zelf suggesties.

- Kwaliteit van speelvoorzieningen
- Nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen
- Nabijheid en bereikbaarheid van vriendjes
- Nabijheid en bereikbaarheid van de basisschool
- Veiligheid wat betreft verkeer
- Veiligheid wat betreft hangjongeren en criminaliteit
- .....
- .....

Welk cijfer geeft u uw buurt in het algemeen wat betreft de leefbaarheid voor uw kind?

Zeerv onvoldoende   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer voldoende

Welk cijfer geeft u de aanwezigheid en kwaliteit van de speelvoorzieningen in uw buurt?

Zeerv onvoldoende   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer voldoende

Welk cijfer geeft u de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen?

Zeerv slecht   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer goed

Welk cijfer heeft u de nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen?

Zeerv slecht   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer goed

Welk cijfer geeft u de veiligheid wat betreft verkeer voor uw kind?

Zeerv onveilig   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer veilig

Welk cijfer geeft u de veiligheid op het gebied van criminaliteit en onveiligheid voor uw kind?

Zeerv onveilig   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer veilig

Waarom heeft u voor de wijk West gekozen en bijvoorbeeld niet voor een wijk buiten de stad zoals de wijk Leidsche Rijn?

.....
.....

Hartelijk dank voor uw medewerking!

BIJLAGE 4 – ENQUETE LEEFBAARHEID IN WIJK LEIDSCHER RIJN

Deze vragenlijst, die hooguit twee minuten van uw tijd in beslag neemt, wordt gebruikt voor een onderzoek naar de leefbaarheid voor kinderen (tot 12 jaar) in steden. Met deze vragenlijst stellen wij u een aantal vragen over de leefbaarheid voor kinderen in uw buurt. U kunt steeds een rapportcijfer geven, waarbij een hoger cijfer (10) voor tevredenheid staat en een lager cijfer (1) voor ontevredenheid. Indien u geen oordeel over een vraag hebt of een vraag niet van toepassing vindt, dan kunt u die vraag onbeantwoord laten. Bij het onderzoeken van de leefbaarheid voor kinderen in de buurt, is het waardevol om te weten of er verschillen bestaan in beoordeling van de leefbaarheid naar leeftijd, geslacht en woonsituatie. Daarom begint de vragenlijst met enkele persoonlijke vragen. Respondenten die meewerken aan deze enquête blijven geheel anoniem. Onder leefbaarheid wordt verstaan in hoeverre de leefomgeving aansluit op de behoefte van mensen, in dit geval kinderen.

Persoonlijke situatie

Wat is de leeftijd van uw kinderen?

.....

Wat is het geslacht van uw kind(eren)?

- Jongen
- Meisje

In welke buurt woont u?

- Parkwijk
- Langerak
- Hoge Weide
- Anders, namelijk:

.....

Heeft u een huur of een koopwoning?

- Sociale huurwoning
- Particuliere huurwoning
- Koopwoning

Wat is de hoofdreden dat u in deze buurt bent komen wonen?

- Om de kwaliteit van de woning
- Dicht bij voorzieningen
- Dicht bij het werk van één van de ouders
- Dicht bij vrienden of bekenden
- Dicht bij familie
- Leuke buurt voor de kinderen
- Anders, namelijk:

.....

Leefbaarheid voor kinderen in de buurt

Is jullie huidige woning en woonomgeving ideaal voor de kinderen?

- Ja
- Zo niet, wat zou beter kunnen? .....

.....

Welke aspecten hebben volgens u invloed op de leefbaarheid van kinderen in de buurt? Geef eventueel zelf suggesties.

- Kwaliteit van speelvoorzieningen
- Nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen
- Nabijheid en bereikbaarheid van vriendjes
- Nabijheid en bereikbaarheid van de basisschool
- Veiligheid wat betreft verkeer
- Veiligheid wat betreft hangjongeren en criminaliteit
- .....
- .....

Welk cijfer geeft u uw buurt in het algemeen wat betreft de leefbaarheid voor uw kind?

Zeer onvoldoende   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer voldoende

Welk cijfer geeft u de aanwezigheid en kwaliteit van de speelvoorzieningen in uw buurt?

Zeer onvoldoende   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer voldoende

Welk cijfer geeft u de nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen?

Zeer slecht   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer goed

Welk cijfer heeft u de nabijheid en bereikbaarheid van basisscholen?

Zeer slecht   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer goed

Welk cijfer geeft u de veiligheid wat betreft verkeer voor uw kind?

Zeer onveilig   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer veilig

Welk cijfer geeft u de veiligheid op het gebied van criminaliteit en onveiligheid voor uw kind?

Zeer onveilig   1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10   Zeer veilig

Waarom heeft u voor de wijk Leidsche Rijn gekozen en bijvoorbeeld niet voor een wijk in de stad zoals de wijk Lombok of Oog in Al?

.....
.....

Hartelijk dank voor uw medewerking!

ONDERZOEK EN CIJFERS

West

Cijfers West per thema van de Wijkwijzer

Bevolking en wonen

West is qua bevolkingsaantal één van de kleinste wijken van Utrecht. De wijk telt 28.554 inwoners per 1 januari 2015.

Sociaal-economisch

Vergeleken met 2010 ontvangen meer huishoudens in West bijstand (4,9% tegen 3,5% in 2010), maar het aandeel bijstandshuishoudens blijft lager dan op stedelijk niveau (6,3%). De werkgelegenheid in West is afgenomen, maar blijft met 102 banen per 100 inwoners groter dan het Utrechtse gemiddelde (70).

Veiligheid

Onveiligheidsgevoelens en jongerenoverlast komen in West in dezelfde mate voor als op stedelijk niveau en in 2010. Woninginbraak is flink afgenomen: per 1.000 woningen van 29 inbraken in 2010 naar 17 in 2014, net iets boven het stadsgemiddelde in 2014.

Sociale infrastructuur en participatie

Bewoners van West zijn positiever over hun buurt en de sociale cohesie dan de gemiddelde Utrechter. Ze waarderen hun buurt met een rapportcijfer 7,4 en de sociale cohesie met een 6,2.

Openbare ruimte en vervoer

De staat van de openbare ruimte in West wordt beter beoordeeld dan in 2010, met gemiddeld een 6,5. De verkeersveiligheid in West krijgt de laagste waardering van de stad: 31% van de bewoners is hierover tevreden in 2014. Dit zijn er minder dan stedelijk en dan in 2010 (41%). De tevredenheid over fietsparkeergelegenheid is ook afgenomen.

De top 3 van buurtproblemen volgens bewoners van de wijk West

- verkeersproblematiek in ruime zin (incl. verkeersoverlast) (46%)
- problematiek openbare ruimte (25%)
- criminaliteit en drugsoverlast (22%)

ONDERZOEK EN CIJFERS

Leidsche Rijn

Cijfers Leidsche Rijn per thema van de Wijkwijzer

Bevolking en wonen

Leidsche Rijn is op 1 januari 2015 het inwonertal van 30.000 net gepasseerd. Daarmee is het de zevende wijk van Utrecht.

Sociaal-economisch

Van alle huishoudens in Leidsche Rijn ontvangt 3,8% bijstand. Dit zijn er meer dan in 2010 (2,7%), maar minder dan op stedelijk niveau (6,3%). De werkgelegenheid in Leidsche Rijn is met 97 banen per 100 inwoners iets hoger dan het stedelijke cijfer.

Veiligheid

Woninginbraak, geweld en jongerenoverlast komen in Leidsche Rijn relatief weinig voor. Onveiligheidsgevoelens zijn gestegen en komen in 2014 met 29% in dezelfde mate voor als op stadsniveau.

Sociale infrastructuur en participatie

De waardering voor de eigen buurt (7,0) en de sociale cohesie (5,7) is in Leidsche Rijn gelijk aan het Utrechtse gemiddelde. Minder wijkbewoners zetten zich actief in voor hun buurt (32%) dan vier jaar terug. Maar er zijn ook minder bewoners met een sombere toekomstverwachting voor hun buurt (10%).

Openbare ruimte en vervoer

Leidsche Rijn krijgt het hoogste rapportcijfer in de stad voor de staat van de openbare ruimte: gemiddeld geven bewoners een 6,8, wat een hogere waardering is dan in 2010.

De top 3 van buurtproblemen volgens bewoners van de wijk Leidsche Rijn:

- verkeersproblematiek in ruime zin (incl. verkeersoverlast) (35%)
- problematiek openbare ruimte (19%)
- jeugdproblematiek (13%)

BIJLAGE 6 – SPSS TABELLEN

West

Het eerste geconstrueerde model voor wijk West bestaat uit de onafhankelijke variabelen 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid scholen' en 'veiligheid'.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,787 ^a	,619	,564	,5825

a. Predictors: (Constant), Veiligheid, Nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen, Nabijheid en bereikbaarheid van scholen, Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	15,409	4	3,852	11,353	,000 ^b
	Residual	9,501	28	,339		
	Total	24,909	32			

a. Dependent Variable: Leefbaarheid algemeen

b. Predictors: (Constant), Veiligheid, Nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen, Nabijheid en bereikbaarheid van scholen, Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1,764	1,028		1,716	,097
	Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen	,309	,104	,561	2,985	,006
	Nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen	-,007	,107	-,012	-,067	,947
	Nabijheid en bereikbaarheid van scholen	,233	,135	,226	1,726	,095
	Veiligheid	,232	,122	,246	1,907	,067

a. Dependent Variable: Leefbaarheid algemeen

Uit de tabellen blijkt dat de 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' nagenoeg geen invloed heeft op de 'leefbaarheid voor kinderen', deze wordt dus uit het model verwijderd. Hieronder is het nieuwe model geconstrueerd, dit model bestaat uit de onafhankelijke variabelen 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen', nabijheid en bereikbaarheid scholen' en 'veiligheid'.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,786 ^a	,619	,579	,5724

a. Predictors: (Constant), Veiligheid, Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen, Nabijheid en bereikbaarheid van scholen

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	15,407	3	5,136	15,674	,000 ^b
	Residual	9,502	29	,328		
	Total	24,909	32			

a. Dependent Variable: Leefbaarheid algemeen

b. Predictors: (Constant), Veiligheid, Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen, Nabijheid en bereikbaarheid van scholen

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1,738	,939		1,851	,074
	Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen	,304	,068	,552	4,467	,000
	Nabijheid en bereikbaarheid van scholen	,235	,130	,228	1,809	,081
	Veiligheid	,231	,119	,245	1,940	,062

a. Dependent Variable: Leefbaarheid algemeen

Leidsche Rijn

Het eerste geconstrueerde model voor wijk Leidsche Rijn bestaat uit de onafhankelijke variabelen 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen', 'nabijheid en bereikbaarheid scholen' en 'veiligheid'.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,788 ^a	,621	,573	,7678

a. Predictors: (Constant), Veiligheid, Nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen, Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen, Nabijheid en bereikbaarheid van scholen

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	30,866	4	7,717	13,090	,000 ^b
	Residual	18,864	32	,589		
	Total	49,730	36			

a. Dependent Variable: Leefbaarheid algemeen

b. Predictors: (Constant), Veiligheid, Nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen, Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen, Nabijheid en bereikbaarheid van scholen

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,226	1,108		-,204	,840
	Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen	,336	,115	,397	2,926	,006
	Nabijheid en bereikbaarheid speelvoorzieningen	-,097	,132	-,113	-,736	,467
	Nabijheid en bereikbaarheid van scholen	,287	,153	,273	1,877	,070
	Veiligheid	,565	,167	,449	3,389	,002

a. Dependent Variable: Leefbaarheid algemeen

Hieronder is het nieuwe model geconstrueerd, dit model bestaat uit de onafhankelijke variabelen 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen', nabijheid en bereikbaarheid scholen' en 'veiligheid'. Uit de tabellen blijkt dat ook in het model van de wijk Leidsche Rijn, de 'nabijheid en bereikbaarheid van speelvoorzieningen' nagenoeg geen invloed heeft op de 'leefbaarheid voor kinderen', deze wordt dus uit het model verwijderd. Hieronder is het nieuwe model geconstrueerd, dit model bestaat uit de onafhankelijke variabelen 'capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen', nabijheid en bereikbaarheid scholen' en 'veiligheid'.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,784 ^a	,614	,579	,7624

a. Predictors: (Constant), Veiligheid, Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen, Nabijheid en bereikbaarheid van scholen

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	30,547	3	10,182	17,517	,000 ^b
	Residual	19,183	33	,581		
	Total	49,730	36			

a. Dependent Variable: Leefbaarheid algemeen

b. Predictors: (Constant), Veiligheid, Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen, Nabijheid en bereikbaarheid van scholen

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,198	1,099		-,180	,858
	Capaciteit en kwaliteit speelvoorzieningen	,297	,101	,352	2,933	,006
	Nabijheid en bereikbaarheid van scholen	,224	,126	,214	1,778	,085
	Veiligheid	,568	,166	,451	3,427	,002

a. Dependent Variable: Leefbaarheid algemeen